

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВНИЧИХ НАУК**

Кафедра кримінального та кримінального процесуального права

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Кримінальна статистика в Україні
та державах Європейського Союзу**

Criminal statistics in Ukraine and the European Union countries

Виконала:

Студентка 2 року навчання
магістерської програми
за спеціальністю 081 «Право»
Мерза Марія Анатоліївна
m.merza@ukma.edu.ua

Керівник кваліфікаційної роботи:

Хавронюк Микола Іванович
доктор юридичних наук, професор

Рецензент:

Магістерська робота виконана з
оцінкою _____

Секретар ЕК _____

Київ – 2026

**Декларація
академічної доброчесності**

Я, Мерза Марія Анатоліївна, студентка 2 року навчання магістерської програми за спеціальністю «Право» факультету правничих наук НаУКМА підтверджую таке:

1) написана мною кваліфікаційна робота на тему «Кримінальна статистика в Україні та державах Європейського Союзу» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 3.1. Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, зі змістом якого я ознайомлений/ознайомлена;

2) я заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії.

06.04.2025

Мерза М.А.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. КРИМІНАЛЬНА СТАТИСТИКА: ЗАСАДИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ..	13
1.1. Поняття та структура кримінальної статистики.....	13
1.1.1. Співвідношення понять «кримінальна статистика», «кримінально-правова статистика», «кримінологічна статистика».....	13
1.1.2. Визначення поняття «кримінальна статистика».....	17
1.2. Роль кримінальної статистики у формуванні кримінальної політики.....	19
1.2.1. Кримінальна статистика як інструмент формування та оцінки державної політики.....	19
1.2.2. Кримінальна статистика як інструмент оцінювання діяльності органів кримінальної юстиції та інформування суспільства.....	22
1.3. Правове регулювання та суб'єкти формування кримінальної статистики в Україні.....	24
1.3.1. Нормативно-правова основа системи кримінальної статистики	24
1.3.2. Роль Держстату в системі кримінальної статистики	28
1.3.3. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадіях оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування.....	29
1.3.4. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадії судового розгляду.....	35
1.3.5. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадії виконання судових рішень.....	36
1.4. Проблемні аспекти формування та використання кримінальної статистики в Україні	39
1.4.1. Концептуальне звуження предмета кримінальної статистики до кримінально-правової складової.....	40
1.4.2. Змістовна обмеженість та недостатня деталізація статистичних показників.....	42
1.4.3. Фрагментарність системи та неузгодженість даних між суб'єктами.....	45
1.4.4. Проблема латентної кримінальної протиправності та достовірності даних.....	48
1.4.5. Відсутність аналітичної функції та розрив між накопиченням і осмисленням даних.....	53
1.4.6. Виклики, породжені повномасштабним збройним вторгненням.....	55
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ В ДЕРЖАВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	58
2.1. Європейські стандарти у сфері кримінальної статистики.....	58
2.1.1. Загальна характеристика європейських стандартів у сфері кримінальної статистики.....	58
2.1.2. Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН.....	61
2.1.3. Стандарти європейської статистики: інституції	64
2.1.4. Стандарти європейської статистики: статистичні процеси	67
2.1.5. Стандарти європейської статистики: результати	68

2.1.6. Методологія кримінальної статистики ЄС. ICCS.....	69
2.2. Євростат як інституційно-правовий елемент системи кримінальної статистики.....	73
2.2.1. Правовий статус Євростату та його місце в Європейській статистичній системі.....	74
2.2.2. Механізм збору кримінальних даних: спільний збір Євростат/UNODC.....	76
2.2.3. Функції Євростату: від збору до публікації та аналізу.....	79
2.3. Особливості інституційно-правового механізму кримінальної статистики в окремих державах-членах Європейського Союзу.....	82
2.3.1. Республіка Польща	83
2.3.2. Королівство Швеція.....	89
2.3.3. Федеративна Республіка Німеччина.....	94
РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ	103
3.1. Імплементация стандартів Європейського Союзу у сфері кримінальної статистики в рамках євроінтеграційних процесів.....	103
3.1.1. Зміни до Закону України «Про офіційну статистику».....	104
3.1.2. Розроблення спеціального закону про кримінальну статистику.....	107
3.1.3. Незалежний координаційний орган: функції, статус, інституційна модель.....	110
3.1.4. Гармонізація з ICCS: нормативні рішення та механізм імплементації.....	112
3.2. Напрями вдосконалення національної системи кримінальної статистики з урахуванням досвіду держав-членів Європейського Союзу.....	113
3.2.1. Використання досвіду Республіки Польща, Королівства Швеція та Федеративної Республіки Німеччина.....	113
3.2.2. Поетапна модель реформування в Україні.....	116
ВИСНОВКИ.....	122
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	128
ДОДАТКИ.....	137

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АСВП	Автоматизована система виконавчого провадження
АСДС	Автоматизована система документообігу суду
АРМА	Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів
БЕБ	Бюро економічної безпеки України
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВС	Верховний Суд
ДБР	Державне бюро розслідувань
ДВС	Державна виконавча служба
Держстат	Державна служба статистики України
ДКВС	Державна кримінально-виконавча служба України
ДМС	Державна митна служба України
ДПС	Державна податкова служба України
ДСА	Державна судова адміністрація України
ДФС	Державна фіскальна служба України
ЄАВТ	Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄС	Європейський Союз
ЄСС	Європейська статистична система
ЄСІТС	Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система
ІАС «ОСОП»	Інформаційно-аналітична система «Облік та статистика органів прокуратури»
КК	Кримінальний кодекс України
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
Мін'юст	Міністерство юстиції України
МФ	Міністерство фінансів України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
НП	Національна поліція України
ОГП	Офіс Генерального прокурора
ООН	Організація Об'єднаних Націй
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СБУ	Служба безпеки України
СЗР	Служба зовнішньої розвідки України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження кримінальної статистики крізь призму української системи та досвіду держав-членів Європейського Союзу полягає в сукупності причин.

Визначальною серед них є необхідність у створенні якісної системи кримінальної статистики як інформаційної основи для всебічного аналізу кримінальної протиправності та, відповідно, розроблення ефективних заходів її протидії та запобігання. Належним чином сформована та системно проаналізована статистична інформація є важливою передумовою ефективного формування та реалізації державної політики у сфері протидії кримінальній протиправності.

Натомість на сучасному етапі кримінальна статистика в Україні характеризується низкою системних недоліків, зумовлених передусім відсутністю цілісного та узгодженого нормативно-правового регулювання процесів збору, обробки й аналізу статистичних даних у сфері кримінальної протиправності. Зокрема, йдеться про фрагментарність переліків відомостей, що підлягають статистичному обліку, наявність дублювання та неузгодженості повноважень між суб'єктами, уповноваженими на збір, обробку й аналіз відповідних даних, а також про відсутність єдиної методологічної основи для здійснення такої діяльності.

Крім того, розбіжності між офіційними статистичними показниками та фактичним станом кримінальної протиправності свідчать про наявність проблем із забезпеченням повноти й об'єктивності статистичних даних.

Це, своєю чергою, негативно впливає на ефективність діяльності держави у сфері протидії кримінальній протиправності, а також підриває суспільну довіру до правоохоронних органів, судової системи та органів виконання покарань, які відіграють ключову роль у формуванні та використанні кримінальної статистики.

Актуальність дослідження посилюється в умовах активізації євроінтеграційних процесів в Україні, що зумовлює необхідність гармонізації національних підходів до формування та використання кримінальної статистики із відповідними стандартами та практиками держав-членів Європейського Союзу.

Так, відповідно до ст. 355 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, стабільна, ефективна та професійно незалежна національна статистична система вироблятиме необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління в Україні та ЄС інформацію, надаючи їм можливість приймати на її основі виважені рішення [1].

В контексті євроінтеграції слід відзначити, що деякі заходи щодо розвитку окремих складових системи кримінальної статистики визначені Дорожньою картою з питань верховенства права, що є стратегічним документом, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС за переговорними Розділом 23 «Судова влада та основоположні права» та Розділом 24 «Юстиція, свобода і безпека» [2].

Окрім цього, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 № 792-р було затверджено План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки [3].

Комплексний стратегічний план передбачає основні напрямки реформування органів правопорядку, серед яких, зокрема, послідовна кримінальна політика, пріоритетом у якій є запобігання злочинності, невідворотність відповідальності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення інтересів потерпілого. З метою виконання плану в межах вказаного напрямку було передбачено низку заходів, серед яких є й ті, що безпосередньо стосуються проведення дослідження

проблемних питань кримінальної статистики та підготовка проєкту нормативно-правового акта про кримінальну статистику.

Здійснення передбачених планом заходів не може розглядатися ізольовано від європейських стандартів і практик, оскільки їх ефективна реалізація об'єктивно передбачає узгодження національних підходів із відповідними підходами, виробленими в межах Європейського Союзу.

Паралельно із цими процесами відбувається реформування кримінального законодавства через розроблення проєкту нового Кримінального кодексу України.

У той час як чинний Кримінальний кодекс України базується на відносно автономних і завершених кримінально-правових заборонах, проєкт нового Кодексу пропонує модульний, більш структурований підхід до побудови складів правопорушень, за якого кваліфікація здійснюється шляхом поєднання окремих юридично значущих елементів. Така компонентна організація кримінально-правових норм забезпечує вищий рівень варіативності та диференціації, дозволяючи точніше відображати різноманітність кримінально протиправних діянь. Відповідно, ведення статистичного обліку за новим Кодексом потребуватиме принципово іншого підходу, який орієнтуватиметься не на фіксацію окремих статей, а на облік комбінацій модульних елементів складу правопорушення.

Вищесказане свідчить про те, що питання вдосконалення чинної системи кримінальної статистики потребує комплексного наукового осмислення та вироблення теоретико-методологічних засад її реформування з урахуванням як національних реалій, так і найкращих європейських практик.

Рівень дослідження теми на сучасному етапі характеризується наявністю лише поодиноких досліджень.

Зокрема, найбільш предметно проаналізовано проблемні аспекти кримінальної статистики в Україні, а також висвітлено досвід держав-членів Європейського Союзу у Звіті щодо кримінальної статистики в Україні [4], підготовленому у співавторстві Р.М. Шехавцова та М.І. Хавронюка у 2019 році.

Існують також окремі наукові праці, які в межах суміжної проблематики торкаються питань кримінальної статистики, однак не розкривають їх у порівняльному аспекті з практикою держав-членів ЄС. Зокрема, М.В. Карчевський у своїх наукових працях досліджує питання кримінальної статистики крізь призму її цифровізації та використання сучасних інформаційних технологій, зокрема методів аналізу даних (Data Science), як інструменту підвищення ефективності протидії кримінальній протиправності та кримінально-правового регулювання [5]. Важливими працями вказаного автора є, зокрема, «Кримінальна статистика та її роль у забезпеченні правопорядку» [6], «Аналіз та операції з великими даними у середовищі R» [7], «Як дізнатися, чи працює право», або кримінально-правове регулювання в контексті даних кримінальної статистики» [8] тощо.

Також, йдеться про праці Хавронюка М.І. «Злочинність в Україні у 2019-2024 роках: рівень, структура, динаміка, прогнози» [9], «Чому наше кримінальне законодавство є настільки недосконалим?» [10], «Злочинність в Україні у 2019-2024 роках: рівень, структура, динаміка, прогнози» [11], Горностай А. «Використання статистичних даних для виявлення та превенції порушень у сфері кримінальної відповідальності за готування до кримінального правопорушення та замах на нього» [12], Бабіченко А.О. «Динаміка вчинення злочинів у сфері господарської діяльності» [13], Олійника А.М. «Особливості кримінальної статистики корупційних правопорушень» [14], Крапивіна Є. «Кримінальна політика і стратегічне планування в протидії злочинності: перспективи і до чого тут євроінтеграція» [15], Користіна О. «Статистичні методи в кримінальному аналізі» [16], Сидорчук О. «Деякі теоретичні й практичні питання аналізу латентної злочинності в Україні» [17], Савчук Р. «Інформаційно-аналітична діяльність органів прокуратури у сфері протидії злочинності: теоретичні та організаційно-правові аспекти» [18] тощо.

У зазначених працях, незважаючи на відмінність їх предметної спрямованості, висвітлюються окремі аспекти кримінальної статистики, зокрема її значення як інструменту аналізу кримінальної протиправності,

оцінки кримінально-правової політики та інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі формування, обробки, аналізу та використання кримінальної статистики в Україні та державах Європейського Союзу.

Предметом дослідження є кримінальна статистика в Україні та державах Європейського Союзу.

Метою дослідження є комплексний аналіз кримінальної статистики як інструменту забезпечення ефективної кримінально-правової політики, а також виявлення проблем її формування та використання в Україні з урахуванням досвіду держав Європейського Союзу.

Для досягнення мети дослідження визначено такі **завдання**:

- здійснити глибокий аналіз поняття, ознак та структури кримінальної статистики, виокремити її основні елементи та функції;
- визначити роль кримінальної статистики як інструменту формування ефективної кримінально-правової політики та оцінки стану злочинності;
- дослідити правове регулювання кримінальної статистики в Україні, охарактеризувати нормативно-правові акти, що регламентують її формування, обробку та використання, а також визначити коло суб'єктів, які беруть участь у створенні та аналізі статистичних даних;
- виявити проблемні аспекти формування та використання кримінальної статистики в Україні, зокрема пов'язані з достовірністю, повнотою, узгодженістю та своєчасністю статистичних даних, а також оцінити вплив цих проблем на ефективність кримінально-правової політики;
- проаналізувати європейські стандарти та принципи у сфері кримінальної статистики, встановлені на рівні Європейського Союзу, і визначити їх значення для гармонізації національної практики;
- дослідити роль та функції Євростату як ключового інституційно-правового елемента системи кримінальної статистики Європейського Союзу,

оцінити його вплив на формування узгоджених статистичних даних та на забезпечення порівнянності інформації між державами-членами;

- охарактеризувати особливості інституційно-правових механізмів формування кримінальної статистики в окремих державах-членах Європейського Союзу, виділити ефективні практики та моделі, які можуть бути адаптовані в Україні;
- проаналізувати процес імплементації стандартів Європейського Союзу у сфері кримінальної статистики в Україні в рамках євроінтеграційних процесів, визначити проблеми та досягнення цього процесу;
- окреслити напрями вдосконалення національної системи кримінальної статистики, виходячи з досвіду держав-членів Європейського Союзу;
- розробити практично обґрунтовані пропозиції щодо формування ефективної моделі системи кримінальної статистики в Україні, спрямованої на забезпечення прозорості, узгодженості та інформативності даних для формування кримінально-правової політики та прийняття управлінських рішень.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою та завданнями роботи.

Діалектичний метод використано для аналізу кримінальної статистики як динамічного явища, що розвивається у взаємозв'язку з кримінально-правовою політикою та соціальними процесами. Системно-структурний метод дозволив дослідити кримінальну статистику як цілісну систему, визначити її елементи, внутрішню структуру та взаємозв'язки між ними. Формально-логічний метод застосовано при визначенні понять, ознак і класифікації кримінальної статистики, а також при формулюванні висновків. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення підходів до формування та використання кримінальної статистики в Україні та державах Європейського Союзу з метою виявлення спільних рис і відмінностей. Формально-юридичний метод

забезпечив аналіз нормативно-правового регулювання у відповідній сфері. Статистичний метод застосовано для дослідження кількісних показників злочинності та оцінки ефективності їх використання у правозастосовній практиці. Крім того, використано метод узагальнення для формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення механізмів формування та використання кримінальної статистики.

РОЗДІЛ 1.

КРИМІНАЛЬНА СТАТИСТИКА:

ЗАСАДИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

1.1. Поняття та структура кримінальної статистики

1.1.1. Співвідношення понять «кримінальна статистика», «кримінально-правова статистика», «кримінологічна статистика»

Законодавство України не містить визначення поняття кримінальної статистики. Зокрема, це визначення відсутнє в Законі “Про офіційну статистику” № 2524-IX, який визначає правові та організаційні засади функціонування національної статистичної системи і поширюється на правові відносини, які регулюють сферу офіційної статистики щодо економічної, соціальної, демографічної, екологічної, культурної та інших сфер життя суспільства в Україні та її регіонах [19].

Водночас зазначений Закон визначає офіційну статистику як централізовану систему збирання, збереження, оброблення, аналізу, захисту та поширення офіційної державної статистичної інформації. При цьому вичерпний перелік виробників офіційної статистики, закріплений у ч. 1 ст. 13 цього Закону, охоплює центральний орган виконавчої влади з питань статистики та підприємства, установи й організації, що належать до сфери його управління, Національний банк України, а також центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової політики.

Виходячи із повноважень цих суб’єктів, а також із системного аналізу вказаного Закону приходимо до висновку, що кримінальна статистика наразі не вважається складовою офіційної статистики на законодавчому рівні, тому визначення цього поняття потребує формулювання на підставі аналізу, зокрема, наукових підходів.

У науковій літературі сформувалось декілька різних підходів до визначення кримінальної статистики. Найчастіше у наукових працях

центральним поняттям виступає саме кримінально-правова статистика. Відповідно до визначення, що міститься у навчально-методичних матеріалах «Правова статистика» під кримінально-правовою статистикою розуміють систему положень і методів загальної теорії статистики, що застосовуються в галузі вивчення кримінальної протиправності, жертв, кримінальних правопорушень і реакції з боку органів і реакції з боку органів кримінальної юстиції [20].

Кримінально-правова статистика складається з чотирьох взаємопов'язаних підгалузей:

(1) статистика оперативно-розшукової діяльності, яка відображає роботу відповідних органів із запобігання та припинення кримінальних правопорушень;

(2) статистика досудового розслідування, що охоплює діяльність органів досудового розслідування і прокуратури;

(3) статистика кримінального судочинства, яка фіксує кількісні та якісні показники роботи судів, якій здійснюють судочинство в кримінальних справах;

(4) статистика виконання судових вироків, що характеризує діяльність установ кримінально-виконавчої системи щодо реалізації покарань, включаючи облік засуджених [21].

Таким чином, показники кримінально-правової статистики одночасно характеризують стан кримінальної протиправності та ефективність діяльності органів кримінальної юстиції на всіх етапах, починаючи із виявлення правопорушення, завершуючи виконанням покарання. Водночас у науковій літературі досить поширеним є підхід, за якого кримінально-правова статистика фактично ототожнюється з кримінальною статистикою, а відповідні поняття використовуються як синонімічні.

Для прикладу, у праці Горностай А. “Використання статистичних даних для виявлення та превенції порушень у сфері кримінальної відповідальності за готування до кримінального правопорушення та замах на нього” обидва терміни вживаються як взаємозамінні [12].

Такий підхід не можна вважати обґрунтованим. Предметом правової статистики, як однієї із галузей статистичної науки, є кількісна сторона тих явищ і процесів, які належать до сфери діяльності правоохоронних та правозастосовних органів і пов'язані із застосуванням норм права та реалізацією правової відповідальності у нерозривному зв'язку з їх якісною стороною в конкретних умовах простору і часу [22]. Відповідно, кримінально-правова статистика, будучи галуззю правової статистики, обмежується колом явищ і процесів, безпосередньо пов'язаних із застосуванням норм кримінального права, тобто фактично зводиться до обліку юридичних фактів, а не соціальних явищ у їх повноті.

У Звіті щодо кримінальної статистики в Україні, підготовленому Шехавцовим Р.М. та Хавронюком М.І. обґрунтовано зазначається, що використання терміну “кримінально-правова статистика” “може створити умови для формування обліку кримінальних правопорушень не як складної за своєю будовою, причинами виникнення, варіативністю проявів соціальної активності суб'єкта, які призводять до спричинення шкоди охоронюваним кримінальним законом державним інтересам, суспільству та окремим громадянам, а як кількості разів застосування певних кримінально-правових норм до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення” [4, с. 7].

Цю позицію підсилює аргумент Голіни В.В., викладений у дослідженні «Тіньова» злочинність»: «особливістю правової статистики є те, що вона характеризує лише ті правові явища, які офіційно зареєстровані органами кримінальної юстиції за їх інструкційними методиками і приписами. Якщо ті чи інші явища з якихось причин не були відображені в статистичній звітності, то для правової статистики їх не існує» [23, с. 11]. Причиною є, серед іншого, те, що кримінально-правові норми не охоплюють усі аспекти кримінальної протиправності як складного, зокрема соціального, явища.

Це підтверджує, також, Карчевський М.В., цитуючи Ентоні Гідденса, зазначаючи, що «статистика злочинності та правопорушень є, мабуть, найменш достовірною з усіх офіційно опублікованих даних із соціальних питань» [6].

Це означає, що проблема обмеженості кримінально-правової статистики не зводиться лише до її неповноти, а має системний характер і пов'язана із самою природою даних, які формуються в межах діяльності органів кримінальної юстиції.

Тож ці аспекти залишаються поза увагою кримінально-правової статистики. Водночас саме вони становлять предмет кримінологічної науки, що зумовлює потребу, відповідно, у кримінологічній статистиці.

Основним аргументом на користь такого підходу слугує принципова відмінність між предметом кримінології та предметом кримінального права. Як обґрунтовано зазначається у навчальному посібнику з кримінології, кримінальні правопорушення вчиняються людьми, а кримінологія, вивчаючи конкретне правопорушення, поєднує психологічний аспект людської дії із соціологічним, переходячи від індивідуальних учинків до масових, від окремого діяння до сутності суспільних відносин [24]. З точки зору кримінології кримінальні правопорушення розглядаються в єдності й виражають цілісність, тому кримінальна протиправність перетворюється у масове явище, дослідження якого потребує охоплення всіх необхідних сторін вчинків людей, що вчинили кримінальні правопорушення.

У цьому контексті доцільно зазначити про статтю Голіни В.В. «Тіньова» злочинність», що згідно з якою кримінальна протиправність та кримінальне правопорушення не є однопорядковими поняттями і не співвідносяться як ціле і його частина, а тому сукупністю зареєстрованих правопорушень неможливо пояснити сутність кримінальної протиправності як явища. Статистична сукупність проявів злочинності дає лише часткове уявлення про криміногенний потенціал суспільства, тоді як саме він є реальним її джерелом. Це, своєю чергою, потребує якісно інших кількісно-якісних вимірів, зокрема, таких, що виходять за межі можливостей кримінально-правової статистики і становлять самостійний предмет кримінологічної статистики [23].

Також необхідно врахувати позицію Хавронюка М.І., викладену у праці «Чому наше кримінальне законодавство є настільки недосконалим?»: «для

забезпечення високої якості кримінального законодавства необхідно розробити загальні вимоги до кримінальної статистики, які б враховували не лише абсолютний рівень кримінальної протиправності, її структуру та динаміку, а й такі показники, як латентність, судимість та віктимізація, які за своєю природою є кримінологічними показниками». Як вважає автор, кримінальна статистика повинна створювати повну картину обставин вчинення злочину, починаючи з мотивів суб'єкта до характеристик діяння, способу його вчинення та потерпілого, а також охоплювати юридичні наслідки правопорушення, у тому числі покарання та причини припинення переслідування [10].

Підсумовуючи викладене, кримінальну статистику слід вважати поняттям ширшим за змістом, яке не може бути зведене ні до кримінально-правової, ні до кримінологічної статистики окремо. Кримінально-правова статистика, будучи складовою правової статистики, охоплює явища та процеси, безпосередньо пов'язані із застосуванням норм кримінального права. Кримінологічна статистика, натомість, спрямована на відображення кримінальної протиправності як цілісного соціального явища, включаючи при цьому її латентну частину, соціальні передумови, наслідки, криміногенний потенціал суспільства та показники інших аспектів кримінальної протиправності, вивчення яких зумовлене предметом кримінології. Інтеграція кримінально-правової та кримінологічної статистики як двох складових у єдину систему здатне утворити цілісну модель кримінальної статистики.

1.1.2. Визначення поняття «кримінальна статистика»

Поняття кримінальної статистики слід визначати, виходячи із загального визначення поняття статистики, а також враховуючи особливості об'єктів попередньо визначених основних складових кримінальної статистики. Значна частина авторів навчальних посібників із відповідних навчальних дисциплін визначають статистику через три основні значення:

- (1) систему кількісних даних про масові суспільні явища і процеси;

(2) практичну діяльність, пов'язану зі збиранням, обробленням, аналізом і поширенням таких даних;

(3) самостійну науку, яка розробляє методи дослідження масових явищ у їх кількісному та якісному взаємозв'язку. [25-27]

Кримінальну статистику можна визначити як галузь статистичної науки, практичну діяльність уповноважених суб'єктів, а також систему кількісних даних, що у їх якісному взаємозв'язку відображають масові явища і процеси у сфері кримінальної протиправності, охоплюючи відомості про кримінальні правопорушення, осіб, які їх вчинили, діяльність органів кримінальної юстиції з їх розкриття та розслідування, їх соціальні передумови та причини, латентну злочинність, наслідки кримінальної протиправності, криміногенний потенціал суспільства, віктимологію та інші кримінально-правові та кримінологічні аспекти кримінальної протиправності.

Серед ознак можна виокремити наступні.

Перша – це масовість, оскільки кримінальна статистика відображає не одиничні факти, а масові явища і процеси у сфері, зокрема, кримінальної протиправності. Масовість є основним принципом статистики, завдяки якому зникає вплив випадкових причин на досліджуваний результат і з'являється можливість виявити об'єктивну закономірність у масових суспільних явищах [27].

Наступні ознаки – кількісно-якісний характер та динамічність, оскільки кримінальна статистика, як і будь-яка інша галузь статистики, не лише фіксує кількість явищ, а й відображає їх якісні характеристики, включаючи структуру, динаміку, географію тощо, із відображенням відповідних змін у часі та просторі.

Окрім цього, кримінальна статистика характеризується ознакою системності, яка виявляється у взаємозв'язку та взаємообумовленості її складових. Саме системність відрізняє кримінальну статистику від простої сукупності розрізнених даних, перетворюючи її на цілісний інструмент пізнання кримінальної протиправності. За умови належним чином визначених

предмета, структури та методологічної основи кримінальна статистика здатна охопити усі аспекти кримінальної протиправності, починаючи із зареєстрованих правопорушень та закінчуючи латентною злочинністю, від діяльності органів кримінальної юстиції до соціальних передумов і наслідків злочинності.

Ще однією важливою ознакою кримінальної статистики є спеціальні суб'єкти збору та систематизації відповідних статистичних даних. В Україні на законодавчому рівні такими суб'єктами є, зокрема, органи досудового розслідування, прокуратура, судова адміністрація та установи кримінально-виконавчої системи. Їх повноваження обумовлені, зокрема, потребою у звітуванні щодо реалізації покладених на них функцій.

1.2. Роль кримінальної статистики у формуванні кримінальної політики

1.2.1. Кримінальна статистика як інструмент формування та оцінки державної політики

Кримінальна статистика не є самоціллю. Як влучно стверджується у Guidelines for the Production of Statistical Data by the Prosecution Service and the Courts (далі – Guidelines UNODC (2023)) «офіційна статистика є невід'ємною складовою інформаційної системи демократичного суспільства, слугуючи інтересам уряду, економіки та громадськості» [28, ст. 5]. Визначальною є роль кримінальної статистики для формування державної політики у сфері кримінальної протиправності.

Формування державної політики у будь-якій сфері є циклічним процесом. Умовним початком такого циклу вважається визначення проблеми, а також подальший її аналіз. На цьому етапі кримінальна статистика відіграє, в першу чергу, роль первинного індикатора, що сигналізує про наявність, масштаб і характер суспільно небезпечного явища, яке потребує державного втручання. Як зазначається в методологічній літературі з питань формування публічної

політики, вивчення наявної інформації до розробки політики має критично важливе значення, оскільки більшість питань є набагато складнішими, ніж спершу здаються [29, ст. 110]. На цьому етапі важливо коректно визначити проблему, оскільки від правильності і повноти визначення залежить якість усіх наступних етапів політичного циклу, включаючи розробку відповідних заходів реагування.

Принципового методологічного значення в цьому контексті набуває розрізнення між симптомами кримінальної протиправності та її причинами. Тут доцільно згадати двоступеневий аналіз, запропонований у Guidelines UNODC (2023). Дескриптивний аналіз, як перший ступінь, полягає у фіксації рівня, структури та динаміки кримінальної протиправності, відповідаючи на умовні запитання «що, де, коли і хто» та відкриваючи «потенціал для потужних нових висновків і раніше непомічених закономірностей» [28, ст. 68]. Цей процес в контексті вищезгаданої методології можна вважати фіксацією так званих симптомів кримінальної протиправності, що є відправною точкою для формування кримінальної політики, але ще не її достатньою підставою.

На другому етапі, який у Guidelines UNODC (2023) відображений як інференційний аналіз, відбувається перехід до аналізу причин, під час якого формуються і перевіряються гіпотези, встановлюються зв'язки між змінними, виявляються детермінанти кримінальної протиправності. Як зазначається у NDI Handbook, «інференційний аналіз є потужним інструментом, що закладає основу для доказового прийняття рішень, а коли первинна інтуїція виявляється хибною, такий аналіз може запропонувати альтернативні пояснення і усунути хибні уявлення» [28, ст. 72].

Після визначення та аналізу проблеми наступними етапами формування політики є формулювання альтернативних варіантів вирішення проблеми та прийняття рішення. У методологічному посібнику зазначається, що успішні альтернативні рішення залежать від трьох ключових компонентів, одним із яких є розвиток та використання належної бази інформації, яка є наслідком належного визначення проблемного питання та його дослідження [28, ст. 116].

У контексті кримінальної політики саме кримінальна статистика є основним джерелом такої бази. Як зазначається у Guidelines UNODC (2023), «дані мають бути актуальними та своєчасними, щоб забезпечити підґрунтя для ґрунтовних досліджень, інформувати громадськість і бути оперативним інструментом для цільового формування політики та програм у сферах запобігання кримінальній протиправності, верховенства права та реформ кримінальної юстиції» [28, ст. 10].

Подібним чином роль кримінальної статистики характеризує М.В. Карчевський у статті «Протидія злочинності в Україні у форматі Data Science», вказуючи, що статистичні дані дають змогу отримати уявлення про закономірності і тенденції протидії кримінальній протиправності, а їх аналіз є важливим складником процесу прийняття рішень у галузі кримінально-правового регулювання [5].

Таким чином, без належно зібраних, систематизованих та проаналізованих статистичних даних база інформації залишається неповною, а отже, жоден із запропонованих альтернативних варіантів не може вважатися достатньо обґрунтованим і навряд чи доведе свою ефективність на практиці.

Однак у реальних умовах навіть ця базова функція статистики не може бути реалізована належним чином. Як підкреслюється у дослідженні М.В. Карчевського та О. Д. Арланової: «слід визнати, що наявна статистична інформація не дає можливості робити обґрунтовані висновки [...] дані [...] не можливо інтегрувати; їх аналіз є обмежено ефективним». Більше того, автор прямо вказує, що «головний висновок [...] стосується не аналізу ефективності [...] а можливості такого аналізу» [8]. Це означає, що кримінальна статистика в її нинішньому вигляді не виконує навіть базової функції інформаційного забезпечення кримінальної політики.

Крім того, статистика відіграє роль не лише на етапі формування альтернатив, а й на етапі вибору між ними. Guidelines UNODC (2023) прямо зазначають, що «статистичні дані уможливлють більш повне розуміння поточної ситуації, розрізнення між різними варіантами, встановлення

об'єктивних критеріїв відбору та моніторинг впровадження» [28, ст. 5-6]. Відтак статистика є не лише матеріалом для формування альтернатив, а й інструментом їхньої оцінки. Вона допомагає обрати той варіант, який найкраще відповідає реальному стану кримінальної протиправності, а не інтуїтивним уявленням про неї.

Нарешті, будь-яка політика потребує моніторингу після впровадження, що дає змогу оцінити її виконання і вплив на вирішення проблеми. На цьому етапі проявляється системність ролі кримінальної статистики, оскільки за допомогою аналізу статистичних показників стає можливим не лише відстежувати динаміку кримінальної протиправності після впровадження відповідних заходів, а й оцінювати їхню результативність, ефективність та здатність досягати поставлених цілей. Таким чином, кримінальна статистика трансформується з інструменту діагностики у засіб своєрідного «зворотного зв'язку», що забезпечує коригування державної політики у разі такої необхідності.

У цьому контексті показовою є позиція М.В. Карчевського та О.Д. Арланової, який вказує, що «кримінально-правове регулювання не ефективне, оскільки науковому дискурсу бракує раціональних аргументів для виправлення ситуації. Найбільш перспективний шлях розв'язання проблеми – збір та аналіз даних використання сучасних технологій для збору, класифікації, постійної актуалізації надвеликих обсягів інформації». [8]

1.2.2. Кримінальна статистика як інструмент оцінювання діяльності органів кримінальної юстиції та інформування суспільства

Наступним, але не менш важливим, призначенням кримінальної статистики є інформування суспільства про стан кримінальної протиправності. У навчальному посібнику «Кримінологія» «почуття безпеки у людей виникає не безпосередньо від стану злочинності у країні, а від опосередкованого уявлення населення про розповсюдження кримінальних правопорушень, про можливість державних органів захистити їх від злочинних посягань»[6.3].

Справді, поінформованість допомагає приймати відповідні рішення не лише на державному рівні, а й на побутовому. Окрім цього, статистичне відображення діяльності органів кримінальної юстиції є ознакою її прозорості та відкритості, а також слугує одним із чинників формування довіри суспільства до відповідних інституцій. Про це, зокрема, неодноразово наголошується в Guidelines UNODC (2023). Це одна із причин, чому кримінальна статистика повинна бути якісною та достовірною, а також доступною для населення.

Окрім зазначеного, роль кримінальної статистики є надважливою в контексті оцінювання діяльності правоохоронних та правозастосовних органів у сфері кримінальної протиправності. У науковій літературі з криминології та юридичної статистики обґрунтовується підхід, відповідно до якого статистичні дані розглядаються як базове джерело інформації про ефективність діяльності органів кримінальної юстиції.

Також про це йдеться у міжнародних нормативно-методичних документах. Зокрема, у документі Manual on the Development of a System of Criminal Justice Statistics, підготовленому UNODC, вказано, що ефективне управління вимагає інформації для визначення того, чи цілі та завдання виконуються своєчасно та упорядковано, а також чи ресурси використовуються раціонально та ефективно. Чим складнішою є організація, тим більшою буде потреба у статистичній інформації, зокрема щодо ресурсів та їх розподілу, а також щодо справ та їх кількості [30, ст. 1].

Доцільно тут навести позицію Бочкового О., викладену у статті «Вплив формальної оцінки показників діяльності правоохоронних органів на ефективність розслідувань кримінальних правопорушень». Автор праці, йдучи від зворотного, зазначає, що проблемність в оцінці недостовірних статистичних показників полягає, зокрема, у тому, що на її підставі здійснюється оцінка ефективності правоохоронних органів, вносяться корективи щодо планів роботи, залучаються додаткові сили чи засоби протидії кримінальній протиправності тощо [31].

Таким чином, кримінальна статистика виступає не лише ключовим інформаційним підґрунтям для формування та оцінки державної політики у сфері кримінальної протиправності, а й важливим інструментом оцінювання діяльності органів кримінальної юстиції. Попри це, на даний час, на рівні державного управління кримінальна статистика залишається недооціненою. Як вірно підкреслено в Guidelines UNODC (2023), дані та статистичні показники мають цінність лише тоді, коли їх використовують. Попри те, діяльність органів кримінальної юстиції в кримінальній статистиці відображається великим масивом даних, ця необроблена інформація має бути перетворена на придатні для використання статистичні дані, щоб бути корисною для прийняття відповідних рішень. [28, ст. 67, 5].

1.3. Правове регулювання та суб'єкти формування кримінальної статистики в Україні

1.3.1. Нормативно-правова основа системи кримінальної статистики

В Україні на сьогодні відсутній єдиний «рамковий» закон, який би визначав поняття та засади функціонування системи кримінальної статистики і комплексно регулював діяльність суб'єктів збору, обробки та аналізу статистичних даних у сфері кримінальної протиправності. Система кримінальної статистики України сформувалася як складна багаторівнева конструкція, у межах якої виробництво статистичних даних забезпечується сукупністю державних органів, діяльність яких охоплює різні стадії кримінального провадження. Характерно, що кримінальна статистика не формується як окрема, автономна система з єдиним центром управління. Натомість, вона є результатом взаємодії різних органів, які одночасно виступають і виробниками даних, і користувачами результатів їх обробки.

Нормативно-правова основа функціонування кримінальної статистики формується на перетині кількох масивів законодавства: кримінального процесуального права, законодавства про прокуратуру, органи досудового

розслідування, суди та виконання покарань, законодавства у сфері офіційної статистики й захисту персональних даних, а також низки підзаконних актів, якими визначено повноваження суб'єктів статистики, порядок ведення реєстрів та методологічні підходи до формування і поширення даних.

Серед базових законодавчих актів, що утворюють нормативну основу кримінальної статистики, центральне місце посідають такі. КПК України визначає порядок реєстрації кримінальних правопорушень органами досудового розслідування та ведення ЄРДР, а також облік результатів досудового розслідування [32]. Закон «Про прокуратуру» закріплює повноваження ОГП щодо ведення ЄРДР і формування звітності про стан кримінальної протиправності та роботу органів прокуратури, а також роль керівників усіх рівнів щодо забезпечення контролю та аналізу статистичних даних [33]. Закон «Про судоустрій і статус суддів» визначає компетенцію ДСА та ВС у сфері ведення судової статистики та ЄСІТС [34].

Закон «Про Вищий антикорупційний суд» визначає компетенцію ВАКС щодо аналізу судової статистики у справах своєї компетенції [35]. Закон «Про Національну поліцію» регламентує функції НП щодо формування реєстрів, баз даних та публікації звіту про діяльність [36].

Закони «Про Державне бюро розслідувань», «Про Бюро економічної безпеки України» та «Про Національне антикорупційне бюро України» закріплюють обов'язки відповідних органів щодо реєстрації кримінальних правопорушень, ведення оперативного обліку та публічного звітування [37-39]. Закон «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами» регламентує функції Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА) у сфері ведення відомчих баз даних [40].

Важливим елементом нормативного підґрунтя є також закони тематичного спрямування: Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів» регулює формування комплексної адміністративної

звітності у відповідній сфері [41]; Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [42], – збирання та поширення інформації щодо насильства у сім'ї та ведення відповідного реєстру; Закон «Про виконавче провадження» – ведення автоматизованої системи виконавчого провадження [43]. Закон «Про запобігання корупції» – підготовку звіту про стан реалізації антикорупційної стратегії, складовою якого є комплексна кримінальна статистика у сфері корупції [44]. Закон «Про офіційну статистику» встановлює принципи офіційної статистики та роль Держстату у координації збирання адміністративних даних і погодженні форм звітності. Закони «Про інформацію» [45] та «Про захист персональних даних» визначають порядок доступу, поширення та знеособлення відповідних відомостей [46].

Крім законів, система забезпечується численними підзаконними актами. У частині ведення реєстрів та міжвідомчої взаємодії ключовими є: наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298 «Про затвердження Положення про ЄРДР, порядок його формування та ведення»; наказ ОГП та ДСА від 24.10.2024 № 249/448 «Про затвердження Порядку обміну процесуальними документами та іншими даними між ЄРДР та центральною базою даних АСДС»; наказ ГПУ та МВС від 22.11.2021 № 371/846 «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії ОГП та МВС»; наказ ОГП та НАБУ від 08.02.2022 № 21/20 «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії ОГП та НАБУ»; наказ ОГП, СБУ від 25.03.2024 № 60/128 «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії ОГП та СБУ»; рішення Ради суддів України № 39 від 11.11.2024 «Про затвердження Положення про АСДС», погоджене наказом ДСА від 29.11.2024 № 529; наказ Мін'юсту від 26.06.2018 № 2023/5 «Про затвердження Порядку формування та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту»; наказ Мін'юсту від 05.08.2016 № 2432/5 «Про затвердження Положення про АСВП»; наказ Мін'юсту від 30.10.2025 № 2949/5, зареєстрований в Мін'юсті 04.11.2025 за № 1607/45013 «Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні» [47-56].

У частині формування звітності ключовими є, зокрема: наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 299 «Про затвердження форм єдиної звітності про стан кримінальної протиправності»; наказ Генерального прокурора від 20.01.2021 № 11 «Про затвердження звітності за формою № П «Звіт про роботу органів прокуратури»; наказ ОГП, МВС, СБУ, БЕБ, ДБР, НАБУ від 18.03.2025 № 62/180/99/43/162/58 «Про затвердження форм звітності про роботу органів досудового розслідування»; наказ НПУ від 30.12.2024 № 1389 «Про запровадження форм звітності щодо ефективності поліцейської діяльності, спрямованої на протидію злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку»; наказ ДСА від 23.06.2018 № 325 «Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами»; наказ ДСА від 17.11.2023 № 533 про введення форми № 1-ПК; наказ ДСА від 28.11.2019 № 1149 про форму № 1-ЛТ; наказ ВАКС від 08.06.2021 № 23-а «Про затвердження форм статистичних звітів ВАКС» (зі змінами); наказ ВАКС від 20.09.2022 № 29-а «Про затвердження форми звіту ВАКС про стан розгляду кримінальних проваджень щодо легалізації доходів»; наказ ВАКС від 06.11.2024 № 33-а «Про затвердження форми звіту ВАКС про осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення»; спеціалізовані форми ОГП – № 1-ДН щодо домашнього насильства (наказ від 31.05.2024 № 126), № 1-КІБ щодо кіберзлочинів (наказ від 09.07.2025 № 177), № 1-ЛФТ щодо легалізації злочинних доходів (наказ від 29.06.2022 № 110) [57-69].

Водночас чинна нормативна база має суттєві системні вади. Повноваження щодо забезпечення процесів збирання кримінальної статистики розпорошені у численних законодавчих та підзаконних актах, що не сприяє єдності методологічних положень. Координація діяльності на цьому напрямі з боку Держстату визначена лише в частині погодження звітної документації та методології, пов'язаної із збиранням адміністративних даних, без повноцінного методологічного контролю над якістю кримінально-статистичних даних. Нормативного акта, який би чітко визначав правові та організаційні засади

функціонування системи кримінальної статистики, орган-координатор, повноваження та відповідальність відповідних інституцій, досі не існує. Питання врегулювання міжвідомчої взаємодії та обміну даними вирішено лише частково.

Таким чином, нормативно-правова база потребує подальшої інституційної консолідації та методологічної гармонізації, що має передбачати розробку рамкового нормативного акта та Положення про єдиний координуючий орган у сфері кримінальної статистики.

1.3.2. Роль Держстату в системі кримінальної статистики

Огляду потребує роль Держстату в системі кримінальної статистики. Держстат є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері статистики. Відповідно до Положення про Держстат, затвердженого постановою КМУ від 23.09.2014 № 481, основними його завданнями є гармонізація системи державної статистики з міжнародними та європейськими нормами і стандартами, збирання, оброблення, аналіз та поширення офіційної статистичної інформації, координація дій державних органів щодо збирання та використання адміністративних даних, а також розроблення статистичної методології [71].

Проте діяльність у галузі кримінальної статистики прямо не віднесена до повноважень Держстату, оскільки відповідні статистичні спостереження цим органом не плануються і не ведуться. Роль Держстату фактично зводиться до формальної процедури погодження форм звітності, що затверджуються наказами ОГП та ДСА, тоді як методологічний контроль над змістом і якістю самих даних Держстат не здійснює. Така інформація використовується Держстатом переважно в інформаційно-публікаційній діяльності і має тематичний, а не комплексний характер.

На офіційному сайті Держстату відсутня інформація щодо статистичних спостережень в сфері кримінальної протиправності, що підтверджує відсутність інтеграції кримінальної статистики до системи офіційної державної

статистики та свідчить про її функціонування поза межами єдиного інституційно-правового та методологічного підходу.

1.3.3. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадіях оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування

Своєрідним «початком відліку» для системи кримінальної статистики є внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України. Цей момент є одночасно початком досудового розслідування і початком статистичного спостереження у повному розумінні. Разом із тим до ЄРДР ведеться первинний облік заяв і повідомлень у правоохоронних органах відповідно до відомчих інструкцій кожного з них: наказу Генерального прокурора від 03.12.2012 № 125, наказу МВС від 08.02.2019 № 100, наказу СБ від 16.11.2012 № 515, наказу БЕБ від 26.06.2023 № 201, наказу ДБР від 28.12.2021 № 726, наказу НАБ від 29.12.2020 № 34 [72-77].

За загальним правилом, показники щодо проявів кримінальної протиправності не охоплюються періодом, який передує цьому моменту. Винятком є дані щодо оперативно-розшукової діяльності.

Відповідно до ст. 2 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [78]. Підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є, серед іншого, наявність інформації про кримінальні правопорушення, що готуються, осіб, що готують їх вчинення, та ряд інших вичерпних підстав, що передбачені ст. 6 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність».

Таку діяльність уповноважені здійснювати суб'єкти, визначені ст. 5 цього Закону. Це оперативні підрозділи НП, ДБР, СБ, СЗР, ДПС, управління державної охорони, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС, розвідувального органу Міністерства оборони України, НАБ, БЕБ. Серед обов'язків таких підрозділів є, зокрема, вживати необхідних оперативно-

розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень.

Відповідно до абзаців 9-10 ст. 7 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» у разі виявлення ознак кримінального правопорушення оперативний підрозділ зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали до органу досудового розслідування для початку розслідування. Якщо такі ознаки виявлено під час триваючих оперативно-розшукових заходів, припинення яких може зашкодити результатам, підрозділ повідомляє слідчий орган і прокурора, завершує захід та після цього передає відповідні матеріали.

Таким чином, попередній збір відомостей про події з ознаками кримінального правопорушення здійснюється з моменту порушення оперативно-розшукової справи відповідно до ст. 9 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність». Про це зазначають автори Звіту про кримінальну статистику Шехавцов Р.М. та Хавронюк М.І.: первинний збір та обробка відомостей про події, що містять ознаки кримінального правопорушення, «здійснюються з моменту порушення оперативно-розшукової справи та регулюється відомчими наказами МВС, СБ, МФ та НАБ з питань здійснення оперативно-розшукової, інформаційно-аналітичної діяльності та секретного діловодства, які визначають порядок ведення оперативних журналів і обліків із грифами "таємно" чи "цілком таємно"» [4, ст. 13].

Проте статистичні дані щодо оперативно-розшукової діяльності набувають значення для кримінальної статистики лише після визнання зібраних відомостей достатніми для реєстрації факту кримінального правопорушення, тобто після внесення відповідних відомостей до ЄРДР. Це унеможливорює виокремлення статистичного спостереження у сфері оперативно-розшукової діяльності як самостійного напрямку, оскільки воно здійснюється лише за умови визнання зібраних відомостей достатніми для реєстрації відповідного кримінального правопорушення.

Окрім цього, попередній облік даних про події, що мають ознаки кримінальних правопорушень, відбувається під час реєстрації заяв та повідомлень від фізичних та юридичних осіб органами правопорядку. У Звіті про кримінальну статистику міститься перелік нормативно-правових актів, відповідно до яких здійснюється така реєстрація [4, ст. 12]. Через втрату чинності деяких із них є необхідність актуалізувати перелік.

Загальний порядок єдиного обліку злочинів визначається Інструкцією, затвердженою спільним наказом Генерального прокурора, МВС, СБ, Державної податкової адміністрації України та Мін'юсту від 26.03.2002 № 20/84/293/126/18/5, яка, однак, містить відсилки до КПК України 1960 року і потребує актуалізації у зв'язку з набранням чинності чинним КПК України 2012 року [70].

Реєстрацію заяв і повідомлень органами прокуратури регулює ряд нормативних актів, зазначених вище. Водночас перелік суб'єктів такого обліку наведений у Звіті. Однак він потребує актуалізації з урахуванням змін в інституційній структурі органів правопорядку, що відбулися після його підготовки. По-перше, після утворення БЕБ у 2021 році порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень, віднесених до підслідності цього органу, визначається Інструкцією, затвердженою наказом БЕБ від 23.03.2022 № 58, зареєстрованою в Мін'юсті 29.04.2022 за № 472/37808 зі змінами, внесеними наказом від 26.06.2023 № 201, яка у первісному переліку Звіту була відсутня.

По-друге, Порядок розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній фіскальній службі України (далі – ДФС), затверджений наказом МФ від 02.03.2015 № 271, формально не скасований, проте є фактично застарілим, оскількиДФС як орган була ліквідована у 2019 році, а її функції розподілені між Державною податковою службою та Державною митною службою (далі - Держмитслужба). Відповідно, цей акт підлягає заміні актуальними відомчими інструкціями ДПС і Держмитслужби щодо порядку реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, відсутність

яких у публічному доступі є, вочевидь, прогалиною у сфері первинного обліку кримінально-статистичних даних.

Повноцінне статистичне спостереження розпочинається з моменту, коли зібрані відомості визнаються достатніми для початку досудового розслідування та вносяться до ЄРДР відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України, що перетворює разовий факт реєстрації заяви на елемент системи кримінально-статистичного обліку.

Ключовим суб'єктом формування кримінальної статистики на стадії досудового розслідування є ОГП. Відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону «Про прокуратуру», ОГП забезпечує належне функціонування ЄРДР та його ведення органами досудового розслідування, а також визначає єдиний порядок формування звітності про стан кримінальної протиправності. ЄРДР є базовим державним інформаційним ресурсом, що містить первинні дані про всі кримінальні правопорушення, результати їх досудового розслідування, рух кримінальних проваджень, а також відомості про підозрюваних, обвинувачених і потерпілих. Цей реєстр поєднує облікову та аналітичну функції. ОГП також забезпечує функціонування публічного аналітичного сервісу «Статистика кримінальної протиправності», дашборду «Статистика розслідування і розгляду в судах кримінальних правопорушень, які пов'язані зі здійсненням господарської та інвестиційної діяльності», та інформаційного блоку «Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф».

В ОГП діє управління організаційного забезпечення ЄРДР та інформаційно-аналітичної роботи, а підрозділи ведення ЄРДР та інформаційно-аналітичної роботи діють і в прокуратурах обласного рівня. Окремим інструментом є ІАС «ОСОП», в якій акумулюються дані про результати роботи органів прокуратури щодо нагляду за додержанням законів у кримінальному процесі. ОГП формує зведену звітність по державі автоматично в ЄРДР на шостий день після закінчення звітного місяця та надсилає її до МВС, НП, СБУ, БЕБ, ДБР, НАБУ і Держстату. Щорічно ОГП подає Верховній Раді звіт, що

включає статистичні та аналітичні дані про виконання функцій прокуратури відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону «Про прокуратуру».

Форми публічної звітності ОГП та їх предмет систематизовано у таблиці, яка міститься у Додатку 1.

Окреме місце в системі кримінальної статистики займає Спеціалізована антикорупційна прокуратура, яка відповідно до ст. 7 Закону «Про прокуратуру» є самостійним органом у системі прокуратури. Керівник САП здійснює контроль ведення та аналізу статистичних даних у межах антикорупційного сегменту – у взаємодії з НАБ як органом досудового розслідування. Завдяки такому поєднанню статистичних функцій антикорупційна складова кримінальної статистики є значно прозорішою та аналітично розвиненішою порівняно з більшістю інших напрямків.

НП є суб'єктом, що формує найбільший за обсягом масив первинних кримінально-статистичних даних. Відповідно до ч. 1 ст. 86 Закону «Про Національну поліцію», керівництво НП зобов'язане готувати щорічні звіти про діяльність, а керівники територіальних органів – регулярно публікувати статистичні та аналітичні дані на офіційних вебпорталах. Наказом НП від 30.12.2024 № 1389 запроваджено 22 форми відомчої звітності щодо ефективності поліцейської діяльності у сфері протидії злочинності та підтримання публічного порядку. Їх перелік наведено у таблиці, що міститься у Додатку 2.

Водночас порядок публікації поліцейської статистики на регіональному рівні залишається нерівномірним: вибірковий аналіз вебпорталів територіальних органів свідчить про відмінності у повноті та форматі оприлюднених даних, попри наявність єдиної нормативної вимоги.

Самостійними суб'єктами кримінальної статистики є також ДБР, БЕБ і НАБ. Директор ДБР зобов'язаний подавати щорічний звіт про діяльність Бюро у кримінальних провадженнях, що оприлюднюється на офіційному вебсайті. Аналогічні повноваження закріплені для Директора БЕБ та Директора НАБ. Звіти усіх трьох органів охоплюють не лише стадію досудового розслідування,

а й дані щодо судового розгляду відповідних справ, що відображає повний ланцюг кримінального провадження. Якість аналітики при цьому суттєво різниться. Звіти НАБ вирізняються глибиною аналізу та оцінкою актуальних викликів, тоді як звіти ДБР та БЕБ мають переважно формалізований характер.

Окреме місце в системі кримінальної статистики займають органи, що виконують функцію агрегування даних із кількох джерел для формування комплексної аналітики.

НАЗК, відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону «Про запобігання корупції», не лише збирає та узагальнює дані щодо власної діяльності, а й проводить комплексний аналіз стану запобігання та протидії корупції в Україні, включно зі статистичними даними та результатами соціологічних досліджень. Відповідно до Порядку, затвердженого наказом НАЗК від 31.05.2023 № 115/23, спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції щороку до 15 лютого подають до НАЗК статистичні дані про результати своєї діяльності.

НАЗК, у свою чергу, забезпечує їх збір, узагальнення та оприлюднення в межах інформаційної системи моніторингу реалізації державної антикорупційної політики [79]. На практиці формування таких даних здійснюється із використанням відомчих інформаційних систем? зокрема ЄРДР та систем судової статистики, що свідчить про поступову цифровізацію антикорупційної статистики. Додатковим інструментом систематизації відповідних даних є створений НАЗК «Путівник корупційною статистикою України», який акумулює та візуалізує ключові показники у цій сфері.

Таким чином, НАЗК фактично виконує функцію аналітичного центру в антикорупційному сегменті кримінальної статистики. Воно здійснює наскрізний аналіз, що охоплює дані одночасно НАБ, САП, судів та власних підрозділів. Саме завдяки такій позиції «зовнішнього спостерігача» аналітична звітність НАЗК є найбільш змістовною серед усіх суб'єктів системи — незалежність органу від об'єктів спостереження безпосередньо визначає якість статистичного аналізу.

Держфінмоніторинг відіграє аналогічну роль у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів. Відповідно до постанови КМУ від 05.08.2020 № 692, він є відповідальним за збір, узагальнення та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у цій сфері, складовою якої є відповідні показники кримінальної статистики. АРМА, своєю чергою, формує специфічний статистичний сегмент, пов'язаний із виявленням та управлінням активами у кримінальних провадженнях [80].

1.3.4. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадії судового розгляду

Основним суб'єктом ведення кримінальної статистики на стадії судового розгляду є ДСА. Відповідно до ст. 152 Закону «Про судоустрій і статус суддів», до повноважень ДСА належить організація роботи з ведення судової статистики та ведення ЄСІТС. Звіти формуються автоматично на підставі документів первинного обліку, що вносяться до АСДС суддями та помічниками суддів. Вони подаються виключно в електронній формі з дотриманням умови засвідчення електронним цифровим підписом відповідальних осіб. ДСА формує зведений звіт по державі та публікує аналітично-статистичну інформацію на вебпорталі «Судова влада України» у розділі «Судова статистика».

Форми судової звітності ДСА та ВАКС систематизовано у таблицях у Додатку 3.

Окрім ДСА та ВАКС, організація ведення судової статистики покладається на голів місцевих, апеляційних та вищих спеціалізованих судів. Верховний Суд реалізує переважно аналітичну функцію: систематично публікує огляди та узагальнення практики Касаційного кримінального суду, що містять аналіз статистичних показників та типових порушень при застосуванні кримінального й кримінального процесуального законодавства.

ДСА вирізняється серед інших суб'єктів кримінальної статистики відносно якісним підходом до аналізу зібраних даних. Її звіти враховують

зовнішній контекст, зокрема вплив збройного конфлікту на загальну статистику розгляду справ та факт евакуації судів з тимчасово окупованих територій тощо. Водночас і ДСА, і ОГП здійснюють статистичне спостереження щодо власної сфери відповідальності, що відтворює загальну системну проблему суміщення функцій суб'єкта та об'єкта статистики.

1.3.5. Суб'єкти формування кримінальної статистики на стадії виконання судових рішень

На стадії виконання судових рішень у кримінальних провадженнях діють три суб'єкти: ДКВС, ДВС та Мін'юст. ДКВС, відповідно до ст. 1 Закону «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», є органом, основним завданням якого є здійснення державної політики у сфері виконання покарань, пов'язаних з обмеженням чи позбавленням волі. Збір даних регламентується Інструкцією про роботу відділів контролю за виконанням судових рішень, затвердженою наказом Мін'юсту від 08.06.2012 № 847/5 [81].

Основою автоматизованого обліку є Єдиний реєстр засуджених та осіб, узятих під варту, затверджений наказом Мін'юсту від 26.06.2018 № 2023/5 у редакції від 15.07.2025 [82].

Реєстр складається з чотирьох модулів та включає такі підсистеми: «Реєстр реєстраційних карток», «Реєстр реєстраційних справ» та «Повідомлення» для первинного обліку осіб, узятих під варту, засуджених та суб'єктів пробації; підсистеми «Досудова пробація», «Наглядова пробація» та «Пенітенціарна пробація» для документування відповідних видів нагляду; «Реєстр медичних карток» та підсистема «КАСАНДРА» для оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення.

Інформаційно-аналітичний блок Реєстру дозволяє формувати показники щодо кількості засуджених в установах виконання покарань різних рівнів безпеки та слідчих ізоляторах у розрізі громадянства, статі, вікових груп, рівня освіти, сімейного стану та наявності непогашеної судимості, а також щодо осіб, які вчинили повторне правопорушення під час відбування покарання. Попри

значний обсяг накопичених даних, ДКВС не публікує зведеної статистичної звітності у відкритому доступі, оскільки нормативна база цього органу, на відміну від законодавства про НАБУ чи ОГП, не встановлює відповідного обов'язку.

ДКС відповідно до Закону «Про виконавче провадження» виконує судові рішення щодо майнових стягнень та інших виконавчих дій у кримінальних провадженнях. Автоматизацію збору даних забезпечує Автоматизована система виконавчого провадження, порядок функціонування якої визначено наказом Мін'юсту від 05.08.2016 № 2432/5 [83]. Система формує статистичні звіти, що містять показники щодо кількості виконавчих проваджень у кримінальних справах, сум стягнень за вироками судів – штрафів, конфіскованого майна, відшкодування шкоди потерпілим, – рівня фактичного виконання майнових санкцій та стану арешту і реалізації майна боржників. Однак, як і у випадку з ДКВС, ці дані не підлягають публічному оприлюдненню в узагальненому вигляді.

Починаючи з листопада 2025 року в системі Мін'юсту функціонує якісно новий інструмент статистичного спостереження – Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, затверджений наказом Мін'юсту від 30.10.2025 № 2949/5 [84]. Цей реєстр дозволяє відстежувати в режимі реального часу відомості про активи, арештовані в рамках кримінальних проваджень, що відкриває нові можливості для статистичного спостереження за реалізацією майнових санкцій та ефективністю відшкодування шкоди. Водночас Мін'юст як головний орган, що є держателем АСВП, Єдиного реєстру засуджених та нового Реєстру арештованих активів, фактично не здійснює зведеного публічного аналізу даних цих систем, що унеможлиблює комплексну оцінку кінцевої результативності кримінального провадження від вироку до реального відбування покарання та відшкодування шкоди потерпілим.

Взаємодія суб'єктів системи кримінальної статистики базується на інформаційно-комунікаційних зв'язках між державними реєстрами та базами даних.

Попри наявність сучасних інформаційних систем, обмін даними між суб'єктами кримінальної статистики залишається обмеженим. ЄРДР, АСДС і реєстри Мін'юсту не мають повноцінної міжвідомчої інтеграції, що унеможливорює наскрізне відстеження інформації від реєстрації кримінального правопорушення до виконання судового рішення. Кроком уперед стало підписання наказу ОГП та ДСА від 24.10.2024 № 249/448 про обмін даними між ЄРДР та АСДС, проте на рівні публічної статистичної звітності ця інтеграція поки що не знайшла відображення [48]. Відсутність повноцінної міжвідомчої платформи обміну даними залишається однією з ключових перешкод для формування цілісної картини стану кримінальної протиправності в Україні.

Таким чином, система суб'єктів формування кримінальної статистики в Україні є багаторівневою та охоплює всі стадії кримінального провадження – від передстатистичного обліку заяв і повідомлень до виконання судових рішень. Вона включає органи, що виконують принципово різні функції: первинних збирачів та власників реєстрів (ОГП, ДСА); органи, що формують галузеву статистику в межах власної підслідності чи підсудності (НП, ДБР, БЕБ, НАБУ, ВАКС); органи, що здійснюють наскрізний аналітичний аналіз (НАЗК, Верховний Суд); органи, що відповідають за статистику виконання покарань (ДКВС, ДВС). Відсутність централізованої координації між усіма цими суб'єктами та єдиних методологічних стандартів суттєво ускладнює формування цілісної картини кримінальної протиправності. Детальний аналіз проблем, породжених цією архітектурою, є предметом наступного підрозділу.

1.4. Проблемні аспекти формування та використання кримінальної статистики в Україні

Система кримінальної статистики в Україні характеризується низкою вад, які комплексно унеможливають її належне функціонування. Аналіз нормативно-правової бази і системи суб'єктів формування кримінальної статистики, здійснений у попередньому підрозділі, виявляє комплекс проблем, що унеможливають ефективне функціонування цієї системи. Ці проблеми не є випадковими або поодинокими. Вони є взаємопов'язаними і в сукупності свідчать про системну дисфункцію.

Йдеться, зокрема, про звуження предмета обліку до кримінально-правової складової, обмеженість і недеталізованість показників, фрагментарність і розкоординованість між різними органами, масштабну латентну злочинність без механізмів її вимірювання, конфлікт інтересів, закладений в архітектурі системи, відсутність аналітичної функції та загальну неспроможність статистики слугувати інструментом для формування кримінальної політики.

Своєрідною системою координат для цих проблем можуть слугувати міжнародні стандарти. Ключовим орієнтиром, в контексті загальної теми дослідження, є Кодекс практики європейської статистики. Він ґрунтується на 16 принципах, через призму яких можна зафіксувати окремі «слабкі місця» кримінальної статистики в Україні [3.6].

Інші, в тому числі більш деталізовані, стандарти викладені в низці методологічних документів та посібників, серед яких уже згадані Guidelines UNODC (2023), Посібник ООН з національних рамок забезпечення якості офіційної статистики 2019 року (далі – Посібник ООН з якості) [85] та Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН, розроблені під керівництвом Конференції Європейських Статистиків UNECE [86]. Детальніше про деякі з цих стандартів йтиметься згодом, але в межах цього підрозділу їх застосування зумовлене необхідністю орієнтирів, що допоможе виявити окремі недосконалості системи кримінальної статистики в Україні.

1.4.1. Концептуальне звуження предмета кримінальної статистики до кримінально-правової складової

Перша і найглибша проблема полягає в концептуальному підході до кримінальної статистики. В Україні сформувалося розуміння кримінальної статистики як «кримінально-правової», тобто як обліку реакції держави на кримінальні правопорушення, а не самих таких правопорушень як соціальних подій. Р.М. Шехавцов та М.І. Хавронюк звернули на це увагу ще у 2019 році, зазначивши, що вживаний термін «більше орієнтує на нормативно-правові приписи кримінального законодавства, якими визначається кримінально карана протиправна поведінка, ніж на саму таку поведінку як складову події вчинення кримінального правопорушення» [4, ст. 7]. Правопорушення при такому підході фіксується не як суспільне явище зі своїми детермінантами, а як «кількість разів застосування певних кримінально-правових норм до осіб».

Наслідок цього підходу добре видно на практиці. Офіційна кримінальна статистика охоплює тільки ті правопорушення, які зайшли до ЄРДР і пройшли через процесуальний фільтр. Стадія оперативно-розшукової діяльності і стадія виконання вироків залишаються поза публічним спостереженням. Як і зазначали автори Звіту, на державному рівні «консолідовано» представляються тільки показники досудового розслідування і судового розгляду, тоді як якісні та кількісні показники виконання рішень «не наводяться». Інакше кажучи, система вимірює не те, чим є кримінальна протиправність, а те, як з нею бореться держава, і то в обмеженому вигляді.

Як зазначає Б.С. Рішко, “покладатись на офіційні статистичні дані про стан [кримінальної протиправності] не можна, оскільки вона не відображає реальної картини. Офіційна статистика відображає не стільки стан [кримінальної протиправності], скільки стан її реєстрації в країні. Латентна [кримінальна протиправність] істотно спотворює статистичні дані про кримінологічну ситуацію, реальний стан, структуру, характер, динаміку [кримінальної протиправності], про розмір і характер завданої шкоди; зменшує ступінь достовірності прогнозів; перешкоджає реалізації принципу

невідворотності відповідальності; підриває авторитет правоохоронних органів; перешкоджає ефективній протидії зростанню [кримінальної протиправності]; знижує антикримінальну активність громадян; негативно впливає на економічне життя країни” [87].

Хоч автор наголошував на цьому в контексті неспроможності кримінальної статистики охопити латентну складову кримінальної протиправності, ця проблема поширюється і на зареєстровану, офіційну складову, оскільки кримінальна статистика фіксує показники кримінальної протиправності лише в межах розпочатих кримінальних проваджень, охоплюючи при цьому відносно вузьке коло показників і часто ігноруючи специфіку окремих видів кримінальних правопорушень, їх передумови, причини та наслідки. Проблема, таким чином, виявляється дворівневою: по-перше, значна частина реальної злочинності взагалі не потрапляє до офіційного обліку через латентність, а по-друге, навіть та частина, що охоплена реєстрацією, відображається у статистиці лише у фрагментарному вигляді, без ланцюга від виникнення події до виконання вироку.

Глибше цю проблему дослідили М.В. Карчевський та О.Д. Арланова, зазначаючи, що існує різниця між «облікованим» кримінальним провадженням та «зареєстрованим». Через те щорічні звіти Генеральної прокуратури щодо облікованих кримінальних правопорушень, представлені на офіційному сайті у вільному доступі, не дозволяють отримати уявлення про структуру рішень щодо всіх зареєстрованих проваджень [8].

Це свідчить про те, що навіть у межах формально «зареєстрованої» кримінальної протиправності відбувається подальше звуження інформації на рівні статистичного відображення. Фактично, відбір показників для публічної звітності формує спотворену картину, в якій втрачається зв'язок між початковою подією, процесуальними рішеннями та їх результатами. Такий розрив унеможлиблює побудову повного аналітичного ланцюга руху кримінального провадження.

Міжнародні стандарти пропонують принципово інший підхід. Відповідно до Принципу 12 Кодексу практики європейської статистики, статистичні результати мають «точно та надійно відображати реальність», а їх якість оцінюється, зокрема, за критеріями актуальності, точності та узгодженості [88]. В умовах, коли кримінальна статистика фіксує лише реакцію системи кримінальної юстиції, а не саму кримінальну протиправність як соціальне явище, ця вимога фактично не реалізується.

Guidelines UNODC (2023) підкреслюють, що метою статистики кримінального правосуддя є охоплення всього ланцюга від виявлення правопорушення до виконання вироку: «дані повинні охоплювати переслідування, обвинувачення та вироки, а також інформацію щодо вжитих заходів» таким чином, щоб «уможливити відстеження руху справи в межах усієї системи» [28, ст. 12]. Саме такий наскрізний підхід, що охоплює всі стадії кримінального провадження, є передумовою для формування цілісної картини кримінальної статистики.

1.4.2. Змістовна обмеженість та недостатня деталізація статистичних показників

Другою проблемою є змістовна обмеженість показників, що фіксуються в офіційній статистиці, та відсутність деталізації на рівні окремих складів кримінальних правопорушень. Аналіз форм звітності ОГП та ДСА дозволяє виявити цю проблему в обох ключових сегментах системи кримінальної статистики, оскільки саме ці суб'єкти акумулюють найбільший обсяг статистичної інформації.

Для прикладу, у звіті ОГП за формою №1 демонструється високий рівень загальної диференціації показників, оскільки одні й ті самі масиви кримінальних правопорушень розкладаються за значною кількістю аналітичних параметрів. Йдеться про розподіл за ступенем тяжкості, стадією вчинення, місцем події, окремими кримінологічними ознаками та процесуальними результатами. У межах, наприклад, блоку правопорушень проти власності у

Розділі 1 ці параметри дозволяють оцінити не лише обсяги зареєстрованих діянь, а й їх просторові характеристики, частку завершених проваджень, рівень направлення до суду чи закриття. Така багатовимірність створює відчуття високої аналітичної насиченості звіту та його придатності для узагальненого аналізу криміногенної ситуації.

Водночас на рівні конкретних складів кримінальних правопорушень деталізація є значно обмеженішою. У Розділі 1 переважає агрегування відповідно до розділів Особливої частини КК України, що призводить до об'єднання в межах одного статистичного масиву різнорідних за своїм змістом і кримінологічними характеристиками діянь. Унаслідок цього такі правопорушення, як, для прикладу, крадіжка, грабіж чи розбій, фактично «зливаються» в єдину категорію при відображенні ключових процесуальних показників. Це унеможлиблює проведення точного порівняльного аналізу, зокрема щодо інтенсивності повідомлення про підозру або частки закритих проваджень для кожного окремого складу.

Показовим є приклад ст. 369-2 КК України, яка охоплює декілька самотійних складів із різною об'єктивною стороною та різним суб'єктним складом. Дії, пов'язані з пропозицією або наданням неправомірної вигоди, за кількома ознаками складу кримінального правопорушення відрізняються від одержання такої вигоди, тим більше якщо воно поєднане з вимаганням. Проте у статистичній звітності всі ці діяння відображаються як єдиний масив без внутрішнього розмежування. Це унеможлиблює аналіз мотиваційних моделей поведінки, ролей учасників та ефективності реагування держави на різні форми корупційних правопорушень.

Цю ж проблему з іншої точки зору виявив та розвинув М. В. Карчевський у своїй праці «Оцінка ефективності кримінально-правового регулювання: наукова доповідь»: «маємо ситуацію, коли дані про покарання, призначені за одиничний злочин, додаються до покарань, призначених за сукупністю. Чітко виділити останні не видається можливим». Автор дійшов обґрунтованого висновку, що «на основі статистичних даних визначити міру

покарання за вчинення одиничного злочину є неможливим» і пов'язав це з тією ж проблемою – недосконалістю звітних форм [89, ст. 36].

Схожі проблеми характерні і для звітності ДСА. Форма № 1-к побудована за логікою процесуального руху справи. Зокрема, фіксується кількість проваджень, що надійшли до суду, перебували у провадженні, розглянуті, залишені без розгляду або перейшли у залишок. Окремо відображаються результати розгляду, включаючи постановлення обвинувальних вироків, закриття проваджень, повернення обвинувальних актів прокурору, затвердження угод. Такий підхід дозволяє оцінити навантаження на суди та формальні результати їхньої діяльності.

Водночас саме ця процесуальна орієнтованість і становить ключове обмеження. Статистика фактично фіксує рух справ як перелік одиниць, але майже не розкриває їх змісту. Навіть коли у звіті наводяться дані щодо категорій кримінальних правопорушень, вони подаються у значно узагальненому вигляді без деталізації на рівні частин статей кримінального закону. Це означає, що різні за своєю природою діяння, які мають відмінні ознаки складу, рівень суспільної небезпеки та особливості доказування, відображаються як однорідні статистичні масиви. У результаті неможливо встановити, наприклад, як саме відрізняється судова практика щодо різних форм одного й того самого правопорушення, якщо така практика не висвітлюється в звітах, зокрема, Верховного Суду.

Наприклад, показовою є ситуація з показниками закриття кримінальних проваджень. У формі № 1-к фіксується загальна кількість таких рішень, однак відсутній їх розподіл за підставами, передбаченими кримінальним процесуальним законодавством. Між тим різниця між закриттям провадження через відсутність складу кримінального правопорушення та закриттям у зв'язку із закінченням строків давності має принципове значення, оскільки перша підстава може свідчити про проблеми кваліфікації або доказування на етапі досудового розслідування, тоді як друга є індикатором затягування провадження. Узагальнення цих підстав у межах одного показника фактично

позбавляє дослідника можливості зробити обґрунтовані висновки щодо особливостей судового розгляду окремих справ у кримінальних провадженнях, а також ефективності функціонування як судової системи, так і органів досудового розслідування.

Окрім того, звітність ДСА практично не містить даних про поведінкові та процесуальні характеристики учасників судового провадження. Відсутня інформація про активність потерпілих, позицію обвинувачених, використання процесуальних прав сторонами, особливості дослідження доказів або причини укладення угод. Наприклад, затвердження угоди про визнання винуватості фіксується як окремий результат, однак не розкривається, чи було це наслідком добровільного визнання вини, процесуальної стратегії захисту або слабкості доказової бази обвинувачення. Такі аспекти залишаються поза межами статистичного обліку, хоча саме вони є ключовими для розуміння реального функціонування кримінальної юстиції.

З позицій міжнародних стандартів, Guidelines UNODC (2023) прямо вказують на те, що «статистичні результати можуть формуватися за різними категоріями або рамками», і що «ці відмінності ускладнюють моніторинг та розуміння тенденцій злочинності у ширшому контексті» [28, ст. 11]. Для подолання цього UNODC рекомендує впровадження Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (далі – ICCS), яка пропонує «засновану на поведінці гармонізовану категоризацію злочинів, яку легше використовувати, ніж системи, що класифікують злочини за правовими визначеннями». Застосування МКЗС дозволяє «відстежувати перебіг справ від поліції до органів прокуратури та суддів аж до в'язниць» [28, ст. 17], що є саме тим наскрізним зв'язком, якого в Україні бракує.

1.4.3. Фрагментарність системи та неузгодженість даних між суб'єктами

Третьою системною проблемою є фрагментарність кримінальної статистики та неузгодженість даних між різними суб'єктами системи.

Незважаючи на функціонування значної кількості інформаційних систем, діяльність, пов'язана зі збором, обробкою, аналізом і поширенням статистичних відомостей, не характеризується цілісністю ні в організаційному, ні в методологічному вимірах. Немає єдиного підходу до визначення показників, що підлягають статистичному спостереженню, до одиниць обліку та до консолідації даних у межах єдиного кримінального провадження.

Конкретним і показовим проявом цієї проблеми є розбіжність між даними ОГП і ДСА за 2024 рік. Звіт ОГП за січень-грудень 2024 року фіксує 492 479 кримінальних правопорушень, внесених до ЄРДР, з яких 172 790 передано до суду. Водночас за інформацією ДСА за той самий період на розгляді судів перебувало 214 838 кримінальних проваджень, з яких 122 813 надійшли протягом звітного року, у тому числі 115 872 з обвинувальними актами [90-91]. Таким чином, виникає різниця у 56 918 проваджень, яка у звітних матеріалах жодного пояснення не отримує. Навіть якщо врахувати справи, що надійшли до суду з інших підстав, розрив скорочується до 49 977, однак і в такому вигляді залишається суттєвим.

Причини цього розриву суто методологічні і полягають у тому, що ОГП оперує показниками кількості кримінальних правопорушень, тобто фактично обліковує події, тоді як ДСА веде облік за кількістю осіб, щодо яких здійснюється судовий розгляд. У результаті одне кримінальне провадження, яке за даними ОГП враховується як одна одиниця, може охоплювати декількох осіб, кожна з яких відображається в статистиці ДСА окремо.

Це призводить до розбіжностей між кількістю проваджень, направлених до суду (172 790 за даними ОГП і 122 813 за даними ДСА), та кількістю осіб, щодо яких здійснювався судовий розгляд (78 991).

М.В. Карчевський теж фіксує цю проблему у своїй праці: «ОГП та ДСА представляють дані, зібрані під кутом їх професійної діяльності, тому їх зведення в єдиний масив часто є проблематичним»; суть полягає в тому, що «ОГП враховує всі пред'явлені обвинувачення, тоді як ДСА у випадках

множинності кримінальних правопорушень фіксує лише ті, які кваліфіковані за статтею КК із найсуворішою санкцією» [89, ст. 35].

Ця проблема знаходить підтвердження на рівні міжнародних стандартів. З позицій Європейського кодексу практики, а саме – Принципу 14, така ситуація свідчить про порушення вимог до узгодженості та порівнянності статистичних даних. Кодекс прямо встановлює, що статистика має формуватися на основі «єдиних стандартів щодо визначень, одиниць виміру та класифікацій», а також забезпечувати можливість зіставлення даних з різних джерел. Окрім цього, можемо виснувати і про невідповідність Принципу 1а, тобто принципу координації та співпраці, відповідно до якого національні статистичні органи повинні забезпечувати узгодженість статистичної діяльності та виступати єдиним координаційним центром у межах статистичної систем.

Водночас, одним із принципів Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН є національна координація: «Для забезпечення узгодженості та ефективності в статистичній системі необхідно здійснювати координацію діяльності статистичних відомств на рівні держав».

Своєю чергою, Guidelines UNODC (2023) констатують, що «дані, сформовані різними інституціями кримінальної юстиції, відображають специфіку їхніх функцій та повноважень і з цієї причини не завжди є безпосередньо зіставними». Формування статистики ізольовано на окремих стадіях кримінального процесу «призводить до її фрагментації та суттєво обмежує можливість відстеження руху проваджень у межах усієї системи».

У поєднанні з відмінностями у підходах до визначення показників, правилах обліку та одиницях виміру це «зумовлює виникнення неузгодженостей і підвищує ризик хибного тлумачення статистичних даних». Як наслідок, «відсутність належної координації у збиранні та узагальненні інформації знижує її аналітичну цінність і обмежує можливості використання таких даних для формування обґрунтованої державної політики» [28, ст. 14-15].

З перспективи Посібника ООН з якості, ця ситуація є прямим порушенням принципу когерентності та порівнянності статистичних даних. Цей документ визначає якість статистики як «багатовимірну» концепцію, що охоплює релевантність, точність і надійність, своєчасність, доступність та ясність, а також когерентність і порівнянність [92, ст. 4]. Когерентність, тобто здатність даних з різних джерел бути зіставленими між собою, є одним із ключових атрибутів якісної статистики. Відсутність цього атрибуту в українській системі кримінальної статистики означає, що навіть формально точні дані окремих органів втрачають значну частину своєї пізнавальної та управлінської цінності через неможливість їх об'єднання в єдиний масив.

Також, рекомендації із Посібника ООН з національних рамок забезпечення якості офіційної статистики 2019 року вказують, що конкретний масив статистичних даних є найбільш змістовним, коли він пов'язаний з іншими даними як у межах тематики, так і поза нею, що підкреслює важливість координації та гармонізації понять, визначень, класифікацій, методів і процедур [92, ст. 3].

Ситуацію додатково ускладнює відсутність зв'язку між стадією судового розгляду та етапом виконання судових рішень, за який відповідають ДКВС та ДВС. Із 65 004 вироків, ухвалених судами за даними ДСА, відсутня інформація щодо їх подальшої реалізації: чи були вони виконані, оскаржені або не виконані з різних причин – амністії, смерті засудженого чи інших підстав. Водночас ДКВС не забезпечує відкритого доступу до відповідної статистики через відсутність чітко визначених законодавчих вимог щодо її оприлюднення, що ще більше ускладнює формування цілісного уявлення про повний цикл кримінального провадження.

1.4.4. Проблема латентної кримінальної протиправності та достовірності даних

Наступною проблемою є питання достовірності статистичних даних, яке проявляється на двох рівнях:

(1) через наявність масштабного сегменту латентної кримінальної протиправності, що залишається поза межами офіційного обліку;

(2) через внутрішні вади первинного збору даних, що підривають достовірність навіть тієї частини кримінальної протиправності, яка офіційно зареєстрована.

За даними віктимізаційних досліджень, рівень повідомлення про злочини коливається приблизно від 23% до 50%, що означає, що від половини до понад трьох чвертей кримінальних правопорушень залишається латентною. Зокрема, у матеріалах UNODC «Results of a victimization survey» зазначається, що менше, ніж про 23% кримінальних правопорушень повідомляють до поліції [93]. Водночас за даними Національного дослідження віктимізації у США (NCVS) у 2020–2023 роках лише про близько 38% насильницьких злочинів повідомляються поліції, що означає, що понад 60% таких правопорушень залишаються поза офіційним обліком. Звісно, цей показник корелюється зі специфікою суспільно-небезпечного діяння, але загальний рівень латентності кримінальної протиправності при цьому завжди є значним.

В.В. Голіна у своїй статті «Тіньова» злочинність» наголошує, що «особливістю кримінальної статистики є охоплення нею тих явищ, які офіційно зареєстровані органами кримінальної юстиції за їх інструкційними методиками і приписами. Якщо ті чи інші явища з якихось причин не були відображені у статистичній звітності, то для статистики їх не існує» [23, ст. 138]. За різними фаховими оцінками, що наводяться у навчальній літературі з правової статистики, зареєстрована злочинність в Україні є у 2–4 рази меншою від фактичної. О.О. Сидорчук, в свою чергу, у статті «Деякі теоретичні й практичні питання аналізу латентної злочинності в Україні» акцентує увагу на тому, що рівень латентної злочинності є водночас індикатором стану довіри населення до системи правосуддя: висока латентність свідчить про те, що значна частина громадян не очікує результативного реагування і тому обирає бездіяльність [17].

Таким чином, офіційна кримінальна статистика відображає в кращому разі чверть або третину того, що реально відбувається в кримінальному середовищі.

З позицій міжнародних стандартів, у науковій літературі поняття «dark figure of crime» прямо вказує на наявність значного обсягу незафіксованих правопорушень, яке є невід'ємною структурною характеристикою будь-якої системи реєстраційного обліку злочинності. Guidelines UNODC (2023) підкреслюють, що «адміністративні дані відображають специфіку функцій відповідного органу» і тому не дають вичерпного уявлення про реальний стан злочинності. [28] Саме тому в розвинених статистичних системах адміністративні дані доповнюються так званими victimization surveys – репрезентативними соціологічними опитуваннями потерпілих, які дозволяють оцінити реальний рівень злочинності незалежно від офіційного обліку.

У цьому контексті порушується і вимога точності та надійності статистики, яка, згідно з Європейським кодексом практики, повинна «точно та надійно відображати реальність». Наявність значного сегменту латентної кримінальної протиправності означає, що офіційні статистичні дані за своєю природою не можуть повною мірою відповідати цій вимозі.

На другому рівні проблема достовірності пов'язана з внутрішньою якістю первинного збору даних. З цього випливає ще одна важлива проблема, яка полягає в перманентному конфлікті інтересів щодо показників кримінальної статистики у суб'єктів її формування. Виникає цілком природне розуміння того, що ці суб'єкти зацікавлені в хороших показниках, оскільки, зокрема, на їх підставі здійснюється оцінювання ефективності діяльності таких суб'єктів.

Як вказують Р.М. Шехавцов та М.І. Хавронюк, «відповідальність за достовірність та своєчасність внесення відомостей до ЄРДР несуть слідчі, керівники органів досудового розслідування, прокурори», а контроль здійснюється адміністраторами у регіональних прокуратурах [4, ст. 15]. Такий виключно відомчий контроль не є ані незалежним, ані зовнішнім, що прямо суперечить вимозі Посібника ООН з якості, згідно з якою «члени національної

статистичної системи повинні нести відповідальність за якість статистики, яку вони виробляють», а «для цього потрібні незалежні механізми контролю» [92, ст. 22]. Ця проблема поглиблюється історично сформованою орієнтацією на досягнення формальних показників, яка має системне коріння у діяльності правоохоронних органів і прокуратури та тривалий час була інституційно закріплена. Зокрема, частина друга статті 8 Дисциплінарного статуту прокуратури України 1991 року передбачала дисциплінарну відповідальність прокурорів і слідчих за випадки постановлення виправдувальних вироків, повернення кримінальних справ на додаткове розслідування чи скасування процесуальних рішень, якщо це визнавалося наслідком їхньої недбалості або несумлінності [94].

Подібне нормативне регулювання фактично стимулювало орієнтацію на формальні результати діяльності, що могло проявлятися у впливі на статистичні показники різними способами, зокрема, шляхом перекваліфікації правопорушень на менш тяжкі для підвищення ймовірності обвинувального вироку або використання процесуальних практик, спрямованих на отримання визнання вини. Хоча внаслідок реформи прокуратури 2014–2015 років зазначений підхід був переглянутий і акцент зміщено у бік якісних критеріїв оцінки діяльності прокурорів, вплив сформованих раніше інституційних установок занадто рано вважати повністю подоланим.

Конфлікт інтересів є структурним явищем, а не проявом індивідуальної недоброчесності. Навіть за умов повної сумлінності конкретних посадовців сам факт суміщення ролі власника методологічної бази та суб'єкта, що звітує за цією базою, підриває довіру до даних і унеможлиблює їх незалежну верифікацію. Аналогічна логіка діє щодо ДСА, яка організовує ведення судової статистики щодо власної сфери відповідальності, та щодо голів судів, які відповідають за ведення статистики щодо роботи своїх же судів. Тим самим уся система побудована за принципом самооцінки, що є прямо протилежним принципу незалежності статистики.

З позицій Кодексу практики європейської статистики така модель організації статистики є проблемною, оскільки суперечить Принципу 1 щодо професійної незалежності. Відповідно до нього, статистичні органи мають бути незалежними від політичного та адміністративного впливу, а також самостійно визначати методи, стандарти та процедури формування статистичних даних. Ситуація, за якої суб'єкт одночасно формує статистику і звітує за її результатами, об'єктивно підриває цю незалежність.

Принцип 2 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН проголошує, що «органи, що займаються офіційною статистикою, мають право коментувати хибні інтерпретації та неправильне використання статистики», і що «для забезпечення достовірності офіційної статистики методи збору, обробки, зберігання та поширення статистичних даних мають бути обрані суто з наукових міркувань, включаючи принципи чіткості та ефективності». Цей принцип підкреслює, що наукова та методологічна незалежність є необхідною умовою достовірності. Посібник ООН з якості розвиває цей принцип, вимагаючи, зокрема, «незалежності статистичних органів від зовнішнього втручання» та «прозорості щодо джерел і методів» [92, ст. 22]. Обидві ці вимоги реалізуються в Україні лише частково.

У цьому ж контексті варто відзначити тенденцію до примітивізації протидії кримінальній протиправності. Значну увагу цій проблемі приділяє М.В. Карчевський у своїх працях. Зокрема, у статті «Кримінально-правове регулювання в сфері обігу наркотичних речовин: аналіз ефективності на основі відкритих даних щодо протидії злочинності» автор зазначає, що «зростання формальної активності правоохоронних органів, з одночасним скороченням кількості осіб, яких притягують до відповідальності є тенденцією, що реально існує. У таких умовах зростає ризик перенесення зусиль із розслідування небезпечних, але складних правопорушень на так звані "легкі мішені" – справи, які легко облікувати, швидко передати до суду й завершити вирок. Таку тенденцію ми називаємо примітивізацією протидії злочинності» [95].

Так, примітивізація проявляється у випадках, коли система кримінальної юстиції фактично зміщує фокус на розгляд і вирішення відносно простих справ, які не завжди відображають реальні криміногенні загрози, проте дозволяють демонструвати формальну “результативність” через статистичні показники.

У межах такого підходу пріоритет надається не усуненню причин і джерел суспільної небезпеки, а підтриманню необхідного рівня статистичних показників шляхом спрощеного правозастосування. Це, своєю чергою, зумовлює викривлення статистичних даних, безпосередньо впливаючи на їх достовірність.

1.4.5. Відсутність аналітичної функції та розрив між накопиченням і осмисленням даних

Наступною проблемою слід окреслити суттєвий і системний розрив між накопиченням статистичних даних та їх науково-аналітичним осмисленням. Р.М. Савчук у статті «Інформаційно-аналітична діяльність органів прокуратури у сфері протидії злочинності: теоретичні та організаційно-правові аспекти» вказує, що аналіз кримінальної протиправності покликаний реалізовувати щонайменше чотири функції: (1) описову (стан, структура, динаміка правопорушень), (2) пояснювальну (виявлення зв'язків між правопорушеннями та факторами, що їх обумовлюють), (3) прогностичну (визначення тенденцій і кримінологічних прогнозів) та (4) організаційно-управлінську (виявлення «тривожних моментів» для прийняття адекватних управлінських рішень) [18, ст. 92]. Якщо проаналізувати реальний стан справ, можна виснувати, що сучасна кримінальна статистика в Україні забезпечує реалізацію лише першої функції, і то з численними застереженнями, пов'язаними з питаннями достовірності та повноти даних.

Р.М. Шехавцов та М.І. Хавронюк теж зазначають, що звітність ОГП «не містить результатів здійснення статистичного аналізу даних» [4, ст. 23]. Звіти переважно являють собою зведені кількісні показники без виявлення причинно-

наслідкових зв'язків, оцінки тенденцій або формулювання висновків щодо ефективності правоохоронної діяльності. Практично неможливо знайти у публічно доступних звітах інформацію, яка б виявляла зв'язки правопорушень із зовнішніми факторами, і, тим більше, відомості щодо прогнозування стану кримінальної протиправності.

Немає також інформації щодо управлінських рішень, прийнятих на основі статистичних даних. Р.М. Савчук підтверджує, що «відсутність єдиної системи аналітичних матеріалів, фрагментарність зібраної інформації, обмеженість методів сучасного аналізу та переважно реактивний характер реагування» гальмують ефективність аналітичної роботи [18, ст. 45].

Причиною цього є те, що між збором даних і реальним аналізом у системі відсутній методологічний зв'язок. В.В. Голіна виокремлює щонайменше чотири послідовні стадії повноцінного статистичного дослідження: підготовчу, статистичне спостереження, зведення і групування даних та власне аналіз [22, ст. 43–45]. Більшість суб'єктів кримінальної статистики в Україні фактично зупиняються на другій-третьій стадіях, не переходячи до четвертої. О.В. Раєвнєва підкреслює, що правова статистика покликана не лише описувати, а й «давати наукове обґрунтування і кількісне підтвердження закономірностей та тенденцій» правових явищ [26, ст. 7]. Без аналітичної функції статистика перетворюється на просте звітування, а не на інструмент кримінальної політики.

Ця проблема відображає більш глибоке явище. Виходячи із методологічних підходів, про які йшлося у попередніх підрозділах, кримінальна статистика, що виробляється в Україні, дозволяє виявити певні «симптоми» кримінальної протиправності у вигляді числових індикаторів індивідуального реагування правоохоронної системи, але практично не дозволяє визначити причини, які знаходяться на глибокому соціально-економічному і кримінологічному рівні. Ця відмінність між симптомами і причинами є принциповою для будь-якої управлінської системи, оскільки «лікування» симптомів без усунення причин є за визначенням неефективним.

Щодо міжнародних підходів, зокрема, слід зазначити, що такий підхід суперечить Принципу 11 Європейського кодексу практики статистики, відповідно до якого вона має відповідати потребам користувачів, зокрема у прийнятті управлінських рішень. Статистика, яка не забезпечує аналітичного осмислення даних і не використовується для формування політики, фактично не виконує своєї функції як інструменту публічного управління.

В свою чергу, Guidelines UNODC (2023) підкреслюють, що «дані повинні слугувати стратегічним прийняттям рішень і оперативним цілям» і що «такі дані можна використовувати для обговорення природи поточних та нових проблем злочинності» [28, ст. 17]. Статистика, що виробляє лише описові кількісні показники без аналітичного змісту, не є «релевантною» у цьому розумінні, адже не дає відповіді на питання «чому?» і «що робити?», а саме ці питання вважаються вирішальними для формування кримінальної політики.

1.4.6. Виклики, породжені повномасштабним збройним вторгненням

Ще однією, більш вузькою групою проблем є виклики, породжені повномасштабним збройним вторгненням РФ до України, що суттєво загострили вже наявні системні вади. М.І. Хавронюк, аналізуючи зміни кримінологічної ситуації в першому півріччі 2022 року, констатує, що вони «не мають аналогів у мирний час» і вимагають принципово нових підходів до статистичного відображення злочинності [9]. С.С. Шрамко та А.В. Калініна систематизують головні тенденції воєнного часу: збільшення питомої ваги особливо тяжких злочинів у структурі злочинності, зростання сегменту злочинів проти основ національної безпеки, поширення кримінальних правопорушень, пов'язаних з агресивним станом особи, а також використання гуманітарної допомоги як прикриття для кримінально-протиправної поведінки [96].

Ці тенденції вимагають адаптованих методологічних підходів до статистичного відображення, які в існуючих формах звітності здебільшого відсутні. Особливо гострою є методологічна проблема некоректності міжрічних

порівнянь: зміна підконтрольної Україні території, евакуація органів влади та судів, масове переміщення населення роблять пряме порівняння показників різних років хибним без відповідних методологічних застережень і коригувань. Кількість зареєстрованих воєнних злочинів зросла з 253 у 2021 році до 62 128 у 2022 році – тобто у 246 разів. Ця динаміка не відображає реального збільшення злочинності, а є наслідком принципово нової системи реєстрації, що виникла у зв'язку з повномасштабним вторгненням.

Важливість відповідної адаптації впливає, також, із уже згаданого Принципу 12 Кодексу практики європейської статистики щодо актуальності результатів статистичної діяльності.

Окрім цього, як зазначають дослідники UNODC, «пандемія COVID-19 показала, що системи збору даних повинні бути достатньо гнучкими, щоб враховувати зміни у соціальних умовах, які впливають як на злочинність, так і на здатність системи кримінального правосуддя реагувати на неї» [28]. Збройний конфлікт є ще більш радикальним тестом для цієї гнучкості. Відсутність в Україні затверджених методологічних роз'яснень щодо коригування статистики на «воєнний фактор» є прогалиною, яку необхідно усунути для забезпечення коректного міжрічного аналізу даних.

* * *

За результатами дослідження, проведеного у розділі 1, сформульовано такі висновки.

1. Кримінальна статистика є поняттям ширшим за кримінально-правову статистику і не може зводитися до обліку реакції держави на правопорушення. Її повноцінна модель інтегрує кримінально-правову та кримінологічну складові і має охоплювати не лише зареєстровані правопорушення і їх рух до стадії виконання рішення суду, але й латентну злочинність, показники віктимізації та соціальні передумови кримінальної протиправності.

2. Кримінальна статистика виконує описову, пояснювальну, прогностичну та організаційно-управлінську функції і є необхідним

інструментом на всіх етапах циклу формування кримінальної політики. Без якісних і аналітично оброблених даних жоден варіант державної політики у цій сфері не може вважатися достатньо обґрунтованим. Водночас використання статистичних показників як прямого критерію оцінки ефективності органів кримінальної юстиції є методологічно хибним і породжує конфлікт інтересів, що підриває достовірність самих даних.

3. Нормативно-правова база кримінальної статистики в Україні є фрагментарною: повноваження суб'єктів розпорошені у численних актах без єдиного рамкового закону. Система суб'єктів охоплює всі стадії кримінального провадження, однак ДКВС і ДВС не публікують зведеної звітності у відкритому доступі, а роль Держстату зводиться до погодження форм звітності без методологічного контролю над якістю даних.

4. Система кримінальної статистики в Україні характеризується шістьма взаємопов'язаними системними вадами. Предмет обліку концептуально звужений до кримінально-правової складової. Показники є змістовно обмеженими і недостатньо деталізованими, зокрема, на основі наявних даних неможливо визначити міру покарання за вчинення одиничного злочину. Достовірність підривається конфліктом інтересів, закладеним в архітектурі системи, і масштабною латентністю. Аналітична функція відсутня, система зупиняється на описовій.

5. Виявлені вади є не випадковими, а архітектурними: вони зумовлені відсутністю єдиного рамкового нормативного акта, незалежного координаційного органу і обов'язкових методологічних стандартів для всіх суб'єктів системи. Без усунення цих вад кримінальна статистика не здатна слугувати інформаційною основою для формування кримінальної політики.

РОЗДІЛ 2.

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

2.1. Європейські стандарти у сфері кримінальної статистики

2.1.1. Загальна характеристика європейських стандартів у сфері кримінальної статистики

Реформування системи кримінальної статистики в Україні набуває чіткої міжнародно-правової зумовленості в контексті євроінтеграційних процесів. Відповідні зобов'язання визначені насамперед Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованою Законом від 16.09.2014 № 1678. Ключові положення містяться у статтях 355–359, присвячених співробітництву у сфері статистики.

Відповідно до статті 355 Угоди, співробітництво сторін у сфері статистики спрямоване на забезпечення виробництва своєчасних, надійних та міжнародно порівнюваних даних, що мають слугувати основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. При цьому прямо зазначається, що національна статистична система має ґрунтуватися на Фундаментальних принципах офіційної статистики ООН з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Європейського кодексу практики статистики, а також відповідати вимогам, викладеним у Збірнику статистичних вимог. Стаття 356 орієнтує співробітництво сторін на розвиток правової бази, удосконалення політики поширення даних і метаданих, впровадження європейських класифікацій та методологій, а також на запровадження систем управління якістю в усі етапи виробництва статистичної інформації. У цьому контексті кримінальна статистика має розглядатися не ізольовано, а як складова ширшої системи офіційної статистики, що підлягає гармонізації з Європейською статистичною системою (далі – ЄСС).

Статті 358 і 359 Угоди додатково підкреслюють, що гармонізація статистичної системи України з *acquis* ЄС має здійснюватися на основі національної стратегії розвитку, із використанням сучасних методів збору даних, зокрема вибірових обстежень, а також у межах постійного інституційного діалогу та обміну практиками з ЄСС. При цьому особливий акцент робиться на придатності статистичних даних для формування та моніторингу державної політики, що безпосередньо кореспондує з функціональним призначенням кримінальної статистики.

Важливою рисою регулювання кримінальної статистики в ЄС є відсутність єдиного обов'язкового регламенту, який би охоплював цю сферу комплексно. Проте варто зауважити, що, на відміну від відсутності відповідного комплексного регулювання в Україні, в ЄС відсутність єдиного комплексного нормативно-правового акта чи їх однорідної системи є усвідомленою політикою. Ця система є фрагментованою лише зовні, коли насправді вона утримується єдиним координатором в особі Євростату, спільною методологічною рамкою ICCS і механізмом однорідних вимог до якості через Кодекс практики європейської статистики.

Систему регулювання кримінальної статистики в ЄС можна описати як чотирирівневу, де кожен рівень має власну юридичну природу і власне функціональне призначення, але всі чотири діють у зв'язку між собою. Почнімо із загального законодавства ЄС у сфері статистики.

Його основою є Регламент (ЄС) № 223/2009 Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2009 року про європейську статистику [97]. Цей акт задає правову рамку для всієї Європейської статистичної системи. Серед іншого, він визначає принципи її функціонування, включаючи методологічну незалежність, конфіденційність і якість статистики, розмежовує повноваження між Євростатом і національними статистичними інститутами, встановлює правову основу для Кодексу практики європейської статистики та Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН. Так, відповідно до ст. 20 цього Регламенту національні статистичні органи держав-членів, а також

статистичний орган Співтовариства в складі Комісії, зобов'язані забезпечувати професійну незалежність і неупередженість при виробленні європейської статистики відповідно до принципів, визначених, зокрема, у статті 285(2) Договору про функціонування ЄС, Кодексу практики європейської статистики та Основних принципів офіційної статистики ООН. Саме на підставі Регламенту № 223/2009 Євростат збирає від держав-членів кримінальні дані в рамках спільного збору з UNODC.

Регламент ЄС 2015/759 від 29 квітня 2015 року посилив незалежність Євростату як статистичного органу, чіткіше розмежував його повноваження від повноважень Комісії та прямо закріпив, що Кодекс практики має на меті «забезпечити суспільну довіру до Європейської статистики шляхом встановлення порядку розробки, виробництва та поширення Європейської статистики» [98].

Другий рівень становлять програмні документи з так званим статутним мандатом для Євростату. ЄС почав формувати систему кримінальної статистики з 2004 року, коли Гаазька програма надала Євростату прямий мандат на збір відповідних даних [99]. Наступні роки принесли плани дій на 2006–2010 та 2011–2015 роки [100-101], заснування Рішенням Комісії 2006/581/ЄС Експертної групи з потреб у даних про злочинність та кримінальне правосуддя [102] та Стокгольмську програму 2009 року [103]. Ці документи сформували організаційну і методологічну базу, яка у 2014 році матеріалізувалася у форматі спільного щорічного збору даних Євростат/UNODC. Це система, що охоплює наразі 38 юрисдикцій і публікує дані з відставанням близько 16 місяців від звітного року [104]. Важливо зазначити, що ця тривала підготовча робота була необхідною саме тому, що навіть між державами-членами ЄС узгодженість даних залишалася проблемою, оскільки у 2011 році Комісія констатувала наявність «щонайменше 52 різних систем класифікації правопорушень» у ЄС [105].

На третьому рівні – вужче сферальне законодавство з обов'язковою статистичною звітністю. Тут статистичні вимоги набувають форми конкретних

обов'язків держав-членів, що підлягають контролю з боку Комісії. Директива 2011/36/ЄС від 05.04.2011 про торгівлю людьми, статті 19–20 якої зобов'язують держав-членів збирати та надавати статистику жертв, підозрюваних і засуджених; Директива 2011/93/ЄС від 13.12.2011 про сексуальну експлуатацію дітей; Директива 2013/40/ЄС від 12.08.2013 про кіберзлочини, стаття 15 якої зобов'язує передавати статистику кримінального переслідування у сфері кібербезпеки; Директива (ЄС) 2017/541 від 15.03.2017 про боротьбу з тероризмом, стаття 29 якої встановлює обов'язкову систему збору знеособленої статистики про тероризм; Директива (ЄС) 2018/1673 від 23.10.2018 про відмивання грошей; Директива (ЄС) 2018/1805 від 14.11.2018 про конфіскацію активів тощо [106-110].

Четвертий рівень є більш методологічний і включає у себе відповідні стандарти, в тому числі, Кодекс практики Європейської статистики, ICCS та Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН. Їх не можна вважати «необов'язковими» чи «рекомендаційними» у звичному сенсі. Участь у спільному зборі Євростату/UNODC (дослівно – joint Eurostat-UNODC data collection), отримання статусу кандидата на членство в ЄС, оцінювання прогресу Комісією в сукупності фактично передбачає відповідність стандартам четвертого рівня. Для України, яка бере участь у спільному зборі та є кандидатом на членство, ці стандарти є не менш практично значущими, ніж юридично обов'язкові директиви.

2.1.2. Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН

Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН є базовою нормативною рамкою, яка визначає відповідні засади як на міжнародному рівні, так і на рівні ЄС. Розроблені Конференцією Європейських Статистиків UNECE у 1991 році (рішення CES/702), у 1994 році схвалені Статистичною комісією ООН як глобальний стандарт, а 29 січня 2014 року затверджені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № A/RES/68/261 [86]. Стаття 355

Угоди про асоціацію прямо зобов'язує Україну будувати національну статистичну систему на цих принципах.

Принцип 1 закріплює, що офіційна статистика є «незамінним компонентом інформаційної системи демократичного суспільства» і «має збиратися та поширюватися на неупередженій основі в інтересах реалізації права громадян на загальнодоступну інформацію». Те, що кримінальна статистика повністю підпадає під дію цього принципу, підтверджує UNODC: «Виробництво офіційної статистики злочинності та кримінального правосуддя є таким чином життєво важливим заходом у контексті національної статистичної системи» [111, ст. 12].

Принцип 2 вимагає, щоб рішення щодо методів і процедур збору та подання даних ухвалювалися «виключно на основі професійних міркувань і наукових принципів», а не відомчих інтересів. Для кримінальної статистики це означає: органи правопорядку, прокуратура, суди та інші органи кримінальної юстиції мають чітко відокремлювати статистичні завдання від оперативних чи процесуальних потреб. Guidelines UNODC (2023), конкретизуючи цей принцип для прокуратури і судів, зазначають: «Статистичні рішення мають базуватися на наукових міркуваннях, а не визначатися відомчими інтересами» [28, ст. 79].

Принцип 3 вимагає подавати інформацію відповідно до наукових стандартів щодо джерел даних, застосованих методів і процедур. Четвертий принцип, в свою чергу, надає статистичним установам право коментувати помилкову інтерпретацію чи неправомірне використання даних, що є вкрай актуальним у сфері, де цифри регулярно стають аргументом у публічних і політичних дискусіях. Ці принципи дещо розвинені у Guidelines for the Governance of Statistical Data in the Criminal Justice System [111], де зазначається, що наявність сильного регуляторного середовища з чіткими обмеженнями щодо використання та повторного використання даних також сприяє суспільній довірі до того, що дані не будуть використані неналежним чином.

Принцип 5 дозволяє використання альтернативних джерел інформації. Для кримінальної статистики це можливість використання соціологічних опитувань, victimization surveys тощо поряд з адміністративними даними. Цей принцип теж дещо розвинений UNODC у Guidelines UNODC (2024) [111, ст. 4]: «Основні дані для постійного виробництва національної статистичної інформації у сфері кримінального правосуддя витягуються з адміністративних записів, які ведуться поліцією, прокуратурою, судами, пенітенціарною системою та іншими зацікавленими сторонами. [...] Тому пошук балансу між використанням адміністративних джерел даних і спеціальними обстеженнями є життєво важливим».

Принципи 6 і 7 гарантують конфіденційний статус індивідуальних даних та прозорість нормативної бази, що регулює статистичну діяльність. В Настановах Guidelines UNODC (2024) [111, ст. 8] йдеться про те, що чутливий характер статистики злочинності та кримінального правосуддя передбачає, що потрібні спеціальні правила захисту персональних даних. Дуже важливо, щоб ці дані надавалися лише в агрегованій та анонімній формі, щоб запобігти порушенням прав на приватність і захистити людську гідність осіб, які контактують із системою кримінального правосуддя.

Принцип 8 вимагає координації між усіма учасниками національної статистичної системи: «Для забезпечення узгодженості та ефективності в статистичній системі необхідно здійснювати координацію діяльності статистичних відомств на рівні держав». UNODC, в свою чергу, у зазначає, що «Координація виробників даних у системі є важливою [...] для забезпечення порівнянності різних результатів, уникнення дублювання зусиль, забезпечення охоплення офіційною статистикою всіх відповідних сфер [...] І, зрештою, для того, щоб зробити запобігання злочинності більш ефективним, гуманним і справедливим» [111, ст. 8].

Принципи 9 і 10 орієнтують на використання міжнародних концепцій і класифікацій та розвиток міжнародного співробітництва. Вони є нормативним

підґрунтям для впровадження ICCS і участі у спільному зборі Євростат та UNODC, про що йтиметься далі.

2.1.3. Стандарти європейської статистики: інституції

Якщо Фундаментальні принципи ООН задають загальну нормативну рамку, то Кодекс практики європейської статистики переводить її в операційний формат, встановлюючи конкретні вимоги з індикаторами найкращих практик для кожного принципу. Євростат характеризує Кодекс практики як «наріжний камінь спільної рамки якості ЄСС», що охоплює разом із Рамкою забезпечення якості ЄСС та загальними принципами управління якістю єдину самодостатню систему. Виконання Кодексу підлягає регулярним незалежним зовнішнім перевіркам, так званим «peer reviews», результати яких публікуються. Для країн-кандидатів відповідність Кодексу є важливим критерієм оцінювання готовності до членства у сфері статистики. Про це, зокрема, прямо зазначає Євростат: «Якість та довіра до статистики забезпечуються завдяки Європейському статистичному кодексу практики (ESCoP) [...] Експертні оцінки – це оцінювання того, як статистична система країни дотримується Європейського статистичного кодексу практики.»[104]

Шістнадцять принципів Кодексу об'єднані у три блоки.

Перший блок стосується Інституційного середовища. У цьому блоці, який охоплює перші шість принципів, зазначається, насамперед, інституційні та організаційні фактори мають значний вплив на ефективність та авторитет статистичного органу, що розробляє, створює та поширює європейські статистики. Першим принципом є професійна незалежність. Він об'єднує у собі дві складові: щодо професійної незалежності та щодо координації та співпраці. Принцип професійної незалежності передбачає, що статистичні органи, зокрема національні статистичні інститути та Євростат, повинні здійснювати свою діяльність без будь-якого політичного чи адміністративного впливу. Така незалежність має бути не лише декларативною, але й інституційно гарантованою, зокрема через закріплення відповідних положень у

законодавстві та встановлення прозорих процедур призначення і звільнення керівництва статистичних органів. Водночас керівники цих органів наділяються виключною відповідальністю за визначення методологічних підходів, стандартів, процедур та строків оприлюднення статистичних даних, що забезпечує їх наукову обґрунтованість і відокремленість від політичного процесу. Важливою складовою цього принципу є також чітке розмежування статистичних публікацій і політичних заяв, що сприяє підвищенню довіри до статистики як об'єктивного джерела інформації.

Поряд із цим, принцип координації та співпраці визначає необхідність функціонування статистичної системи як узгодженого механізму, у межах якого національні статистичні інститути відіграють роль центральних координаторів. Вони забезпечують узгодженість діяльності всіх суб'єктів, залучених до виробництва статистики, включаючи інші державні органи, що формують або використовують статистичні дані. Така координація передбачає не лише організаційне узгодження процесів, але й впровадження єдиних методологічних підходів, стандартів якості та процедур збору і обробки інформації. У цьому контексті важливого значення набуває також міжінституційна співпраця як на національному, так і на європейському рівнях, зокрема в межах Європейської статистичної системи, а також взаємодія з іншими міжнародними організаціями, науковими установами та центральними банками.

Другий принцип стосується повноважень щодо збору даних та доступу до них та визначає необхідність наявності у статистичних органів чітко закріплених правових підстав для отримання інформації з різних джерел. Йдеться як про адміністративні дані, що формуються органами державної влади, так і про інформацію, що знаходиться у розпорядженні підприємств, домогосподарств та інших суб'єктів.

Наступний принцип – достатності ресурсів. Він, у свою чергу, акцентує увагу на необхідності належного забезпечення статистичних органів людськими, фінансовими та технічними ресурсами. Йдеться не лише про

кількісну достатність ресурсів, але й про їх якість, зокрема рівень професійної підготовки персоналу та технічні можливості обробки даних. Водночас передбачається впровадження процедур оцінки доцільності збору нових даних, а також перегляду вже існуючих статистичних програм з метою оптимізації використання ресурсів.

Принцип прихильності до якості (в оригіналі – Commitment to Quality) визначає необхідність системного управління якістю статистичних процесів і результатів. Він передбачає формування політики якості, впровадження відповідних процедур моніторингу та оцінювання, а також регулярний перегляд статистичних даних із залученням, за потреби, зовнішніх експертів.

Принцип статистичної конфіденційності та захисту даних, своєю чергою, закріплює вимоги щодо забезпечення захисту інформації, наданої респондентами. Він передбачає як юридичне закріплення конфіденційності, так і практичні механізми її забезпечення, включаючи відповідальність за порушення, внутрішні процедури контролю, а також застосування технічних і організаційних заходів захисту даних. Важливим аспектом є також регулювання доступу до мікроданих для дослідницьких цілей, що має здійснюватися за суворо визначеними правилами, які забезпечують баланс між доступністю інформації та її захистом.

Нарешті, принцип неупередженості та об'єктивності визначає вимоги до характеру статистичної діяльності та результатів, підкреслюючи їх незалежність від будь-якого зовнішнього впливу. Зокрема, статистичні дані мають збиратися та оброблятися на основі виключно статистичних міркувань, із застосуванням науково обґрунтованих методів. Вибір джерел даних, методологічних підходів і процедур оприлюднення має бути вільним від політичного чи адміністративного тиску. Водночас забезпечується прозорість статистичної діяльності, зокрема через відкритість інформації про методи, джерела та процедури, а також через своєчасне інформування користувачів про зміни у методології. Додатково гарантується рівний доступ усіх користувачів

до статистичних даних, що виключає можливість їх вибіркового чи привілейованого поширення.

2.1.4. Стандарти європейської статистики: статистичні процеси

Другий блок принципів, який складається з наступних чотирьох пунктів, стосується вже безпосередньо статистичних процесів. Ключовим у цьому контексті є принцип надійної методології, який визначає, що якість статистики залежить від застосування науково обґрунтованих підходів. Він передбачає наявність узгодженої методологічної основи, що відповідає європейським і міжнародним стандартам, а також використання стандартизованих процедур, класифікацій і визначень. Значна увага приділяється якості вибірок, їх регулярному перегляду та узгодженню національних класифікацій із європейськими. Важливим є також забезпечення належного рівня професійної підготовки персоналу, безперервного навчання та взаємодії з науковою спільнотою з метою вдосконалення методології.

Принцип відповідних статистичних процедур деталізує вимоги до організації статистичних процесів. Він передбачає, що всі процедури мають бути задокументовані, перевірені та підлягати регулярному контролю. Особлива увага приділяється якості первинних даних, зокрема адміністративних, а також попередній перевірці інструментів збору інформації. Важливими елементами є також управління метаданими та співпраця з власниками даних і підвищення якості адміністративних джерел, а також їх інтеграція з метою уникнення дублювання.

Наступний принцип – принцип ненадмірного навантаження на респондентів – спрямований на оптимізацію збору даних. Він передбачає, що обсяг і деталізація інформації повинні відповідати реальним потребам користувачів, а навантаження має рівномірно розподілятися та контролюватися. Для цього заохочується використання адміністративних джерел, автоматизація збору даних та інтеграція інформації з різних джерел.

Принцип економічної ефективності визначає необхідність раціонального використання ресурсів у статистичному виробництві. Він передбачає постійний контроль за використанням фінансових, людських і технічних ресурсів, а також впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення продуктивності.

2.1.5. Стандарти європейської статистики: результати

Третій, останній, блок принципів стосується результатів статистичної діяльності та визначає вимоги до якості й придатності статистичних даних як кінцевого продукту. У його межах підкреслюється, що статистична інформація має відповідати потребам користувачів і бути придатною для аналізу та прийняття рішень.

Перший принцип стосується актуальності та передбачає, що статистичні дані повинні відповідати реальним потребам користувачів. Для цього впроваджуються процедури консультацій, моніторингу потреб і оцінки актуальності даних, результати яких враховуються при формуванні статистичних програм, забезпечуючи їх практичну спрямованість.

Принцип точності та надійності визначає, що статистичні дані мають максимально точно відображати реальність. Він передбачає перевірку вихідних і інтегрованих даних, оцінку та документування похибок, а також регулярний аналіз процесів і результатів з метою їх удосконалення.

Наступний – принцип своєчасності та пунктуальності встановлює вимоги до строків оприлюднення даних. Інформація повинна публікуватися відповідно до визначених графіків і стандартів, з урахуванням потреб користувачів, із попереднім інформуванням про можливі відхилення та можливістю оприлюднення попередніх результатів.

В свою чергу, принцип узгодженості та порівнянності передбачає, що статистичні дані мають бути внутрішньо узгодженими та порівнюваними у часі, між регіонами та країнами. Це забезпечується через використання єдиних

стандартів і класифікацій, а також узгодження даних з різних джерел у межах Європейської статистичної системи.

Наостанок, принцип доступності та зрозумілості визначає, що статистика повинна подаватися у чіткій і зручній формі. Це передбачає використання сучасних технологій, супроводження даних метаданими та поясненнями, а також інформування користувачів про методологію і якість даних. Доступ до мікроданих для наукових цілей регулюється окремими процедурами.

Узагальнюючи, принципи Європейського кодексу практики статистики формують цілісну систему вимог до організації статистичної діяльності, що охоплює інституційне середовище, статистичні процеси та результати. У своїй сукупності вони спрямовані на забезпечення незалежності статистичних органів, методологічної обґрунтованості, якості та узгодженості даних, а також їх доступності й придатності для прийняття управлінських рішень.

2.1.6. Методологія кримінальної статистики ЄС. ICCS

Перейдемо до аналізу методологічного інструменту, який стосується безпосередньо кримінальної статистики ЄС. ICCS розроблена UNODC за участю Європейської економічної комісії ООН та схвалена Статистичною комісією ООН на 46-й сесії у березні 2015 року і Комісією ООН з питань запобігання злочинності та кримінального правосуддя у травні 2015 року як міжнародний статистичний стандарт [104]. UNODC є її зберігачем, тобто органом, відповідальним за підтримання, оновлення та розвиток цієї класифікації, а також за забезпечення її узгодженого застосування на міжнародному рівні [112].

Євростат включив ICCS до свого методологічного інструментарію з 2016 року і зробив її основою класифікації кримінальних даних у рамках спільного збору Євростат та UNODC. У 2025 році UNODC опублікувало оновлений Посібник із впровадження ICCS [113].

Підхід, який пропонує ICCS, є досить розвинутим та прикладним. ICCS побудована на принципово іншій логіці, ніж та, яка закладена у вітчизняні

форми звітності. Вона забезпечує основу для систематичного виробництва та порівняння статистичних даних між різними установами та юрисдикціями кримінальної юстиції. Це означає, що ICCS застосовується до всіх форм даних про злочинність, незалежно від стадії кримінального процесу (органи досудового розслідування, прокуратура, судовий розгляд, ув'язнення), на якій вони збираються, а також до даних, зібраних в рамках обстежень віктимізації злочинів [112, ст. 8]. На національному рівні ICCS може використовуватися як модель для впорядкування статистичних даних, які зазвичай будуються за правовими, а не аналітичними категоріями, як це відбувається з кримінальною статистикою в Україні. Окрім того, ICCS сприяє гармонізації даних між національними органами кримінальної юстиції та різними джерелами.

Структурно ICCS побудована на трьох принципах. Перший принцип – взаємна винятковість або ж взаємовиключність, який полягає у тому, що кожен елементарний прояв досліджуваного явища має бути віднесений до однієї й лише однієї категорії класифікації таким чином, щоб не було жодного дублювання. Опис кожної категорії чітко визначає відповідну подію або поведінку, а також містить додаткові вказівки у вигляді правових включень та виключень (приклади кримінальних правопорушень за національним законодавством, які відповідно включаються або виключаються з цієї категорії). Це дозволяє чітко окреслити межі кожної категорії.

Наступним принципом є вичерпність, який полягає в тому, що кожен можливий прояв досліджуваного явища має бути включений до класифікації. Велика кількість криміналізованих діянь у законах різних країн та постійні законодавчі зміни унеможливають створення вичерпного переліку всіх кримінальних правопорушень у світі. Тому ICCS охоплює лише ті діяння, які загалом визнаються кримінальними у достатній кількості країн. Важливо зауважити, що класифікація не включає адміністративні правопорушення.

Третій принцип – статистичної доцільності. Це означає, що категорії класифікації мають бути чітко розрізнені та практично застосовні на основі доступної інформації. кримінальні діяння можна достовірно віднести до тієї чи

іншої категорії ICCS за допомогою даних, які реально доступний з адміністративних джерел або статистичних опитувань (наприклад, через чіткі описи поведінки, доповнені правовими включеннями та виключеннями).

ICCS ґрунтується на поведінковому (event-based) підході. Одиницею класифікації є саме кримінальне діяння (подія або поведінка), яке описується переважно через об'єктивні ознаки дій правопорушника, а не через юридичну кваліфікацію за національним законодавством [112, ст. 10]. Такий підхід дозволяє уникнути проблем, спричинених суттєвими розбіжностями між національними кримінальними кодексами, і забезпечує глобальну порівнянність даних.

Для побудови класифікації використано чотири ключові критерії [112, ст. 12].:

- (1) сфера політики діяння/події (захист прав власності, здоров'я, громадського порядку тощо);
- (2) ціль діяння (особа, майно, держава, природне середовище);
- (3) ступінь серйозності (від дій, що призводять до смерті, до менш тяжких);
- (4) засоби вчинення (наси́льство, погроза, обман, використання комп'ютерних систем тощо) [112, ст. 12].

На основі цих критеріїв ICCS має чітку ієрархічну структуру з чотирма рівнями деталізації. На найвищому, першому рівні, виділено одинадцять широких категорій, які повністю охоплюють усі кримінальні правопорушення.

До них належать, зокрема:

- 01 – Дії, що призводять до смерті або мають намір спричинити смерть;
- 02 – Дії, що заподіюють шкоду або мають намір заподіяти шкоду особі;
- 03 – Шкідливі дії сексуального характеру;
- 04 – Дії проти майна, пов'язані з насильством або погрозами;
- 05 – Дії лише проти власності;
- 06 – Дії, пов'язані з контрольованими психоактивними речовинами;
- 07 – Дії, пов'язані з шахрайством, обманом або корупцією тощо.

Категорії нижчих рівнів (2, 3 і 4) забезпечують поступове підвищення деталізації, а категорії вищих рівнів можна підсумовувати або дезагрегувати залежно від аналітичних потреб. Кожна категорія супроводжується детальним описом, а також переліками правових включень і виключень, тобто конкретними прикладами правопорушень за національним законодавством, які входять або не входять до відповідної категорії. Це посилює принцип взаємної винятковості та чітко окреслює межі категорій.

Ще однією важливою характеристикою ICCS є система додаткових дезагрегуючих змінних, так званих тегів. Вони дозволяють детальніше описувати кожне діяння за характеристиками події, жертви та правопорушника [112, ст. 14-15, 20]. Рекомендований мінімальний набір включає: стать, вік, віковий статус, мотив, тип зброї, ситуаційний контекст, географічне розташування, кібер-складову, стан сп'яніння, стосунки між жертвою та правопорушником тощо.

Важливо зазначити, що ця система включає, серед іншого, і чіткі правила підрахунку та реєстрації злочинів. Вони визначають, як саме враховувати принцип «одна подія – один злочин», а також порядок врахування співучасті та незакінчених кримінальних правопорушень, відмінності між «повідомленими» та «zareєстрованими» правопорушеннями, правила переходу від адміністративних даних до статистичних, правила переходу від адміністративних даних до статистичних [112, ст. 106].

ICCS приділяє особливу увагу умисному вбивству як одному з найважливіших і найбільш порівнянних показників насильницької злочинності. Для цього злочину передбачено розширені таблиці дезагрегації за трьома додатковими вимірами: ситуативним контекстом (включаючи громадянські заворушення), зв'язком між жертвою та правопорушником, а також механізмом вбивства. Крім того, класифікація чітко розмежовує вбивства в контексті громадянських заворушень і збройних конфліктів, пропонуючи конкретні правила кодування воєнних злочинів, що є дуже актуальним функціоналом для України та міжнародної спільноти [112, ст. 16-18].

Окрім цього, ICCS тісно інтегрована з іншими міжнародними статистичними стандартами. Найважливіший зв'язок існує з Міжнародною класифікацією хвороб Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо зовнішніх причин смерті. Це дозволяє безпосередньо порівнювати дані кримінальної статистики з даними системи охорони здоров'я. Крім того, для злочинів проти бізнесу та підприємств використовуються категорії Міжнародної стандартної галузевої класифікації видів економічної діяльності [112, ст. 21-22].

Усе це характеризує ICCS як надзвичайно гнучкий і універсальний статистичний стандарт, що дозволяє створювати метакатегорії шляхом об'єднання різних рівнів класифікації залежно від конкретних аналітичних завдань. Впровадження на національному рівні передбачає поступове зіставлення національних правопорушень із категоріями ICCS через спеціальні таблиці відповідності [112, ст. 18-19]. Вочевидь, адаптація національної системи кримінальної статистики до цього стандарту є складним і тривалим завданням. Проте, враховуючи значний потенціал ICCS в частині підвищення якості, міжнародної порівнянності та аналітичної цінності кримінальних даних, а також її унікальну спроможність забезпечити перехід від суто правових до політично та аналітично значущих категорій, така адаптація є не лише необхідною, а й стратегічно перспективною для України. Воно дозволить не лише гармонізувати статистичні дані між різними органами кримінальної юстиції, а й суттєво покращити моніторинг тенденцій злочинності, оцінку ефективності правоохоронної діяльності та підтримку реформ у сфері кримінальної політики відповідно до європейських стандартів.

Євростат відкрито визнає системні обмеження кримінальної статистики, таким чином виконуючи не лише технічну, а й стратегічну роль координатора та гаранта якості, створюючи чіткі орієнтири для гармонізації кримінальної статистики ЄС.

2.2. Євростат як інституційно-правовий елемент системи кримінальної статистики Європейського Союзу

Аналіз нормативно-правових стандартів у сфері кримінальної статистики ЄС, здійснений у підрозділі 2.1, засвідчує, що ці стандарти функціонують не автономно. Їх забезпечення, координація і практичне забезпечення здійснюються спеціальним інституційним органом. Таким органом є Євростат. Без розуміння його правового статусу, повноважень і механізму діяльності неможливо ані оцінити реальне функціонування системи кримінальної статистики ЄС, ані визначити конкретні вимоги, які ця система висуває до держав-кандидатів, у тому числі до України.

2.2.1. Правовий статус Євростату та його місце в Європейській статистичній системі

Євростат є Статистичною службою Європейського Союзу та одночасно Генеральним директором Європейської Комісії. Статтею 4 Регламенту ЄС № 223/2009 Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2009 року про Європейську статистику закріплено, що Європейська статистична система є «партнерством між статистичним органом Спільноти, яким є Комісія (Євростат), і національними статистичними інститутами та іншими національними органами, відповідальними в кожній державі-члені за розробку, виробництво та поширення Європейської статистики». Виходячи з цього визначення Євростат виступає координатором мережі, що визначає стандарти і забезпечує їх дотримання без підміни національних органів.

Завдання Євростату зводяться до гармонізації, валідації, публікації і методологічного керівництва. Він не збирає статистику безпосередньо від респондентів. Натомість кожна держава формує звітність на основі власних адміністративних джерел і надає її Євростату, який, своєю чергою, перевіряє, узагальнює і оприлюднює ці дані. Регламент № 223/2009 у редакції Регламенту ЄС 2015/759 від 29 квітня 2015 року конкретизує роль Євростату: він «є лідером у гармонізації статистики у тісній співпраці з національними статистичними органами», а його незалежність «від зовнішнього тиску при

ухваленні рішень щодо збору, обробки та поширення статистики» відповідно до статті 11 того самого Регламенту є умовою дотримання Кодексу практики.

Координаційним органом у межах ЄСС є Комітет Європейської статистичної системи (далі – ESSC), що складається з керівників Євростату і національних статистичних інститутів держав-членів. ESSC обговорює і ухвалює рішення з принципових питань розвитку і виробництва Європейської статистики, зокрема, щодо пріоритетів Статистичної програми, статистичної конфіденційності, а також ухвалює настанови щодо методів виробництва статистики. Саме ESSC у листопаді 2017 року схвалив чинну редакцію Кодексу практики Європейської статистики. Незалежний контроль за виконанням Кодексу практики Євростатом і ЄСС в цілому здійснює Консультативна рада з питань управління Європейською статистикою, яка щороку публікує оцінну доповідь. Наявність такого органу зовнішнього контролю є структурною відповіддю на проблему конфлікту інтересів, схожу з тією, що зафіксована у вітчизняній системі у підрозділі 1.3.

Правовий мандат Євростату у сфері кримінальної статистики формується не одним актом, а кількома взаємопов'язаними підставами, які разом визначають його роль і повноваження.

Передусім, базовий рівень становлять загальні статистичні регламенти ЄС, зокрема, Регламент № 223/2009 та Регламент 2015/759. Саме вони закріплюють повноваження Євростату збирати, обробляти та оприлюднювати статистичні дані у всіх сферах, охоплених Статистичною програмою ЄС. До цих сфер належать і питання безпеки та правосуддя, що фактично включає кримінальну статистику до загальної системи офіційної статистики Союзу.

Водночас існує і більш спеціалізована підстава. Йдеться про Гаазьку програму 2004 року, яка прямо визначила потребу у формуванні порівнянної статистики щодо злочинності та кримінального правосуддя і надала Євростату відповідний мандат. Це означає, що роль Євростату полягає в тому, що він виступає як ключовий суб'єкт у забезпеченні їх порівнянності між державами-членами.

Окремо варто відзначити організаційно-процедурний вимір цього мандата. Рішенням Комісії 2006/581/ЄС було створено Експертну групу з питань потреб у даних про злочинність, яка фактично підтримує Євростат на методологічному рівні. Саме через такі інструменти визначаються пріоритети збору даних, уточнюються підходи до їх обробки та забезпечується узгодженість статистичних рішень.

Нарешті, ще один рівень повноважень формується галузевим законодавством ЄС. Низка директив прямо покладає на Євростат обов'язок збирати та публікувати статистику у конкретних сферах кримінальної юстиції. Наприклад, Директива 2013/40/ЄС передбачає, що дані щодо кіберзлочинності збираються Євростатом від імені відповідного генерального директорату Європейської Комісії. Аналогічно, новіша Директива ЄС 2024/1712 зобов'язує Євростат регулярно оприлюднювати статистику щодо торгівлі людьми на рівні всього Європейського Союзу.

Таким чином, мандат Євростату у сфері кримінальної статистики є багаторівневим: від загальних повноважень у системі офіційної статистики до конкретних, чітко визначених обов'язків у межах окремих політик ЄС. Це забезпечує як універсальність його діяльності, так і її галузеву спрямованість.

2.2.2. Механізм збору кримінальних даних: спільний збір Євростат/UNODC

Практична координаційна роль Євростату у сфері кримінальної статистики найвиразніше проявляється через спільний щорічний збір даних разом із UNODC, який здійснюється з 2014 року. Раніше існували дві паралельні системи збору інформації, що відрізнялися методологією і ускладнювали порівняння. Перехід до єдиного формату дозволив уникнути цієї фрагментації. У межах такої моделі UNODC формує базову глобальну анкету, тоді як Євростат доповнює її питаннями, що відображають специфічні потреби Європейського Союзу, зокрема у сферах торгівлі людьми, кіберзлочинності та контрабанди мігрантів. В основі цього підходу лежать стратегічні документи

Європейської Комісії COM(2006) 437 final та COM(2011) 713 final, у яких розвиток системи збору кримінальних даних визначено як один із пріоритетів [114-115].

Сам процес збору організований як багаторівнева координація між Євростатом і національними органами. Щороку анкета надсилається до національних контактних пунктів, які визначаються кожною державою самостійно. Таким пунктом може виступати як національний статистичний інститут, так і інший уповноважений орган, наприклад міністерство внутрішніх справ або юстиції. Отримавши анкету, цей орган розподіляє її між відповідними інституціями, до яких належать поліція, прокуратура, суди та пенітенціарна система, після чого збирає і узагальнює отриману інформацію.

Після передачі даних Євростат здійснює їх перевірку та узгодження, що забезпечує належну якість і порівнянність. Лише після цього відбувається публікація у відкритих статистичних базах. Варто враховувати, що між звітним періодом і оприлюдненням проходить значний час, який зазвичай становить близько шістнадцяти місяців. Наприклад, дані за 2023 рік були оприлюднені лише у квітні 2025 року. Така затримка зумовлена складністю збору інформації з різних джерел і необхідністю її ретельної верифікації.

У підсумку ця модель дозволяє поєднати глобальний підхід UNODC із регіональними потребами Європейського Союзу та забезпечує більш узгоджену і порівнянну кримінальну статистику між державами.

Географічне охоплення спільного збору є ширшим за склад ЄС. До 2019 року він включав 41 юрисдикцію; з 2020 року охоплює 38 юрисдикцій після виходу Великої Британії, що представляла три окремі правові системи. Наразі до збору залучені 27 держав-членів ЄС, три країни ЄАВТ (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія) і вісім країн-кандидатів та потенційних кандидатів (Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Північна Македонія, Албанія, Сербія, Туреччина, Косово). Україна бере участь у цьому зборі з 2014 року в рамках виконання Угоди про асоціацію; її дані публікуються поряд з даними держав-членів і є публічно доступними на сайті Євростату [116].

Предмет збору охоплює чотири стадії кримінального провадження. предмет збору даних дійсно охоплює всі ключові етапи функціонування системи кримінальної юстиції, але коректніше подавати це не як «стадії кримінального провадження» у процесуальному сенсі, а як окремі сегменти або рівні системи кримінального правосуддя, які відображають рух справи від її фіксації до виконання покарання.

На рівні поліції збирається інформація про правопорушення, які обліковані правоохоронними органами, із розподілом за типами відповідно до міжнародної класифікації ICCS. Додатково фіксуються характеристики осіб, пов'язаних із цими правопорушеннями, зокрема потерпілих і підозрюваних за статтю, віком і громадянством. Для окремих категорій злочинів передбачено також регіональний розподіл даних на рівні NUTS 3, що дає змогу аналізувати територіальні відмінності.

На рівні прокуратури акцент робиться на даних про осіб, щодо яких розпочато кримінальне переслідування. Ця інформація структурується за видами правопорушень і статтю, що дозволяє оцінити, як саме система реагує на зафіксовані поліцією випадки.

Судовий рівень охоплює більш широкий масив показників. Йдеться про кількість осіб, яких засуджено або виправдано, із деталізацією за видами правопорушень і видами покарань. Окремо враховується кількість справ, що розглядаються судами першої інстанції, а також дані про персонал судової системи, що важливо для оцінки її спроможності.

На рівні пенітенціарної системи збирається інформація про кількість ув'язнених і загальну місткість установ. Дані деталізуються за статтю, віком, громадянством і процесуальним статусом особи, що дає змогу оцінити структуру тюремного населення. Також враховується персонал установ виконання покарань.

Окремим блоком виділяються дані щодо торгівлі людьми та контрабанди мігрантів. У цих сферах інформація збирається з урахуванням правового

статусу осіб, зокрема як потерпілих, підозрюваних чи засуджених, що відображає комплексний підхід до аналізу таких правопорушень.

2.2.3. Функції Євростату: від збору до публікації та аналізу

Збір даних є лише початковою ланкою. Реальна інституційна цінність Євростату визначається тим, що відбувається з даними після їх надходження, а також методологічним керівництвом, яке Євростат здійснює щодо процесу їх формування.

Першою є функція валідації. Після отримання даних Євростат перевіряє їх відповідність методологічним стандартам та внутрішню логічну узгодженість. Якщо значення для конкретної країни і року виявляються незвичними, ця країна отримує запит з проханням пояснити розбіжність або підтвердити дані. Результати валідації відображаються у кримінальних метаданих, що публікуються разом з відповідними даними і містять пояснення щодо відхилень від стандартних визначень, особливостей підрахунку і пропусків у даних [118]. Відповідно до вимог Принципу 8 Кодексу практики Європейської статистики, метадані є обов'язковою складовою кожної публікації Євростату: без них дані не можуть бути коректно інтерпретовані.

Валідовані дані публікуються у відкритій базі Євростату у форматі інтерактивних таблиць і діаграм з можливістю безпосереднього завантаження. Паралельно видаються тематичні статті у розділі «Statistics Explained», який містить аналітичні огляди, що описують актуальні тенденції. Окремо публікуються предметні аналітичні доповіді. Зокрема, доповідь «Trafficking in human beings in the EU: main findings 2013–2023», видана у жовтні 2025 року, є основним публічним документом ЄС для оцінки стану у цій сфері. У 2024 році Євростат оновив Методологічний посібник з кримінальної статистики «Crime and criminal justice statistics: Methodological guide for users», що роз'яснює всі аспекти збору і порівнянності даних. На виконання вимог Принципу 13 Кодексу практики щодо своєчасності дані публікуються відповідно до наперед оприлюдненого календаря публікацій.

Окрім цього, Євростат виконує функцію методологічного керівництва, формуючи методологію збору даних через Робочу групу з питань злочинності та кримінального правосуддя, до якої входять представники держав-членів, країн ЄАВТ і кандидатів на членство. На засіданнях групи обговорюються зміни до анкети, вирішуються методологічні питання, узгоджуються підходи до трактування конкретних показників відповідно до вимог ICCS. Участь у Робочій групі є для України практичним механізмом впливу на формування методологічних стандартів і водночас джерелом методологічної підтримки в процесі гармонізації вітчизняної системи кримінальної статистики зі стандартами ЄС.

Нарешті, Євростат наділений функцією аналітичної обробки статистичних даних. Євростат розраховує і публікує ряд похідних показників, що перетворюють первинні дані на аналітично придатний матеріал. По-перше, коефіцієнти злочинності у розрахунку на 100 000 населення, що забезпечує порівнянність даних між країнами різного розміру. По-друге, показники атриції, що відображають відсоткове зменшення кількості справ між стадіями провадження: від поліції до прокуратури і від прокуратури до суду; цей показник є особливо цінним для наскрізної оцінки ефективності кримінального правосуддя [118, ст. 21]. По-третє, індекси трендів, що показують динаміку злочинності відносно базового року і нівелюють відмінності в абсолютних числах між країнами. По-четверте, коефіцієнти заповнення установ, що характеризують співвідношення між фактичною кількістю ув'язнених і офіційною місткістю установ виконання покарань.

2.2.4. Обмеження системи і проблема порівнянності кримінальних даних

Євростат не замовчує обмежень системи, яку він координує. Методологічний посібник 2024 року фіксує їх прямо і розгорнуто, що є само по собі показником якості управління статистичною системою.

Перше обмеження стосується «темної цифри» злочинності. Євростат прямо зазначає, що «адміністративні дані про зареєстровану злочинність не слід плутати з реальним масштабом злочинності» [118, ст. 7]. Для того, щоб злочин опинився в офіційній статистиці, необхідне послідовне спрацювання низки рішень: потерпілий має усвідомити факт злочину, вирішити повідомити про нього і зустріти готовність поліції зафіксувати повідомлення. Відповідно до статті 7 Регламенту № 223/2009 і Принципу 5 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН, адміністративні дані мають доповнюватися альтернативними джерелами, зокрема віктимологічними опитуваннями, що дозволяють оцінити реальний рівень злочинності незалежно від офіційного обліку.

Друге обмеження пов'язане з відмінностями правових систем і практик реєстрації. У ЄС співіснують дві принципово різних системи права: континентальна і загального права.. Ці системи по-різному регулюють досудову стадію і принципи обвинувачення [118, ст. 24-25]. Якщо в одній юрисдикції поліція зобов'язана передавати всі справи до прокуратури, а в іншій має власний розсуд щодо відбору, показники обсягу кримінального переслідування стануть непорівнянними навіть за однакової реальної злочинності. Євростат фіксує такі відмінності у метаданих відповідно до вимог Принципу 3 Фундаментальних принципів ООН, проте усунути структурні розбіжності методологічними засобами неможливо.

Третє обмеження стосується різних одиниць обліку. Поліція здебільшого рахує правопорушення, прокуратура, в свою чергу, осіб, щодо яких розпочато кримінальне переслідування, суди – засуджених. Тому механічне порівняння агрегованих показників різних стадій є методологічно некоректним, оскільки на кожній наступній стадії кількість справ зменшується внаслідок атриції, об'єднання або перекваліфікації. Євростат прямо визнає цю проблему: «з наявними даними неможливо відстежити індивідуальні справи через систему. Всі дані є агрегованими, а не індивідуальними справами, які можна відстежити на будь-якій стадії кримінального провадження» [118, ст. 8].

Четверте обмеження є часовим. Рік, у якому поліція реєструє підозрюваного, і рік, у якому суд виносить вирок у тій самій справі, можуть не збігатися. Показники поліції, прокуратури і суду за той самий звітний рік стосуються різних когорт справ, що потрапили до кожної стадії у різний час. Євростат рекомендує враховувати ці зміщення при порівняльному аналізі [118, ст. 27–30], що, однак, вимагає від користувача значних методологічних знань. Відсутність роз'яснень щодо цих зміщень у публічних матеріалах вітчизняних органів кримінальної статистики є додатковою перешкодою для коректного використання їхніх даних.

2.3. Особливості інституційно-правового механізму кримінальної статистики в окремих державах-членах Європейського Союзу

Загальна система стандартів і вимог ЄС у сфері кримінальної статистики, розглянута в попередніх підрозділах, реалізується через інституційно-правові механізми, встановлені на національному рівні держав-членів ЄС. Підходи до регулювання таких механізмів є доволі різноманітні. В межах цієї роботи аналіз зосереджується на досвіді чотирьох держав-членів ЄС: Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща та Королівство Швеція.

Вибір держав зумовлений кількома критеріями. Насамперед, ці держави є представниками різних моделей збору кримінальної статистики. По-друге, вони охоплюють різні правові традиції, а саме – континентальну та скандинавську, що дозволяє порівнювати підходи у принципово різних правових контекстах.

Окрім цього, ці держави є найбільш значущими для порівняльного аналізу з позицій євроінтеграції України. Усі вони демонструють різні інституційні та правові конфігурації організації кримінальної статистики в межах єдиних європейських рамок. Це дозволяє простежити, яким чином загальні стандарти ЄС імплементуються на національному рівні через відмінні механізми.

2.3.1. Республіка Польща

Найбільш релевантним для України є досвід Республіки Польща як держави зі схожою правовою традицією та спільною історією трансформації від постсоціалістичної до європейської моделі правового регулювання. Система кримінальної статистики у Польщі не врегульована єдиним спеціальним нормативно-правовим актом, а формується через сукупність актів різної юридичної сили, які регламентують як сферу офіційної статистики, так і діяльність органів кримінальної юстиції.

Основним актом, що регулює офіційну статистику в Республіці Польща, є Закон про публічну статистику від 29 червня 1995 року (далі – Закон про статистику). Відповідно до ст. 1 цього Закону він визначає принципи та створює основи добросовісного, об'єктивного, професійного та незалежного проведення статистичних досліджень [119]. Кримінальна статистика у Законі не виокремлюється як окремий напрямок, однак охоплюється ст. 4, яка передбачає можливість проведення досліджень публічної статистики щодо будь-яких явищ, що піддаються статистичному спостереженню.

Основним координаційним інструментом є щорічна Програма статистичних досліджень публічної статистики, яку Рада Міністрів затверджує розпорядженням відповідно до ст. 18 Закону про статистику. Програма є нормативним актом уряду і повинна визначати по кожному дослідженню тему та особу, що його проводить, суб'єктний і предметний обсяг, джерела, форми, строки і частоту збору даних, обов'язки щодо надання інформації, форми і строки публікації результатів та витрати. Стаття 19 Закону про статистику безпосередньо зобов'язує Раду Міністрів включати до Програми дослідження, необхідні для виконання прийнятих Польщею міжнародних зобов'язань, що перетворює вимоги Євростату і ЮНОДК на внутрішній законодавчий обов'язок уряду. Таким чином, склад і методологія кримінально-статистичних досліджень підлягають щорічному перегляду на рівні уряду.

Для прикладу, Постановою Ради Міністрів Республіки Польща від 24 вересня 2024 року затверджено Програму на 2025 рік, яка має комплексний

характер і визначає перелік, зміст, періодичність та організацію проведення статистичних досліджень у всіх сферах суспільного життя [120]. У структурі цієї програми кримінальна статистика не виокремлюється як самостійний блок, однак фактично охоплюється через систему взаємопов'язаних досліджень у межах розділу «Оборона національна, внутрішня безпека та правосуддя». Так, передбачені окремі статистичні дослідження щодо діяльності судів, правомочних вироків у кримінальних справах, кримінальної протиправності, а також виконання покарань, які здійснюються Міністерством юстиції, прокуратурою, органами статистики та іншими суб'єктами. При цьому кожне дослідження має чітко визначені мету, джерела даних, включаючи адміністративні реєстри поліції, прокуратури, судів, а також визначені коло користувачів та форми оприлюднення результатів, що свідчить про відносно високий рівень нормативної деталізації та інституційної координації.

Центральним суб'єктом статистичної системи є Головне статистичне управління (далі – GUS), засноване ще у 1918 році. Відповідно до ст. 23 Закону про статистику GUS є центральним органом державної адміністрації, на якого покладено формування програм досліджень, визначення методології, збір, обробку і поширення даних, а також виконання міжнародних зобов'язань. Підпункти 11-13 ст. 25 Закону про статистику прямо зобов'язують GUS здійснювати дослідження та аналізи, що впливають з прийнятих Республікою Польща міжнародних зобов'язань, міжнародні статистичні порівняння і передачу статистичних даних міжнародним організаціям. Зазначені норми можна вважати нормативною підставою для участі GUS у спільному зборі Євростат/ЮНОДК. Відповідно до ст. 13 Закону про статистику органи урядової адміністрації, у тому числі Головне командування поліції, прокуратура і Міністерство юстиції, зобов'язані безоплатно передавати GUS накопичені адміністративні дані в обсязі, формі та строках, що визначаються Програмою.

Другий рівень правового регулювання у сфері кримінальної статистики, суб'єктом ведення якої є органи поліції, становить Закон про поліцію від 6 квітня 1990 року. Відповідно до ст. 1 параграфу 2 підпункту 4 цього Закону до

завдань поліції належить виявлення злочинів і правопорушень та переслідування їхніх виконавців, а підпункт 8 тієї самої норми прямо передбачає обробку кримінальної інформації, в тому числі персональних даних [121]. Ці норми є законодавчою підставою для ведення Головним управлінням поліції (далі – КГР) систематичного статистичного обліку кримінальної протиправності. Стаття 7 Закону надає Головному коменданту поліції повноваження визначати методи і форми виконання завдань окремими поліцейськими службами, і саме на цій підставі видано Наказ Головного коменданта поліції від 1 липня 2003 року № 350 щодо збирання, накопичення, обробки та опрацювання статистичних даних про злочинність, а також самогубства і утоплення (далі — Наказ № 350) [122].

Наказ № 350 є ключовим підзаконним актом щодо ведення статистичної діяльності КГР. Відповідно до параграфу 1 цього Наказу він визначає методи і форми виконання поліцейськими службами завдань у сфері збирання, накопичення, зберігання, обробки, опрацювання та надання статистичних даних. Центральним інструментом визначено Поліцейську систему статистики злочинності «Теміда». Відповідно до параграфу 2 Наказу № 350 у системі «Теміда» накопичуються дані про досудові провадження, про провадження, закриті без постанови про порушення, у тому числі через невстановлення виконавця, про провадження у справах неповнолітніх, про злочини і каральні діяння, встановлені в закінчених провадженнях, про заборонені діяння неосудних осіб та неповнолітніх до 13 років, про підозрюваних і неповнолітніх виконавців, потерпілих, самогубства та нещасні випадки з утопленням.

Параграф 3 Наказу № 350 визначає сім цілей використання даних, зокрема спостереження і аналіз рівня та структури злочинності, порівняння результатів роботи і навантаження підрозділів поліції, виконання Програми статистичних досліджень публічної статистики, виконання міжнародних зобов'язань Польщі, надання результативної інформації органам публічної влади для запобігання злочинності і прийняття рішень, проведення наукових досліджень, поширення результативної статистичної інформації. Така

конструкція засвідчує подвійне призначення поліцейської статистики. Вона є одночасно інструментом внутрішнього управління і джерелом для загальнодержавної та міжнародної звітності.

Параграф 4 Наказу № 350 визначає шість уніфікованих формулярів: Stp-1 про порушення провадження або виділення матеріалів, Stp-2 про закінчення провадження, Stp-3 про встановлені злочини, підозрюваних і потерпілих, Stp-5 про зміну процесуального стану провадження, Stp-10 про самогубства та Stp-11 про утоплення. Процедура передачі складається з декількох етапів. Насамперед слідчий заповнює формуляр на підставі матеріалів провадження. Тоді його безпосередній керівник перевіряє і підтверджує підписом, після чого формуляр передається до підрозділу статистики злочинності, де проходить повторну перевірку за змістовними, формальними і логічними критеріями. Лише після цього відповідна інформація вноситься до «Temida». Параграф 5 пункту 3 Наказу № 350 встановлює персоналізовану відповідальність, оскільки слідчий та його керівник відповідають за повноту, якість і відповідність записів матеріалам провадження.

Найважливішим в контексті кримінальної аналітики є формуляр Stp-3. Відповідно до параграфу 15 Наказу № 350 на ньому передаються дані про встановлені злочини і каральні діяння, підозрюваних і виконавців, кількість потерпілих з виокремленням іноземців, а також про діяння неповнолітніх до 13 років. По кожній особі підозрюваного фіксуються стать, вік на момент вчинення злочину, спосіб встановлення, зайнятість або навчання, попередня судимість, стан свідомості у момент вчинення, місце проживання відносно місця злочину, процесуальний статус на момент вчинення і посада або, у разі іноземця, громадянство.

Параграфи 17-19 Наказу № 350 встановлюють деякі важливі методологічні правила. Зокрема, якщо особа одним діянням порушує кілька кримінально-правових норм, обліковується злочин із найсуворішою санкцією. Також, якщо підозрюваному інкриміновано кілька злочинів, повні дані зазначаються на формулярі щодо злочину з найсуворішою санкцією. З масиву

встановлених злочинів прямо виключаються діяння неповнолітніх до 13 років, діяння неосудних осіб, злочини, вчинені за кордоном, воєнні злочини і злочини проти польського народу. Параграфом 6 Наказу № 350 передбачено, що до підрозділів статистики злочинності поліції передаються також заповнені формуляри від прокуратур і судів загальної юрисдикції, що підтверджує міжвідомчий характер «Temida».

Наступним суб'єктом формування кримінальної статистики є прокуратура, правовою основою діяльності якої є Закон про прокуратуру від 28 січня 2016 року [123]. Пункт 1 ст. 3 параграфу 1 цього Закону прямо передбачає серед завдань прокуратури накопичення, обробку та аналіз у інформаційних системах даних стосовно проваджень. На рівні внутрішнього урядування статистичні обов'язки деталізуються Регламентом внутрішнього урядування загальних підрозділів прокуратури. Первинна статистична інформація формується через реєстрацію проваджень у системі PROK-SYS, де кожне провадження з моменту реєстрації стає джерелом статистичних даних.

Статистика, яку формує прокуратура, охоплює кількість відкритих і завершених досудових проваджень, кількість внесених обвинувальних актів, рішення про закриття проваджень, тривалість досудового розслідування і показники наглядової діяльності прокурора щодо поліції. Разом із тим прокурорська статистика веде облік переважно за особами, тоді як поліцейська рахує правопорушення, тобто події, що зумовлює методологічний розрив між двома масивами даних, подібний до розриву між органами досудового розслідування і державної судової адміністрації в Україні.

Відповідно до ст. 9 Закону про судоустрій верховний нагляд за адміністративною діяльністю судів здійснює Міністр юстиції, і саме в рамках цього повноваження Міністр визначає форми судової статистичної звітності [124]. Безпосередньою підзаконною основою є Наказ Міністра юстиції від 19 січня 2021 року про зразки статистичних формулярів у загальних і військових судах [125].

Цей Наказ запроваджує 34 уніфіковані формуляри, з яких до кримінальної статистики належать, зокрема, MS-S5a, MS-S5o і MS-S5r, MS-S6o і MS-S6r, MS-S7r, MS-S10o і MS-S10r, MS-S16/18, а також MS-S28, які включають у себе, зокрема, кількість справ, що надійшли до суду, кількість розглянутих справ, структуру вироків, залишок нерозглянутих справ, характеристики осіб, щодо яких ухвалені рішення, види злочинів, види та строки покарань, структура санкцій, окремі категорії кримінальних проваджень або спеціальні процесуальні інститути тощо.

Параграф 3 Наказу Міністра юстиції від 19 січня 2021 року встановлює, що суди передають статистичні звіти до Відділу статистики і аналізу Департаменту аналізу і стратегії Міністерства юстиції через інформаційну систему у строки, зазначені на формулярах. При Міністерстві юстиції діє Інститут правосуддя, що здійснює наукову обробку зведених судових даних у поєднанні з матеріалами GUS і прокуратури та видає щорічний збірник «Статистичний щорічник правосуддя»[126].

Статистика виконання покарань формується в межах діяльності Служби в'язниць, центральним органом управління якої є Центральне управління Служби в'язниць. Нормативну основу становлять Закон про Службу в'язниць від 9 квітня 2010 року [127] та Кримінально-виконавчий кодекс від 6 червня 1997 року [128], які визначають організаційні та правові засади виконання покарань.

На відміну від судової статистики, де функціонують уніфіковані формуляри MS-S, або поліцейської статистики з чітко визначеними формами обліку у системі «Temida», у сфері виконання покарань регулювання має більш децентралізований і відомчий характер. Єдиного спеціалізованого нормативного акта, який би системно регламентував статистичну діяльність у цій сфері, не існує. Основу такого регулювання становлять Кримінально-виконавчий кодекс Польщі, внутрішні акти Служби в'язниць, включаючи накази Генерального директора Служби в'язниць, які визначають порядок

ведення обліку засуджених та формування статистичної звітності у підпорядкованих установах.

У межах функціонування пенітенціарної системи Республіки Польща ведеться системний облік засуджених, який охоплює дані про чисельність осіб, види призначених і фактично виконуваних покарань, строки їх відбування, підстави звільнення, а також інші характеристики виконання кримінальних санкцій. Такий облік впливає з положень Кодексу виконання кримінальних покарань Польщі, який регламентує порядок виконання покарань, правовий статус засуджених та обов'язок ведення відповідної документації органами Служби в'язниць, зокрема, ст. 14 Кодексу.

Додатково, підзаконні акти Міністра юстиції Польщі щодо функціонування Служби в'язниць встановлюють обов'язок ведення обліку контингенту засуджених, включаючи їх рух, строки відбування покарання, застосування заходів впливу та підстави звільнення.

Практична реалізація централізованого збору та обробки таких даних здійснюється із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем Служби в'язниць, у тому числі Noe.NET, що забезпечують їх інтеграцію, обробку та подальший аналіз у межах національної системи кримінальної статистики.

2.3.2. Королівство Швеція

Швеція є прикладом принципово іншої інституційної моделі кримінальної статистики порівняно з Польщею і Україною. Якщо у польській моделі статистичні дані формуються кожним органом кримінальної юстиції окремо, а GUS виконує роль координатора і міжнародного контактного пункту, то у шведській моделі існує єдиний спеціалізований орган – Рада з питань запобігання злочинності (далі – Brå), який отримує первинні дані від усіх суб'єктів системи кримінальної юстиції, опрацьовує їх і публікує як єдину офіційну кримінальну статистику. Ця модель є найближчою до того, чого в Україні не вистачає, зокрема визначення органу-координатора з реальними статистичними повноваженнями і доступом до даних усіх стадій провадження.

Правову основу кримінальної статистики у Швеції становить Закон про офіційну статистику від 15 березня 2001 року [129]. Параграф 1 цього Закону встановлює, що він містить положення про офіційну статистику і що уряд видає розпорядження про те, які органи влади відповідають за офіційну статистику у відповідних галузях. Важливим є параграф 3а Закону про офіційну статистику, доданий змінами 2013 року, який передбачає, що офіційна статистика повинна бути об'єктивною і загальнодоступною та розроблятися на основі єдиних стандартів і гармонізованих методів із застосуванням семи критеріїв якості, а саме релевантності, точності, актуальності, своєчасності, доступності і зрозумілості, порівнянності та узгодженості. Ці сім критеріїв є шведською імплементацією Кодексу практики європейської статистики, і принципово важливо, що вони закріплені безпосередньо на рівні закону, а не підзаконного акта. У Польщі відповідні вимоги закріплені лише у методологічних документах GUS, в Україні аналогічна норма на рівні закону відсутня.

Деталізацію здійснює Постанова про офіційну статистику від 15 березня 2001 року [130]. Параграф 2 цієї Постанови встановлює, що перелік напрямків офіційної статистики і органів, відповідальних за кожен із них, визначається у додатку до неї. Параграф 4 Постанови про офіційну статистику зобов'язує органи, що відповідають за офіційну статистику, максимально використовувати дані з наявних реєстрів, що є нормативним підкріпленням для механізму отримання *Brå* первинних даних від поліції, прокуратури, судів і пенітенціарної служби без окремої процедури запиту.

Саме у додатку до Постанови *Brå* призначається відповідальним органом за офіційну статистику у сфері правосуддя за шістьма напрямками, зокрема кримінальна протиправність і віктимізація населення, реєстрація злочинів, розслідування і кримінальне переслідування, правові наслідки злочинів, діяльність служби виконання покарань і рецидивна злочинність. Це є прямим нормативним призначенням *Brå* координатором кримінальної статистики на рівні урядового нормативного акта.

Brå є відповідальним органом офіційної статистики Швеції, і зокрема – кримінальної. Правову основу його діяльності становить Постанова Уряду Швеції від 1 грудня 2016 року № 2016:1201 «Про інструкцію для Ради з питань запобігання злочинності (далі – Інструкція Brå) [131]. Параграф 1 Інструкції Brå визначає загальне завдання органу, яке полягає у сприянні розвитку знань у системі правосуддя та сфері кримінальної політики, а також сприянні роботі з запобігання злочинності і постійному наданні уряду допомоги у кримінально-політичних питаннях.

Параграф 2 Інструкції Brå встановлює конкретні обов'язки щодо проведення опитувань жертв злочинності, а саме щороку проводити Національне дослідження безпеки (далі – NTU), кожні два роки проводити дослідження віктимізації політиків, принаймні кожні три роки проводити шкільне дослідження злочинності, а кожні два роки публікувати статистику злочинів на ґрунті ненависті та проводити одне або кілька поглиблених досліджень щодо злочинів на ґрунті ненависті [139-140].

Параграф 3 Інструкції Brå конкретизує шляхи сприяння розвитку кримінальної політики, зокрема ідентифікацію пріоритетних напрямків розвитку для системи правосуддя і превентивної роботи, надання уряду, органам правосуддя і превентивним суб'єктам матеріалів для заходів і пріоритетів, узагальнення новітніх досліджень про шведську поліцію і поліцейську діяльність, надання методологічної підтримки органам правосуддя і суб'єктам превентивної роботи на національному, регіональному і місцевому рівнях. Параграф 4 Інструкції Brå зобов'язує орган щороку готувати звіт про стан превентивної роботи у Швеції.

Параграф 10 Інструкції Brå визначає наукову раду при органі як консультативний орган, завданням якого є надання консультацій та керівництва щодо дослідницької, аналітичної, розробницької та статистичної діяльності органу і забезпечення їх проведення на науковій основі. Ця конструкція є структурним механізмом методологічної незалежності, аналогів якого немає у

польській системі, оскільки ані у KGP, ані у GUS немає органу такого типу, що забезпечує незалежну наукову верифікацію методологічних рішень.

Brå підпорядкований Міністерству юстиції, проте має статус незалежного органу влади. Зазначена незалежність є важливою з точки зору Принципу 1 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН щодо інституційної незалежності. Brå не є структурним підрозділом поліції, прокуратури чи Міністерства юстиції і не підпорядкований жодному з цих органів у своїй аналітичній і статистичній діяльності. Він отримує первинні дані одночасно від Поліцейського управління, від Служби прокурорів, від Судової адміністрації і від Служби виконання покарань і на їхній основі формує єдину зведену офіційну кримінальну статистику, що охоплює всі стадії кримінального провадження. Це усуває методологічний розрив між стадіями, характерний для польської і української моделей.

Першим суб'єктом безпосереднього збору первинних даних є Поліцейське управління. Правову основу його діяльності в частині, що стосується кримінальної статистики, становлять два акти. Першим є Закон про поліцію від 7 червня 1984 року, відповідно до § 2 якого до основних завдань поліції належать запобігання, виявлення та розслідування злочинів [132]. Саме в межах реалізації цих функцій формується первинний масив інформації про кримінальні правопорушення, зокрема дані про зареєстровані злочини, які надалі використовуються для побудови офіційної статистики у сфері правосуддя. Таким чином, поліція виступає ключовим джерелом первинних даних, що лежать в основі статистичних спостережень щодо злочинності.

Додаткове нормативне регулювання діяльності Поліцейського управління здійснюється на підставі Постанови Уряду Швеції від 8 грудня 2022 року № 2022:1718 «Про інструкцію для Поліцейського управління», яка визначає організаційні засади функціонування органу та його обов'язки щодо звітності перед урядом [133]. Зокрема, відповідно до положень цієї постанови, поліція зобов'язана надавати інформацію про результати своєї діяльності, у тому числі щодо протидії злочинності та проведення спеціальних розслідувань. Хоча

зазначені норми безпосередньо не регулюють питання статистичного обліку, вони формують інституційне підґрунтя для систематизації та передачі даних, що у подальшому використовуються Brå як відповідальним органом за офіційну статистику у сфері правосуддя.

Наступним суб'єктом формування первинних даних кримінальної статистики є Служба прокурорів, діяльність якої регулюється, зокрема, Постановою Уряду Швеції від 26 листопада 2015 року № 2015:743 «Про інструкцію для Служби прокурорів» [134]. Відповідно до параграфу 1 цієї Постанови Служба прокурорів відповідає за загальну прокурорську діяльність, що охоплює організацію та здійснення кримінального переслідування. Параграф 2 покладає на орган обов'язок забезпечувати, щоб особи, які вчинили злочини, ставали об'єктом розслідування та кримінального переслідування.

Параграф 7 Інструкції встановлює обов'язки Служби прокурорів щодо щорічної звітності перед урядом за окремими категоріями справ і показників діяльності, зокрема про дотримання строків провадження у справах неповнолітніх, про провадження у справах, пов'язаних із фінансуванням тероризму та відмивання коштів, а також про застосування заходів тримання під вартою та інших обмежень.

У межах діяльності Brå відповідні дані узагальнюються у вигляді статистичних показників, зокрема щодо осіб, стосовно яких прийнято рішення про кримінальну відповідальність, що дозволяє відобразити результати кримінального переслідування та судового розгляду.

Організаційне забезпечення функціонування судової статистики здійснюється Судовою адміністрацією, діяльність якої регулюється Постановою Уряду Швеції від 2007 року № 2007:1073 «Про інструкцію для Судової адміністрації» [135]. Відповідно до параграфу 1 цього акта Судова адміністрація забезпечує адміністративну підтримку та координацію діяльності судів.

Крім того, вона уповноважена видавати нормативно-адміністративні акти, необхідні для організації та ефективного функціонування судової

системи. Фіксація даних про судові провадження здійснюється у межах централізованих інформаційних систем судів, зокрема системи Vera, яка забезпечує ведення обліку кримінальних справ у структурованому вигляді та дозволяє відображати хід провадження, процесуальні рішення і остаточні результати розгляду справ.

Служба виконання покарань діє на підставі Постанови Уряду Швеції «Про інструкцію для Служби виконання покарань» від 30 листопада 2023 року [136]. Відповідно до параграфу 1 цієї Постанови на орган покладається відповідальність за виконання покарань, утримання осіб у слідчих ізоляторах, а також підготовку доповідей про особу у кримінальних провадженнях. Параграф 3 Постанови покладає на Службу виконання покарань обов'язок брати участь у міжвідомчій роботі проти тяжкої та організованої злочинності. Нормативно-правовою основою діяльності Служби є Закон про позбавлення волі від 10 червня 2010 року [137] та Закон про попереднє ув'язнення від 10 червня 2010 року [138], які визначають правові категорії та види інформації, що підлягають фіксації у діяльності Служби і становлять основу адміністративних даних для формування кримінальної статистики.

Таким чином, шведська модель кримінальної статистики є централізованою, реєстрово-орієнтованою та інституційно інтегрованою, що забезпечує формування єдиного узгодженого масиву даних про злочинність на всіх стадіях кримінального процесу. Використання єдиних адміністративних джерел даних та узгоджених ідентифікаторів забезпечує можливість зіставлення інформації між різними стадіями кримінального провадження, що дозволяє уникнути методологічного розриву, характерного для інших моделей.

2.3.3. Федеративна Республіка Німеччина

Правову основу системи офіційної статистики у Федеративній Республіці Німеччина становить Закон про статистику для федеральних цілей від 22 січня 1987 року (далі – BStatG) [141]. Згідно з параграфом 1 BStatG федеральна статистика має завдання безперервно збирати, обробляти та аналізувати дані

про масові явища в суспільному, економічному та екологічному житті. Для неї діють принципи нейтральності, об'єктивності і фахової незалежності, а дані збираються із застосуванням наукових методів та належних інформаційних технологій.

Інституційну основу системи закріплює параграф 2 BStatG, відповідно до якого Федеральне статистичне управління (далі – Destatis) є самостійним вищим федеральним органом у сфері діяльності Федерального міністерства внутрішніх справ, а президент Destatis призначаються Федеральним президентом за поданням федерального уряду, що відображає принцип структурної незалежності органу від виконавчої влади. При Destatis функціонує Статистична рада, яка згідно з параграфом 4 BStatG консультує управління з фахових питань і представляє інтереси користувачів федеральної статистики.

Розподіл функцій між Федерацією і землями врегульований параграфом 3 BStatG. Відповідно до абзацу першого Destatis зобов'язане, зокрема, методично та технічно готувати й розвивати федеральні статистики в узгодженні зі статистичними відомствами земель, координувати однакове і своєчасне виготовлення федеральних статистик землями та забезпечувати якість їхніх результатів, узагальнювати результати федеральних статистик для потреб Федерації, а також координувати статистику інших держав, ЄС та міжнародних організацій.

Окрім цього, міжнародний вимір діяльності Destatis закріплено у параграфах 18-19 BStatG. За параграфом 18 BStatG Destatis є національним статистичним органом у розумінні статті 5 Регламенту ЄС 223/2009 про європейську статистику. Відповідно до параграфу 19 BStatG Destatis бере участь у підготовці статистичних програм і правових актів, а також у методичній гармонізації статистики для цілей ЄС та міжнародних організацій і передає їм відповідні результати.

Центральним суб'єктом формування та агрегування поліцейської кримінальної статистики у Федеративній Республіці Німеччина є Федеральне управління кримінальної поліції (далі – ВКА), статус і завдання якого визначає

Закон «Про Федеральне управління кримінальної поліції і про співробітництво Федерації та земель у справах кримінальної поліції» від 1 червня 2017 року (далі – ВКАГ) [142]. Відповідно до параграфа 2 ВКАГ, ВКА здійснює підготовку стратегічних та оперативних кримінально-поліцейських аналізів, статистики, включаючи кримінальну статистику, а також ситуаційних звітів і спостереження за розвитком кримінальної протиправності. У межах реалізації цих повноважень ВКА забезпечує ведення та узагальнення Поліцейської кримінальної статистики (далі – PKS) на федеральному рівні.

Формування PKS базується на даних, що надходять від земельних органів кримінальної поліції, які здійснюють первинний облік злочинів. Обмін інформацією між федеральним і земельним рівнями здійснюється в межах системи співробітництва, передбаченої ВКАГ, а також відповідних адміністративних процедур і узгоджених стандартів обробки даних. Така модель забезпечує централізоване узагальнення поліцейських даних про злочинність при збереженні децентралізованого характеру їх первинного збору.

Основним методичним документом PKS є Керівні вказівки для ведення Поліцейської кримінальної статистики у редакції від 1 січня 2024 року (далі – PKS-Richtlinien), ухвалені Постійною комісією з питань PKS у рамках Конференції міністрів внутрішніх справ [143]. PKS-Richtlinien мають характер міжземельної угоди, яка забезпечує однаковість збору і класифікації даних у шістнадцяти землях.

Відповідно до розділу 1.1 PKS-Richtlinien PKS являє собою зведення всіх відомих поліції подій кримінально-правового характеру з обмеженням до їх суттєвих і придатних для реєстрації ознак, вона слугує спостереженню за злочинністю і окремими видами злочинів, вивченню складу кола підозрюваних і змін кримінологічних коефіцієнтів, а також отриманню відомостей для розроблення превентивних і репресивних заходів та кримінально-соціологічних досліджень. Зміст PKS визначає розділ 1.2 PKS-Richtlinien, відповідно до якого до статистики включаються злочини і інші визначені правопорушення згідно з каталогом злочинів, а також установлені поліцією особи підозрюваних.

Водночас PKS має чітко визначені межі охоплення і не включає окремі категорії правопорушень, зокрема злочини проти державної безпеки, значну частину порушень правил дорожнього руху, а також окремі фінансові та податкові правопорушення, що перебувають поза безпосередньою компетенцією поліції.

Процес формування PKS має поетапний характер і включає первинну реєстрацію злочинів на рівні місцевих підрозділів поліції, їх подальшу обробку і верифікацію на рівні земельних органів, а також передачу до Федерального управління кримінальної поліції для узагальнення.

Варто зазначити, що статистична реєстрація випадків у межах PKS здійснюється не на момент виявлення злочину, а після завершення його поліцейської обробки. Відповідно до розділу 4.3 PKS-Richtlinien, випадок включається до статистики після завершення поліцейської обробки відповідною службою та передачі матеріалів до прокуратури або суду. Це означає, що PKS відображає стан поліцейської роботи, а не кінцеві судові результати, що принципово відрізняє її від статистики кримінального переслідування. Компетенція щодо реєстрації в межах кожного регіону встановлюється земельним управлінням кримінальної поліції відповідної землі. Завдання земельного управління кримінальної поліції закріплені у розділі 5.1 PKS-Richtlinien. До них належать, зокрема, обов'язки збирати статистичні дані, обробляти їх і передавати до ВКА у вигляді індивідуальних записів. ВКА своєю чергою зводить ці записи до щорічної загальнонаціональної PKS та готує внесок ФРН до міжнародної кримінально-поліцейської статистики.

Поряд із PKS, яка охоплює поліцейський етап виявлення злочинів, у ФРН функціонує самостійна система статистики кримінального правосуддя, одним із виробників якої є Федеральне відомство юстиції (далі – VfJ) [144]. VfJ здійснює збір, верифікацію і публікацію відомостей про результати кримінального переслідування в судах та прокуратурах у тісній взаємодії з Destatis, а зведені загальнонаціональні дані розміщуються на офіційному сайті Destatis у розділі про правосуддя та правову систему [146].

У систему судово-прокурорської статистики входять кілька самостійних компонентів. Статистика кримінальних переслідувань містить дані про судове переслідування, зокрема кількість засуджених за видами злочинів і демографічними ознаками, застосовані покарання, кількість виправданих, а також відомості про підозрюваних, установлених органами кримінальної поліції, тих, хто перебував під вартою до суду.

Окремої уваги в межах інституційно-правового механізму кримінальної статистики ФРН потребує прокуратура, яка виконує не лише функцію процесуального керівництва досудовим розслідуванням, але й виступає самостійним виробником статистичних даних. Прокуратура акумулює інформацію про рух кримінальних проваджень після завершення поліцейського розслідування, зокрема прийняття рішення про пред'явлення обвинувачення, закриття провадження, застосування альтернативних процесуальних рішень, а також інші форми завершення провадження. Таким чином, вона виступає ключовою перехідною ланкою між поліцейською та судовою статистикою, забезпечуючи фіксацію трансформації первинно зареєстрованих подій у процесуально оформлені кримінальні справи.

Однією з найважливіших характеристик німецької моделі кримінальної статистики є наявність структурної розбіжності між даними PKS та статистики кримінального переслідування і судової статистики. Така розбіжність не є дефектом системи, а впливає з різної природи відповідних статистичних масивів і різних етапів кримінального процесу, які вони відображають. PKS фіксує всі відомі поліції кримінальні правопорушення та підозрюваних на момент завершення поліцейського розслідування, натомість судова статистика охоплює лише ті справи, які дійшли до стадії судового розгляду і завершилися відповідним процесуальним рішенням. Між цими двома масивами існує низка інституційних і процесуальних фільтрів, зокрема рішення прокуратури про закриття провадження або відмову у пред'явленні обвинувачення, перекваліфікація діянь, об'єднання чи роз'єднання проваджень, а також часові лаги між окремими стадіями. Зазначена невідповідність виконує важливу

аналітичну функцію, оскільки дозволяє виявляти вузькі місця у функціонуванні кримінальної юстиції.

Статистика виконання покарань, в свою чергу, формується на підставі Закону про виконання позбавлення волі та позбавлення волі у вигляді заходів виправлення та безпеки від 16 березня 1976 року (далі – StVollzG) [146]. Відповідно до параграфу 1 StVollzG цей закон регулює виконання позбавлення волі у виправних установах. Цей закон не встановлює спеціальних правил ведення статистики, однак визначає правові рамки функціонування пенітенціарної системи, в межах яких формується первинна інформація про виконання покарань. Параграф 166 StVollzG покладає на кримінологічну службу обов'язок науково розвивати систему виконання покарань і використовувати результати для цілей кримінальної юстиції.

Це передбачає систематичне збирання та аналіз емпіричних даних про функціонування пенітенціарної системи. Водночас пенітенціарна статистика у Федеративній Республіці Німеччина формується на основі адміністративних даних органів виконання покарань федеральних земель і узагальнюється в межах системи офіційної статистики за участю Destatis у взаємодії з органами юстиції.

Для врахування латентної злочинності, яка не знаходить відображення у PKS, ВКА проводить спеціальні віктимологічні опитування, спрямовані на виявлення злочинів, що не були зареєстровані правоохоронними органами. Такі дослідження мають періодичний характер і здійснюються за участю федеральних органів, наукових установ та статистичних служб. Вони ґрунтуються на опитуваннях населення та дозволяють отримати дані про досвід віктимізації, незалежно від факту звернення до поліції.

Зокрема, проводяться загальнонаціональні опитування населення German Victimisation Survey, що здійснюються на замовлення Федерального управління кримінальної поліції, а також дослідження «Security and Crime in Germany», яке має характер загальнонаціонального віктимізаційного опитування і спрямоване на виявлення злочинів, не зареєстрованих поліцією. [147]. Такі дослідження

дозволяють отримати емпіричні дані про латентну злочинність та співвідношення між зареєстрованими і незареєстрованими правопорушеннями.

За результатами дослідження, проведеного у розділі 2, сформульовано такі висновки.

1. Система кримінальної статистики Європейського Союзу сформована як складна багаторівнева конструкція, у межах якої поєднуються нормативні, стратегічні та методологічні елементи. Відсутність єдиного кодифікованого акта не свідчить про фрагментарність, а навпаки відображає інший принцип побудови системи, за якого її цілісність забезпечується не формальним об'єднанням норм, а функціональною взаємодією ключових елементів. Така модель дозволяє одночасно зберігати гнучкість національних систем і досягати високого рівня узгодженості на рівні ЄС. Для України це має принципове значення, оскільки демонструє, що інтеграція до європейського статистичного простору не обов'язково передбачає створення єдиного кодифікованого акта, але вимагає наявності чітких координаційних і методологічних механізмів.

2. Центальною ланкою цієї системи виступає Євростат, роль якого виходить далеко за межі технічної обробки даних. Він фактично забезпечує функціонування системи як єдиного цілого через поєднання контрольних, координаційних, методологічних та аналітичних функцій. Особливого значення набуває те, що Євростат не просто акумулює дані, а формує вимоги до їх якості, забезпечує їх порівнянність і створює аналітичну надбудову у вигляді похідних показників. Це означає, що ефективна система кримінальної статистики потребує не лише збору інформації, а й інституції, здатної забезпечити її узгодженість і перетворення на інструмент аналізу.

3. Основним інструментом забезпечення порівнянності даних виступає спільний щорічний збір Євростату та UNODC, який функціонує з 2014 року. Його структура відображає ключові стадії кримінальної юстиції, включаючи поліцейський, прокурорський, судовий і пенітенціарний рівні. Завдяки цьому формується узгоджена система показників, придатна для міжнародного аналізу.

Участь України у цьому механізмі свідчить про її інтеграцію до європейського статистичного простору, хоча водночас вимагає подальшої гармонізації національних підходів.

4. Методологічну основу такої гармонізації становить ICCS, яка пропонує принципово інший підхід до класифікації кримінальних правопорушень. У центрі уваги перебуває не юридична кваліфікація, а саме діяння. Це дозволяє подолати відмінності між правовими системами різних держав. Для України це означає необхідність поступового впровадження класифікації через розроблення таблиць відповідності між національними нормами та категоріями ICCS.

5. Порівняльний аналіз національних моделей показує, що узгодженість кримінальної статистики може досягатися різними способами. У Польщі кожен орган формує власну статистику, а координацію здійснює національний статистичний орган. У Швеції збір і публікація даних зосереджені в одному органі, що дозволяє уникати розривів між стадіями. У Німеччині поєднуються централізована поліцейська статистика та самостійна судово-прокурорська, причому відмінності між ними використовуються для глибшого аналізу, а не сприймаються як недолік.

6. Серед розглянутих моделей найбільш цілісною виглядає шведська, оскільки вона поєднує централізований доступ до первинних даних, чіткі вимоги до якості та інституційну незалежність аналітичного органу. Важливим елементом є регулярне проведення віктимізаційних досліджень як складової офіційної статистики, що дозволяє доповнювати адміністративні дані та отримувати більш повне уявлення про кримінальну протиправність.

7. Водночас навіть у межах Європейського Союзу визнаються обмеження кримінальної статистики. Йдеться про латентність злочинності, відмінності у правових системах, різні підходи до обліку на окремих стадіях та часові розриви між ними. Це означає, що статистичні дані потребують обережного тлумачення і повинні доповнюватися іншими джерелами, зокрема результатами віктимізаційних опитувань.

8. Узагальнення європейського досвіду дозволяє окреслити ключові напрями вдосконалення вітчизняної системи. До них належить визначення органу, який здійснюватиме реальну координацію та матиме доступ до даних усіх стадій кримінального провадження, уніфікація статистичних форм і підвищення відповідальності за їх заповнення, запровадження регулярних віктимізаційних досліджень та поетапне впровадження ICCS. Реалізація цих напрямів створює передумови для переходу до більш узгодженої та аналітично спроможної системи кримінальної статистики.

РОЗДІЛ 3. Інтеграція європейського досвіду у сфері кримінальної статистики в Україні

3.1. Імплементація стандартів Європейського Союзу у сфері кримінальної статистики в рамках євроінтеграційних процесів

Реформування системи кримінальної статистики не має самостійної цінності поза функціональним критерієм її ефективності. Відповідно до позиції Р.М. Савчука, ефективною є статистика, здатна повною мірою реалізувати чотири покладені на неї функції: описову, пояснювальну, прогностичну та організаційно-управлінську. Підрозділ 1.4 засвідчив, що сучасна вітчизняна система частково виконує лише першу з них, і то зі суттєвими застереженнями щодо достовірності даних. Три інших функції є системно нереалізованими внаслідок архітектурних вад, зокрема, відсутності централізованої координації, уніфікованої методології та незалежного аналітичного суб'єкта. Саме через призму цих функцій і слід оцінювати запропоновані напрями реформування.

Первинною передумовою цієї проблеми є відсутність єдиного рамкового нормативно-правового акта, який би визначав поняття, принципи та засади функціонування системи кримінальної статистики, а також комплексно регулював діяльність суб'єктів збору, обробки та аналізу відповідних даних. Зазначена відсутність не може розглядатися як суто технічна прогалина у правовому регулюванні. Натомість вона відображає концептуальну модель організації системи, яка є однією із причин системної дисфункції кримінальної статистики.

Реформування має охоплювати два взаємопов'язані аспекти. Перший передбачає внесення змін до чинного Закону України «Про офіційну статистику». Другий полягає у розробленні нового спеціального нормативно-правового акта про кримінальну статистику. Будь-який із цих рівнів окремо є недостатнім, оскільки без змін до базового статистичного закону спеціальний акт перебуватиме в системній суперечності з чинним законодавством; без спеціального закону зміни до базового позбавлені предметного наповнення.

Реформування також має бути синхронізоване з відповідними заходами Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (далі — План заходів), зокрема заходами 2.1.3–2.1.7, 2.9.1–2.9.3, 4.3.3, 5.3.12, 6.3.1, 6.4.7 та 6.5.2.

Відповідні положення охоплюють не лише запровадження стратегічного планування у сфері кримінальної політики, але й формування єдиної інформаційної основи для такого планування, що включає централізацію, уніфікацію та інтеграцію даних кримінальної статистики. Поряд із заходами 2.1.3–2.1.5, які визначають нормативні та інституційні передумови реформування, План передбачає низку елементів, що мають безпосередній вплив на архітектуру системи кримінальної статистики. Зокрема, йдеться про забезпечення передачі статистичних даних до електронної платформи Є-Platform, що адмініструється Єврокомісією, що визначено заходом 2.1.7; запровадження регулярних анонімних віктимологічних опитувань населення з розробленням та затвердженням Кабінетом Міністрів відповідної методології до II кварталу 2026 року, визначених заходами 2.9.1–2.9.3; відмова від використання статистичних показників як критерію оцінки якості роботи органів правопорядку та прокуратури із запровадженням показників, орієнтованих на результат для людини у відповідності до заходу 4.3.3; забезпечення дезагрегації даних про кримінальні правопорушення за статтю, віком, регіоном і типом родинного зв'язку між потерпілою особою та правопорушником, як це передбачено заходом 6.4.7; а також оновлення та регулярне наповнення вебсайтів органів правопорядку та прокуратури, включаючи статистику злочинності та річні звіти, що визначено заходом 6.3.1. Сукупність цих заходів свідчить про те, що реформування кримінальної статистики розглядається не як ізольоване технічне завдання, а як складова ширшої трансформації системи кримінальної юстиції, орієнтованої на формування доказово обґрунтованої кримінальної політики.

Важливо підкреслити, що запропоновані зміни не є самоціллю. Вони підпорядковані більш широкому завданню, визначеному, зокрема, статтею 355 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а саме забезпеченню виробництва своєчасних, надійних та міжнародно порівнюваних даних, що мають слугувати основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Відтак, ключовим завданням реформування є не лише вдосконалення нормативної бази, а формування якісно нового рівня інформаційного забезпечення. Як підкреслюється на користь цього підходу М.В. Карчевським, «для того, щоб мати можливість забезпечити ефективне кримінально-правове регулювання... необхідно мати достатню кількість та якість даних».

3.1.1. Зміни до Закону України «Про офіційну статистику»

Як встановлено у підрозділі 1.1, кримінальна статистика наразі не вважається складовою офіційної статистики на законодавчому рівні. Вичерпний перелік виробників офіційної статистики, які складають національну статистичну систему, закріплений у частині 1 статті 13 Закону України «Про офіційну статистику», охоплює центральний орган виконавчої влади з питань статистики, Національний банк України та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової політики.

Цей перелік є вичерпним, зокрема, з огляду на визначення поняття «виробники офіційної статистики», передбачене ч. 1 ст. 1 Закону «Про офіційну статистику», де вказано, що виробники офіційної статистики – органи державної статистики та інші державні органи, уповноважені законом здійснювати виробництво і поширення офіційної державної статистичної інформації відповідно до основних принципів офіційної статистики, визначених статтею 4 цього Закону, які складають національну статистичну систему.

Оскільки останніх є лише три вищезазначені, перелік може вважатись вичерпним, що прямо виключає органи кримінальної юстиції з цієї системи. Відтак будь-який спеціальний закон про кримінальну статистику, що покладав би на ОГП, ДСА чи новоутворений координаційний орган функції офіційної статистики, перебуватиме у системній суперечності з чинним Законом.

З метою усунення зазначеної правової перешкоди пропонується внести до частини 1 статті 13 Закону зміну одного структурного типу: замінити вичерпне формулювання переліку на відкрите, доповнивши його застереженням на кшталт «а також інші суб'єкти, визначені законом».

Такий підхід є технічно мінімальним, оскільки він не руйнує архітектуру Закону, не потребує перегляду інших його положень і водночас усуває формальну норму, що блокує реформу.

Важливість зазначеної зміни посилюється через певну невизначеність ролі Держстату у сфері кримінальної статистики, яка наразі має обмежений вплив і переважно залучена до погодження форм статистичної звітності, що затверджуються відповідними органами, зокрема ОГП та ДСА. Так, у Звіті про кримінальну статистику констатується, що Держстат не здійснює заходів з повноцінної координації статистичної діяльності інших органів у галузі кримінальної статистики і отримує статистичні дані від ОГП і ДСА, відтворюючи їх без здійснення аналізу [4].

Паралельно доцільно доповнити перелік принципів офіційної статистики у статті 4 Закону двома принципами, які на сьогодні в ньому відсутні, хоча прямо передбачені міжнародними стандартами.

По-перше, це принцип запобігання неправильному використанню статистики, четвертий серед Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН. Його відсутність в українському законі залишає поза нормативним регулюванням практику використання показників кримінальної статистики як критерію відомчої звітності, тобто саме ту практику, що генерує конфлікт інтересів, описаний у підрозділі 1.4.

Наявність у Законі описаних у ст. 4 принципів «об'єктивності», «достовірності» та «незалежності» не є функціонально еквівалентною, оскільки вони регулюють властивості статистичного продукту, а не захист від його маніпулятивного використання.

По-друге, це принцип координації та співпраці в межах національної статистичної системи, який є восьмим серед Фундаментальних принципів ООН. Формулювання «узгодженість і порівнянність», яке міститься у чинній ст. 4, характеризує якість статистичного продукту, а не механізм міжвідомчої взаємодії. Це розрізнення має практичне значення. UNODC прямо фіксують, що «ефективна координація серед різних інституцій системи кримінальної юстиції є вирішальною для отримання надійної та якісної офіційної статистики», і за її відсутності кожна установа «збирає адміністративні дані відповідно до власних потреб, пріоритетів і наявних ресурсів, не беручи до уваги, яка статистика може бути релевантною для інших установ» [110]. Закріплення цього принципу у Законі надасть правову основу для зовнішнього контролю над якістю кримінально-статистичних даних і для вимог до міжвідомчої сумісності.

3.1.2. Розроблення спеціального закону про кримінальну статистику

Необхідність спеціального рамкового акта обґрунтована у підрозділі 1.4 і визнана на рівні державного планування – захід 2.1.5 Плану заходів передбачає вивчення питань «централізації, об'єднання та уніфікації процесів збирання, опрацювання, аналізу, поширення, зберігання та захисту даних кримінальної статистики». Нижче викладені конкретні нормативні рішення, що мають бути відображені у цьому законі.

1) Визначення поняттєвого апарату та уніфікація показників.

Закон має закріпити визначення ключових понять: «кримінальна статистика», «суб'єкт кримінальної статистики», «первинний статистичний облік у сфері кримінальної протиправності» тощо. Відсутність уніфікованого термінологічного апарату є одним із чинників методологічного розриву між

ОГП і ДСА. Обидва органи використовують різні одиниці обліку та різні підходи до визначення показників, які підлягають обліку, що унеможлиблює зіставлення даних між стадіями. Як зафіксовано у Guidelines UNODC (2024), «відсутність стандартизованих форм збору первинних даних» є базовим чинником неможливості порівняння між відомствами: «кожен постачальник даних може навіть мати власну систему і процес збору адміністративних даних», що «може призвести до відмінностей у форматах даних, визначеннях та статистичних результатах» [110].

2) Визначення принципів кримінальної статистики.

На відміну від загальних принципів офіційної статистики, принципи кримінальної статистики мають відображати специфіку предмета регулювання. Запропонований перелік охоплює такі принципи:

(1) наскрізності – охоплення всього ланцюга кримінального провадження від реєстрації до виконання покарання. ICCS: Implementation Manual UNODC (2025) прямо вказує, що ICCS «уможливлює вимірювання потоків між різними стадіями системи кримінальної юстиції» [113], тоді як попереднім аналізом було зафіксовано відсутність цього принципу в українській системі, зокрема, у підрозділі 1.4.

(2) уніфікованості одиниць обліку та класифікаційних підходів між усіма суб'єктами системи на всіх стадіях провадження;

(3) поєднання адміністративних реєстраційних даних з результатами віктимологічних опитувань – відповідно до Принципу 5 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН та вимог Guidelines UNODC (2024): «дані опитувань є необхідним доповненням до адміністративних записів, що є особливо важливим для надання інформації про загальну поширеність злочинності та досвід людей у взаємодії із системою кримінальної юстиції» [111];

(4) публічності та відкритого доступу – принцип, який закріплюватиме нормативну відповідь на ситуацію, описану у підрозділі 1.3, яка полягає,

зокрема, у тому, що ДКВС та ДВС не забезпечують відкритого доступу до власної статистики за відсутності будь-якого законного обмеження;

(5) незалежності статистичного аналізу від відомчих інтересів суб'єктів обліку – відповідно до Принципу 2 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН, що вимагає ухвалення рішень щодо методів і процедур «виключно на основі наукових міркувань». Іншим виміром цього принципу є неприпустимість оцінювання діяльності органів кримінальної юстиції на основі статистичних даних.

3) Суб'єкти кримінальної статистики та їхні повноваження.

Закон має чітко визначити вичерпний перелік суб'єктів кримінальної статистики (ОГП, ДСА, ДКВС, МВС, НПУ, СБУ, ДБР, НАБУ, БЕБ, незалежний координаційний орган), їхні конкретні повноваження щодо збору, обробки і передачі даних, строки і формати передачі, а також відповідальність за якість і повноту статистичних форм. Такий підхід відтворює модель, впроваджену у ФРН, де параграф 2 абз. 6 п. 1 ВКАГ прямо закріплює PKS як обов'язкове завдання ВКА, а не просто адміністративну практику, а параграф 5 BStatG встановлює, що федеральні статистики запроваджуються, як правило, законом, а не підзаконними актами. В Україні повноваження суб'єктів кримінальної статистики розпорошені у численних законодавчих та підзаконних актах без методологічної єдності, що прямо зумовлює неузгодженість форм звітності.

4) Заборона використання показників кримінальної статистики як критерію відомчої оцінки.

Ця норма є критично важливою і не може бути замінена адміністративним рішенням окремого відомства. Захід 4.3.3 Плану заходів передбачає відмову від використання статистичних показників для оцінки якості роботи органів правопорядку та прокуратури до IV кварталу 2025 року. Закріплення цього положення на рівні закону є необхідним для того, щоб виконання заходу не залежало від зміни відомчої політики. Без нормативного обов'язку системна проблема конфлікту інтересів, описана у підрозділі 1.4, не може бути подолана. В цьому контексті, зокрема, як уже зазначалось, М.В.

Карчевський фіксує, що використання статистичних показників як інструменту оцінки породжує «тенденцію до примітивізації протидії кримінальній протиправності», яка є наслідком саме цієї інституційної стимуляції.

5) Порядок проведення та статус віктимологічних опитувань.

Закон має визначити незалежний координаційний орган відповідальним за організацію, аналіз та оприлюднення регулярних анонімних віктимологічних опитувань, а результатам таких опитувань надати статус офіційної статистики. Заходи 2.9.1–2.9.3 Плану заходів передбачають розроблення методології та щорічне проведення таких опитувань, але не визначають відповідальний орган. Це є вагомою прогалиною. Для прикладу, шведська модель, де Національне опитування про злочинність і безпеку (NTU) є нормативно закріпленим обов'язком органу Brå та має статус офіційної статистики, засвідчує, що без такого закріплення опитування залишатимуться ситуативними дослідженнями, а не системним елементом кримінальної статистики. Цей захід також безпосередньо кореспондує із зобов'язаннями України за статтею 358 Угоди про асоціацію, яка передбачає використання сучасних методів збору даних, зокрема вибіркового обстеження.

3.1.3. Незалежний координаційний орган: функції, статус, інституційна модель

Утворення незалежного координаційного органу є структурно необхідним елементом реформи. Це зумовлено трьома взаємопов'язаними дефектами чинної системи, виявленими у підрозділі 1.4: (1) конфліктом інтересів між функцією збору статистики та функцією відомчої звітності за її показниками; (2) відсутністю суб'єкта, наділеного повноваженнями зовнішнього контролю за якістю статистичних даних усіх відомств одночасно; (3) відсутністю суб'єкта, здатного формувати наскрізний зведений масив даних для аналітичного використання у сфері кримінальної політики.

Запропоновані функції органу:

(1) зовнішній методологічний контроль за повнотою, достовірністю та уніфікованістю статистичних даних, що формуються всіма суб'єктами на кожній стадії провадження. Ця функція усуває конфлікт інтересів, оскільки орган не є учасником кримінального провадження і не несе відповідальності за показники, за якими він здійснює контроль. Guidelines UNODC (2024) прямо підтверджують: «незалежне агентство може мати більше авторитету та бути в кращому становищі для моніторингу всієї системи більш цілісним чином» [111];

(2) акумулювання та інтеграція первинних даних від усіх суб'єктів системи з формуванням єдиного наскрізного масиву, що охоплює всі стадії провадження;

(3) статистичний аналіз і виробництво аналітичних матеріалів, що реалізують пояснювальну і прогностичну функції кримінальної статистики. Ця функція є критично відсутньою: підрозділ 1.4 фіксує, що звітність ОГП «не містить результатів здійснення статистичного аналізу даних», як зазначали Р.М. Шехавцов, М.І. Хавронюк [4];

(4) консультативно-дорадча підтримка органів, що здійснюють стратегічне планування у сфері державної кримінальної політики, відповідно до заходу 2.1.4 Плану заходів, що передбачає розроблення концепції державної кримінальної політики та утворення інформаційної системи моніторингу її реалізації;

(5) організація, аналіз та оприлюднення регулярних віктимологічних опитувань як офіційної статистики.

Щодо інституційного статусу органу, слід зазначити, що він не може бути структурним підрозділом жодного органу кримінальної юстиції і не підпорядковується ОГП, ДСА, МВС або будь-якому іншому суб'єкту, статистику якого він контролює. У своїй аналітичній та контрольній діяльності орган є незалежним. Найближчим аналогом в Україні є НАЗК, який є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. Підрозділ 1.3 фіксує, що НАЗК «фактично виконує функцію аналітичного центру в

антикорупційному сегменті кримінальної статистики саме завдяки своїй позиції зовнішнього спостерігача, незалежного від об'єктів спостереження». Запропонований орган має відтворити цю логіку для всієї системи.

При органі доцільно утворити наукову раду із залученням представників академічних установ як механізм незалежної верифікації методологічних рішень. Це відповідає вимозі Принципу 2 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН: рішення щодо методів і процедур мають ухвалюватися «виключно на основі наукових міркувань».

3.1.4. Гармонізація з ICCS: нормативні рішення та механізм імплементації

Підрозділ 1.4 фіксує важливу методологічну неузгодженість чинної системи, яка полягає у тому, що кримінальна статистика побудована виключно за правовими категоріями КК України, тоді як ICCS ґрунтується на поведінковому підході, незалежному від законодавчих визначень конкретної країни. ICCS: Implementation Manual UNODC (2025) формулює цю відмінність таким чином: «ICCS ґрунтується на поведінковому підході, а не на суворих правових специфікаціях, похідних від кримінального права», що «дозволяє систематично застосовувати класифікацію в різних країнах, установах та правових системах, незалежно від специфіки національного кримінального законодавства» [113]. Наслідком цієї відмінності є складність міжнародного порівняння відповідних статистичних даних загалом.

Новий закон про кримінальну статистику має містити конкретні нормативні рішення щодо гармонізації з ICCS, а не лише декларативне зобов'язання формувати відповідну інформацію задля виконання зобов'язання.

По-перше, має бути закріплений обов'язок координаційного органу розробити та затвердити таблиці відповідності між статтями КК України та категоріями ICCS з обов'язковою прив'язкою до процесу реформи кримінального законодавства. ICCS: Implementation Manual UNODC (2025) визначає таблицю відповідності як «перекладний ключ між національними категоризаціями злочинності та ICCS», що «систематично пояснює, де і якою

мірою категорії однієї класифікації можна знайти в іншій»[113]. Практично, відповідно до рекомендацій цього ж документа, доцільно починати не з повного переходу системи, а з пілотних таблиць для найбільш аналітично значущих і поширених категорій правопорушень, у тому числі тих, що охоплені Опитуванням ООН про тенденції злочинності.

По-друге, закон має синхронізувати гармонізацію з ICCS з реформою кримінального законодавства. Нова алгоритмічна логіка проекту КК, що передбачає поведінкове структурування кваліфікації, природно наближається до підходу ICCS. Розроблення таблиць відповідності для нового КК є значно менш трудомістким завданням, ніж аналогічна робота в умовах чинного КК, де технічне «прив'язування» статей до поведінкових категорій ICCS вимагає суттєвих інтерпретаційних зусиль.

3.2. Напрями вдосконалення національної системи кримінальної статистики з урахуванням досвіду держав-членів Європейського Союзу

Аналіз інституційно-правових механізмів кримінальної статистики Республіки Польща, Королівства Швеція та Федеративної Республіки Німеччина, здійснений у підрозділі 2.3, дозволяє визначити конкретні елементи кожної системи, що є прямо релевантними для реформування української системи з огляду на проблеми, ідентифіковані у розділі 1.

3.2.1. Використання досвіду Республіки Польща, Королівства Швеція та Федеративної Республіки Німеччина

Досвід Республіки Польща є найбільш безпосередньо застосовним до наявних умов, оскільки ця держава пройшла подібний шлях трансформації від постсоціалістичної до європейської моделі правового регулювання. Найбільш значущим примірним елементом польської системи для України є механізм щорічної Програми статистичних досліджень публічної статистики, яку затверджує Рада Міністрів. Цей механізм переносить вимоги Євростату і UNODC на внутрішній законодавчий обов'язок уряду, оскільки прямо

зобов'язує Раду Міністрів включати до Програми дослідження, необхідні для виконання прийнятих Польщею міжнародних зобов'язань.

Запровадження аналогічного інструменту, наприклад, щорічного плану статистичних досліджень у сфері кримінальної протиправності, що затверджується Кабінетом Міністрів і включає виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію, є прагматичним і нормативно реалістичним кроком.

Другим релевантним елементом польського досвіду є уніфікована система первинних статистичних формулярів. Як уже зазначалось, існує шість уніфікованих формулярів для системи «Temida» із чітко визначеною процедурою заповнення і персоналізованою відповідальністю слідчого та його керівника за повноту і якість записів. Судова статистика, своєю чергою, базується на 34 уніфікованих формулярах, запроваджених наказом Міністра юстиції. Таким чином, кожна стадія провадження має власний стандартизований інструмент первинного обліку з чіткими вимогами до змісту.

В Україні, як встановлено у підрозділі 1.3, форми звітності різних органів є неузгодженими між собою, що є однією з причин розбіжності між даними ОГП і ДСА. Імплементация цього елемента передбачає розроблення уніфікованих форм первинного статистичного обліку для кожної стадії кримінального провадження із закріпленням персоналізованої відповідальності за їх якість. Важливо при цьому забезпечити охоплення пенітенціарної статистики, щоб сформувати єдиний безперервний ланцюг даних від моменту реєстрації кримінального провадження до виконання покарання, що дозволить отримати цілісну та достовірну картину руху кримінальних справ і ефективності системи кримінальної юстиції в цілому.

Окрім цього, як зазначає М.В. Карчевський: «сьогодні надзвичайно складним завданням є дослідження ефективності застосованих кримінально-правових засобів з позицій подальшої поведінки засуджених», що зумовлює необхідність інтеграції відповідних даних з іншими інформаційними ресурсами.

В Україні захід 5.3.12 Плану заходів передбачає інтеграцію функціоналу ЄРДР до системи менеджменту електронного кримінального провадження до IV кварталу 2027 року, що є технічним підґрунтям для цього кроку. Проте технологічні рішення без методологічного узгодження і нормативного закріплення єдиних форматів мають обмежений ефект. Зокрема, запровадження ЄРДР у 2012 році не усунуло проблему відомчого впливу на статистику саме тому, що не змінило інституційну архітектуру системи.

Досвід Королівства Швеція, в свою чергу, є найбільш амбітним орієнтиром і водночас найменш безпосередньо перенесуваним у короткостроковій перспективі. Основною перевагою і концептуальним орієнтиром для України є утворення окремого спеціалізованого органу, відповідального за формування, інтеграцію та аналітичне використання кримінальної статистики. Такий орган забезпечує поєднання функцій збору і узагальнення даних з їх системною інтерпретацією для потреб кримінально-правової політики, що дозволяє подолати фрагментарність міжвідомчих статистичних масивів.

Водночас, як вже зазначалось, важливим елементом цієї моделі є інституційна відокремленість такого органу від суб'єктів кримінальної юстиції, що гарантує незалежність статистики та запобігає її використанню як інструменту оцінки діяльності окремих органів. Додатково значення має інтеграція адміністративних даних різних інституцій у єдину систему, а також поєднання реєстрової статистики з регулярними віктимологічними дослідженнями, що забезпечує більш повне відображення реального рівня злочинності.

Досвід Федеративної Республіки Німеччина пропонує два елементи, що є особливо цінними з огляду на специфіку вітчизняних умов. Перший стосується законодавчого закріплення повноважень кожного суб'єкта кримінальної статистики безпосередньо у профільному законі. Параграф 2 абзац 6 пункт 1 ВКАГ прямо закріплює PKS як обов'язкове завдання ВКА, а не просто адміністративну практику. Параграф 32 ВКАГ регламентує міжрівневу

передачу даних. BStatG у параграфі 5 встановлює, що федеральні статистики запроваджуються, як правило, законом, а не підзаконними актами. В Україні, як встановлено у підрозділі 1.3, повноваження суб'єктів кримінальної статистики розпорошені у численних законодавчих та підзаконних актах без методологічної єдності.

Імплементація цього елемента означає, що новий закон про кримінальну статистику має не лише закріплювати загальні принципи, а й чітко визначати перелік суб'єктів, повноваження кожного з них, порядок і строки передачі даних та відповідальність за їх якість.

3.2.2. Поетапна модель реформування в Україні

Аналіз трьох моделей крізь призму реальних інституційних умов України дозволяє запропонувати поетапну схему імплементації, що враховує як стратегічний орієнтир у вигляді централізованої моделі, так і реалістичні обмеження короткострокового горизонту.

На першому етапі, що є реалістичним на найближчі роки і відповідає строкам, визначеним у Плані заходів, пріоритетом є нормативне закріплення. Сюди належать внесення змін до Закону про офіційну статистику з відкриттям вичерпного переліку виробників і закріпленням принципів якості, прийняття нового закону про кримінальну статистику із визначенням суб'єктів, принципів, повноважень і порядку передачі та аналізу даних, а також утворення незалежного координаційного органу. Запровадження щорічної урядової програми статистичних досліджень у сфері кримінальної протиправності за польською моделлю і розроблення уніфікованих форм первинного статистичного обліку для кожної стадії провадження також належать до цього етапу. Результатом першого етапу має стати нормативно закріплена архітектура системи з визначеними суб'єктами, їхніми повноваженнями і механізмами координації.

На другому етапі, що відповідає горизонту 2026–2027 років, пріоритетом є технічна інтеграція. З огляду на функціональне положення ОГП у системі

кримінальної юстиції, цей орган є найбільш вдалим адміністратором єдиної інформаційної платформи первинних даних. ОГП є єдиним органом, що реально функціонує на перетині стадій досудового розслідування та судового розгляду, та адмініструє ЄРДР.

Розширення функцій ЄРДР у напрямку інтеграції з іншими інформаційними системами при збереженні адміністративної ролі ОГП було б доцільним кроком, що підкріплюється заходом 5.3.12 Плану заходів, який передбачає таку інтеграцію з терміном виконання у IV кварталі 2027 року. М.В. Карчевський обґрунтовує, що саме відсутність єдиної цифрової платформи є ключовою технічною перешкодою для повноцінного аналізу кримінальної статистики [89]. При цьому наголошується, що ефективне використання цього ресурсу можливе лише за умови його інтеграції з іншими масивами даних, зокрема з обліком кримінальних правопорушень, що дозволяє «відслідковувати долю кожного облікованого провадження».

Водночас аналітичні та контрольні функції щодо даних такої платформи мають належати незалежному координаційному органу, а не самому ОГП. Це є необхідною умовою дотримання принципу незалежності статистичної функції від відомчих інтересів і відтворює логіку розмежування адміністративної і аналітичної функцій, що є спільною рисою всіх трьох аналізованих систем.

На третьому етапі пріоритетом є методологічна гармонізація. Він передбачає поетапне впровадження ICCS через розроблення таблиць відповідності між статтями Кримінального кодексу України та категоріями ICCS, синхронізоване з реформою кримінального законодавства. Важливою складовою цього етапу є також інституціоналізація регулярних віктимологічних опитувань як невід'ємної частини офіційної статистики.

Четвертий крок реформи полягає саме в законодавчому закріпленні проведення таких опитувань під відповідальністю незалежного координаційного органу. Шведський досвід Національного опитування про злочинність і безпеку, яке є нормативно закріпленим обов'язком незалежного

органу Brå, а його результати мають статус офіційної статистики, є найбільш доцільним орієнтиром для України.

Принцип 5 Фундаментальних принципів офіційної статистики ООН, розглянутий у підрозділі 2.1.2, прямо дозволяє і рекомендує поєднувати адміністративні джерела з віктимологічними опитуваннями. Стаття 358 Угоди про асоціацію також передбачає використання сучасних методів збору даних, зокрема вибіркових обстежень. Таким чином, запровадження регулярних віктимологічних опитувань є не лише науково обґрунтованою практикою, але й прямим зобов'язанням у рамках євроінтеграційних процесів.

У Плані заходів запровадження анонімних віктимологічних опитувань населення передбачено у пункті 2.9. Зокрема, заходи 2.9.1 та 2.9.2 передбачають розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів методології таких опитувань до II кварталу 2026 року і подальше щорічне їх проведення з підготовкою відповідного звіту та оприлюдненням результатів. Захід 2.9.3 передбачає розроблення типової форми звіту про осіб вразливих категорій, що набули статусу потерпілих, з урахуванням таких характеристик, як стать, вік, вид кримінального правопорушення, взаємовідносини з правопорушником, рівень освіти та зайнятість. Ці заходи є позитивним і необхідним кроком. Водночас в їхньому нинішньому формулюванні залишається відкритим питання органу, відповідального за проведення та аналіз таких досліджень, і саме ця прогалина є ключовою.

Відтак функцію проведення, аналізу та оприлюднення віктимологічних опитувань слід законодавчо покласти на незалежний координаційний орган, а їх результатам надати статус офіційної статистики відповідно до оновленого Закону «Про офіційну статистику». Таке рішення також дозволить об'єднати опитування потерпілих із заходом 6.5.2 Плану заходів щодо щорічного соціологічного зовнішнього моніторингу діяльності органів правопорядку та прокуратури в єдиній аналітичній функції незалежного органу.

Результатом має стати система кримінальної статистики, яка відповідатиме стандартам спільного збору даних Євростат/UNODC не лише

формально, а й по суті, забезпечуючи реалізацію всіх чотирьох ключових функцій кримінальної статистики.

1. Реформування системи кримінальної статистики потребує змін на двох нормативних рівнях одночасно. До Закону «Про офіційну статистику» необхідно внести три зміни: відкрити вичерпний перелік виробників офіційної статистики у статті 13; закріпити принцип запобігання неправильному використанню статистики та принцип координації в межах національної статистичної системи, що наразі відсутні у статті 4. Без цього будь-який спеціальний закон про кримінальну статистику перебуватиме у формальній суперечності з чинним законодавством. Спеціальний закон має визначити суб'єктів і їхні повноваження, принципи наскрізності та уніфікованості обліку, заборону відомчої оцінки за статистичними показниками, порядок гармонізації з ICCS і механізм проведення віктимологічних опитувань.

2. Утворення незалежного координаційного органу є структурно необхідним елементом реформи. Чинна система не має суб'єкта, здатного одночасно здійснювати зовнішній контроль за якістю даних усіх відомств, формувати наскрізний масив від реєстрації провадження до виконання покарання та виробляти аналітичні матеріали для потреб кримінальної політики. Орган має бути інституційно відокремлений від суб'єктів, статистику яких він контролює. Функцію проведення, аналізу та оприлюднення щорічних віктимологічних опитувань також слід законодавчо покласти на цей орган із наданням результатам статусу офіційної статистики — на відміну від заходів 2.9.1-2.9.3 Плану заходів, які передбачають опитування, але не визначають відповідального суб'єкта.

3. Гармонізація з ICCS потребує трьох конкретних нормативних рішень. По-перше, закріпити обов'язок координаційного органу розробити таблиці відповідності між статтями КК України та категоріями ICCS, починаючи з пріоритетних категорій UN-CTS. По-друге, синхронізувати цей процес із реформою кримінального законодавства: алгоритмічна логіка проекту нового

КК наближається до поведінкового підходу ICCS, що суттєво спрощує побудову таблиць порівняно з умовами чинного КК. По-третє, встановити обов'язок щорічного оновлення таблиць відповідно до змін у законодавстві за моделлю ФРН, де відповідне оновлення є нормативно закріпленим постійним процесом.

4. Порівняльний аналіз визначає три конкретні запозичувані елементи. З досвіду Республіки Польща — щорічний урядовий план статистичних досліджень у сфері кримінальної протиправності, що затверджується Кабінетом Міністрів, та уніфіковані форми первинного обліку з персоналізованою відповідальністю виконавця. З досвіду Королівства Швеція — інституційна модель органу, відокремленого від суб'єктів кримінальної юстиції, що поєднує збір, аналіз і консультативну підтримку кримінальної політики. З досвіду Федеративної Республіки Німеччина — законодавче закріплення повноважень кожного суб'єкта безпосередньо у профільному законі та механізм щорічного оновлення таблиць відповідності.

5. Запропонована поетапна модель підпорядковує технічні і методологічні заходи нормативним передумовам. Перший етап (2025–2026) — прийняття двох законів і утворення координаційного органу. Без цього технічна інтеграція і методологічна гармонізація позбавлені правового підґрунтя, що підтверджується запровадженням ЄРДР у 2012 році: технічне рішення без інституційних змін не усунуло проблему відомчого впливу на статистику. Другий етап (2026–2027) — розширення ЄРДР як єдиної платформи первинних даних під адміністративним керівництвом ОГП при збереженні аналітичних функцій за координаційним органом (захід 5.3.12). Третій етап (від 2027 року) — поетапне впровадження ICCS, синхронізоване з реформою кримінального законодавства. Результатом реалізації всіх трьох етапів має стати система, що забезпечує виконання описової, пояснювальної, прогностичної та організаційно-управлінської функцій кримінальної статистики і відповідає вимогам статті 355 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати узагальнені висновки концептуального та прикладного характеру.

1. Кримінальна статистика є самостійним об'єктом правового регулювання, а не похідним елементом кримінально-правової чи адміністративної системи. Зведення кримінальної статистики до кримінально-правової є концептуальною помилкою, яка обмежує предмет статистичного спостереження юридичними фактами і унеможлиблює повноцінне охоплення кримінальної протиправності як соціального явища. Повноцінна модель кримінальної статистики є інтегративною. Вона поєднує кримінально-правову та кримінологічну складові і охоплює весь ланцюг від реєстрації правопорушення до виконання покарання, включаючи латентну злочинність і показники віктимізації.

2. Функціональна спроможність кримінальної статистики є передумовою, а не наслідком ефективної кримінальної політики. Цикл формування кримінальної політики, включаючи визначення проблеми через аналіз причин, формулювання альтернативних рішень, їх вибір і моніторинг, на кожному своєму етапі потребує якісних статистичних даних різного рівня деталізації. Відсутність достовірної, повної і аналітично опрацьованої статистики означає, що кожне рішення у сфері кримінальної політики позбавлене доказового підґрунтя. У цьому сенсі реформування системи кримінальної статистики є не лише технічним завданням і не лише вимогою євроінтеграції як такою, а умовою раціонального державного управління у сфері протидії кримінальній протиправності.

3. Міжнародні стандарти у сфері кримінальної статистики утворюють узгоджену нормативну систему, що слугує критерієм оцінки будь-якої національної системи. Фундаментальні принципи офіційної статистики ООН закріплюють вимоги до інституційної незалежності, наукової обґрунтованості методів, координації між виробниками даних та захисту від їх неправомірного

використання. Кодекс практики Європейської статистики деталізує ці вимоги в операційному форматі через шістнадцять принципів, що охоплюють інституційне середовище, статистичні процеси та якість результатів. ICCS забезпечує поведінкову, незалежну від законодавчих визначень класифікацію правопорушень, що уможлиблює порівнянність даних між стадіями провадження та між юрисдикціями. Ці три рівні є взаємодоповнюючими: перший визначає принципи, другий встановлює вимоги до процесів і результатів, а третій, в свою чергу, надає методологічні інструменти, спільні для всіх суб'єктів системи кримінальної статистики ЄС. Перевірка системи кримінальної статистики України крізь призму цих стандартів виявляє не окремі вади, а системну невідповідність за більшістю ключових параметрів.

4. Кримінальна статистика в її нинішньому вигляді є неспроможною слугувати інструментом кримінальної політики, оскільки зупиняється на описовому рівні і не реалізує жодної з трьох інших функцій. Пояснювальна функція вимагає даних про детермінанти злочинності, яких офіційна статистика не фіксує. Прогностична функція неможлива без наскрізних часових рядів, узгоджених між стадіями і вільних від методологічних розривів. Організаційно-управлінська функція підривається конфліктом інтересів, за якого той самий суб'єкт одночасно формує статистику і звітує за її показниками. Розрив між накопиченням і аналітичним осмисленням даних є інституційною проблемою. В системі відсутній суб'єкт, для якого аналітична функція є основною, а не похідною від оперативних завдань. Доти, доки цей розрив не усунуто, кримінальна статистика залишатиметься інструментом відомчої звітності, а не доказового управління.

5. Ефективність кримінальної статистики визначається не кількістю суб'єктів її формування, а наявністю незалежного суб'єкта її інтеграції та аналізу. Польська, шведська і німецька моделі є різними за формою, але об'єднані спільними принципом: у кожній із них існує орган або механізм, що забезпечує методологічну узгодженість між стадіями провадження і здатний виробляти аналітичні матеріали поза відомчими інтересами. В Україні цей

елемент відсутній структурно. Водночас запозичення зарубіжного досвіду не може бути механічним. Україна має власну інституційну архітектуру та вже функціонуючі цифрові системи ЄРДР, АСДС, Єдиний реєстр засуджених тощо, що вже є ресурсом, якого більшість порівнюваних систем не мала на момент свого формування. Ці особливості мають бути відправною точкою реформи, а не перешкодою для неї.

На підставі сформульованих висновків пропонуються такі рекомендації.

1. Рекомендації для законодавця.

1.1. Внести зміни до Закону України «Про офіційну статистику» № 2524-ІХ: викласти частину першу статті 13 у новій редакції, доповнивши перелік виробників офіційної статистики застереженням «а також інші суб'єкти, визначені законом»; доповнити статтю 4 принципом запобігання неправильному використанню статистики та принципом координації і співпраці в межах національної статистичної системи, що наразі відсутні, попри їх закріплення у Фундаментальних принципах офіційної статистики ООН.

1.2. Прийняти новий Закон України «Про кримінальну статистику», який має визначити: понятійний апарат; вичерпний перелік суб'єктів кримінальної статистики із повноваженнями кожного, порядком і форматами передачі даних та відповідальністю за їх якість; принципи наскрізності, уніфікованості одиниць обліку, поєднання адміністративних даних з результатами опитувань потерпілих, публічності та незалежності статистичного аналізу від відомчих інтересів; пряму заборону використання показників кримінальної статистики як критерію оцінки ефективності органів кримінальної юстиції; обов'язок координаційного органу щорічно проводити, аналізувати та оприлюднювати анонімні опитування потерпілих із наданням їх результатам статусу офіційної статистики; обов'язок розробити таблиці відповідності між статтями КК України та категоріями ICCS, синхронізовані з реформою кримінального законодавства, та щорічно їх оновлювати.

1.3. Визначити у новому законі правовий статус незалежного координаційного органу. Альтернативним варіантом є розширення повноважень Держстату, визначивши його відповідальним за координацію, зовнішній контроль і аналіз кримінальної статистики. Важливим аспектом є забезпечення функціональної незалежності від суб'єктів, статистику яких він контролює, і наявність при ньому наукової ради як механізму методологічної верифікації.

1.4. Доповнити Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» № 2713-IV та Закон України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII нормами, що встановлюють обов'язок ДКВС і ДВС щорічно оприлюднювати зведену статистичну звітність у відкритому машинозчитуваному форматі.

2. Рекомендації для Кабінету Міністрів України.

2.1. На виконання заходів 2.9.1-2.9.2 Плану заходів затвердити до II кварталу 2026 року методологію щорічних анонімних опитувань потерпілих, визначивши у постанові відповідальний орган і надавши результатам опитувань статус офіційної статистики. Нинішнє формулювання заходів Плану не визначає відповідального суб'єкта – ця прогалина має бути усунута на рівні постанови КМУ, не чекаючи прийняття спеціального закону.

2.2. Затвердити уніфіковані форми первинного статистичного обліку для кожної стадії кримінального провадження із закріпленням персоналізованої відповідальності посадової особи за повноту і достовірність записів та забезпеченням методологічної сумісності між ОГП, ДСА і ДКВС.

3. Рекомендації для Офісу Генерального прокурора.

3.1. Щодо технічної платформи первинних даних доцільно розглянути дві альтернативи. Перша – збереження ЄРДР як адміністративної платформи ОГП з розширенням його функціоналу відповідно до заходу 5.3.12 Плану заходів та передачею аналітичних і контрольних функцій незалежному координаційному органу; ця альтернатива спирається на вже наявну інфраструктуру і є менш ресурсоємною. Друга – створення окремої міжвідомчої платформи агрегування

статистичних даних, що не є частиною ЄРДР і не перебуває під адміністративним контролем жодного з органів кримінальної юстиції; ця альтернатива краще відповідає принципу незалежності статистичної функції від відомчих інтересів. Вибір між ними має бути предметом окремого фахового обговорення за участю незалежних експертів.

3.2. ОГП та ДСА внести зміни до спільного наказу від 24.10.2024 № 249/448, доповнивши його положеннями про передачу агрегованих статистичних показників координаційному органу у стандартизованому форматі. До утворення такого органу – публічно оприлюднювати спільну наскрізну статистику з методологічними поясненнями щодо відмінностей в одиницях обліку між обома відомствами.

4. Рекомендації для Міністерства юстиції України.

4.1. Розробити та затвердити наказом Міністерства юстиції уніфіковані форми статистичної звітності ДКВС та ДВС, що підлягають щорічному публічному оприлюдненню.

4.2. Актуалізувати Інструкцію про порядок ведення єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, затверджену спільним наказом від 26.03.2002 № 20/84/293/126/18/5, привівши її у відповідність до КПК України 2012 року та охопивши всіх суб'єктів первинного обліку з урахуванням інституційних змін після 2002 року.

* * *

Наскрізним висновком дослідження є таке. Кримінальна статистика в Україні перебуває у стані системної дисфункції не тому, що в системі бракує даних або технологічних рішень. Дані є і вони накопичуються в ЄРДР, АСДС, Єдиному реєстрі засуджених та численних відомчих системах. Системи також наявні, і вони пройшли кілька хвиль цифровізації. Проблема полягає у відсутності: між накопиченням і осмисленням даних – методологічного зв'язку, між суб'єктами формування статистики – координаційного механізму, між статистичними показниками і управлінськими рішеннями – аналітичної надбудови. Усунення цих трьох розривів через правові механізми,

запропоновані у цьому дослідженні, є необхідною умовою перетворення кримінальної статистики на реальний інструмент державної кримінальної політики, що відповідає євроінтеграційним зобов'язанням України та стандартам доказового управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікована Законом від 16.09.2014 № 1678. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Дорожня карта з питань верховенства права. Київ, 2024. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya_karta_z_pytan_verhovenstva_prava_2.pdf.
3. План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2023 року № 717-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023>.
4. Шехавцов Р. М., Хавронюк М. І. Звіт щодо кримінальної статистики в Україні. Київ, 2019. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/1568808134cplr.-report-on-criminal-statistics-in-ukraine.pdf>.
5. Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні у форматі Data Science. URL: <https://karchevskiy.com/2022/10/28/art1/>.
6. Карчевський М.В. Протидія злочинності в умовах війни: аналіз статистичних даних (2013-2023). URL: <http://repository.ukd.edu.ua/handle/123456789/1796>
7. Карчевський М. В. Аналіз та операції з великими даними у середовищі R. URL: https://vaite.kiev.ua/doi/ilp/ILP_Ch_30.pdf
8. Карчевський М. В. Як дізнатися, чи працює право: аналіз ефективності кримінально-правового регулювання на основі статистичних даних [Електронний ресурс] / М. В. Карчевський, О. Д. Арланова. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/23/karchevskyj-m-v-arlanova-o-d-yak-diznatysyaya-chy-pratsyuue-pravo.pdf>

9. Хавронюк М. І. Злочинність в Україні у 2019–2024 роках: рівень, структура, динаміка, прогнози. Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2023. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/336711>.
10. Хавронюк М. І. Чому наше кримінальне законодавство є настільки недосконалим. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/chomu-nashe-kryminalne-zakonodavstvo-ye-nastilky-nedoskonaly/>.
11. Хавронюк М. І. Злочинність в Україні у 2019–2024 роках: рівень, структура, динаміка, прогнози. Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2023. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/336711>.
12. Горностай А. Використання статистичних даних для виявлення та превенції порушень у сфері кримінальної відповідальності за готування до кримінального правопорушення та замах на нього URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2847/1/19_09_2019.pdf
13. Бабіченко А. О. Динаміка вчинення злочинів у сфері господарської діяльності // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : матеріали наукового заходу. 2014. С. 269–272. URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/7ec2b54d-7296-4c45-8e60-babffcdflb18>
14. Олійник А. М. Особливості кримінальної статистики корупційних правопорушень. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1501>.
15. Крапивін Є. Кримінальна політика і стратегічне планування в протидії злочинності: перспективи і до чого тут євроінтеграція URL: <https://justtalk.com.ua/post/kriminalna-politika-i-strategichne-planuvannya-v-protidii-zlochinnosti-perspektivi-i-do-chogo-tut-evrointegratsiya>.
16. Користін О. Статистичні методи в кримінальному аналізі. URL: https://vaite.kiev.ua/doi/ilp/ILP_Ch_19.pdf.
17. Сидорчук О. Деякі теоретичні й практичні питання аналізу латентної злочинності в Україні. URL: <http://www.apdp.in.ua/v91/25.pdf>.

18. Савчук Р. Інформаційно-аналітична діяльність органів прокуратури у сфері протидії злочинності: теоретичні та організаційно-правові аспекти» URL: <http://www.chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/309/271>.

19. Закон України «Про офіційну статистику» від 03 листопада 2021 року № 2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20>.

20. Правова статистика : навчально-методичні матеріали. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0908/8.1.pdf>

21. Правова статистика. URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/pravova-statistika/parts/part1.html>.

22. Правова статистика : підручник / за ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2014. 252 с. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/758/1-12.pdf>

23. Голіна В. В. "Тіньова" злочинність / В. В. Голіна // Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право. – 2017. – № 1. – С. 134–143. – Режим доступу: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2021/09/Вибрані-праці-Голіна-В.В._2020.pdf

24. Черней В. В. (ред.). Кримінологія : навч. посібник. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/criminology_20/info/t2.html.

25. Кузьмінська Н. Л. Статистика : конспект лекцій / уклад. Н. Л. Кузьмінська ; відп. ред. П. В. Круш. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 162 с. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/cb80ead4-13f3-41d3-a9fb-e318cefd9851/content>

26. Раєвнєва О. В. Статистика : навчальний посібник / О. В. Раєвнєва, І. В. Аксьонова, О. І. Бровко та ін. ; за заг. ред. О. В. Раєвнєвої. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 389 с. – Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/24523/1/2019%20-%20Раєвнєва%20О%20В.pdf>

27. Костюк В. О. Статистика : підручник / В. О. Костюк, І. В. Мількін, О. І. Славута. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – [12,0 ум. друк.

- арк.]. — Режим доступу: <https://eprints.kname.edu.ua/63557/1/2022%20П%20Статистика.pdf>
28. Guidelines for the Production of Statistical Data by the Prosecution Service and the Courts. UNODC, 2023. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/Statistical_guidelines_prosecution_courts.pdf.
29. NDI Handbook. URL: https://50vidsotkiv.org.ua/wp-content/uploads/pdf/NDI_Handbook_Mod5_updated.pdf.
30. Manual on the Development of a System of Criminal Justice Statistics. United Nations, 2000. URL: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesf/seriesf_89e.pdf.
31. Бочковий О. Вплив формальної оцінки показників діяльності правоохоронних органів на ефективність розслідування кримінальних правопорушень URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11650/1/13.pdf>.
32. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
33. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
34. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
35. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>.
36. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
37. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.
38. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>.
39. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

40. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19>.

41. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

42. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

43. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.

44. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

45. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

46. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

47. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20>

48. Про затвердження Порядку обміну процесуальними документами та іншими даними між ЄРДР та центральною базою даних автоматизованої системи документообігу суду : наказ Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України від 24.10.2024 № 249/448.

49. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Міністерства внутрішніх справ України :

наказ Генеральної прокуратури України та МВС України від 22.11.2021 № 371/846 .

50. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Національного антикорупційного бюро України : наказ Офісу Генерального прокурора та НАБУ від 08.02.2022 № 21/20.

51. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Служби безпеки України : наказ Офісу Генерального прокурора та СБУ від 25.03.2024 № 60/128.

52. Про затвердження Положення про автоматизовану систему документообігу суду : рішення Ради суддів України від 11.11.2024 № 39. URL: <https://rsu.gov.ua>

53. Про погодження Положення про автоматизовану систему документообігу суду : наказ Державної судової адміністрації України від 29.11.2024 № 529.

54. Про затвердження Порядку формування та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту : наказ Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2023/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0762-18>

55. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконання покарань : наказ Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16>

56. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні : наказ Міністерства юстиції України від 30.10.2025 № 2949/5, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 04.11.2025 за № 1607/45013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1607-25>

57. Про затвердження форм єдиної звітності про стан кримінальної протиправності : наказ Генерального прокурора від 30.06.2020 № 299. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0299905-20>

58. Про затвердження звітності за формою № П «Звіт про роботу органів прокуратури» : наказ Генерального прокурора від 20.01.2021 № 11.

59. Про затвердження форм звітності про роботу органів досудового розслідування : наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України від 18.03.2025 № 62/180/99/43/162/58. URL: <https://wd.clarity-project.info/resource/68b3c68d-4a8f-4f38-953e-b00527ed1b2b>

60. Про запровадження форм звітності щодо ефективності поліцейської діяльності, спрямованої на протидію злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку : наказ Національної поліції України від 30.12.2024 № 1389.

61. Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами : наказ Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 № 325. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0325750-18>

62. Про введення форми № 1-ПК : наказ Державної судової адміністрації України від 17.11.2023 № 533. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0533750-23>

63. Про затвердження форми № 1-ЛТ : наказ Державної судової адміністрації України від 28.11.2019 № 1149.

64. Про затвердження форм статистичних звітів Вищого антикорупційного суду : наказ ВАКС від 08.06.2021 № 23-а

65. Про затвердження форми звіту Вищого антикорупційного суду про стан розгляду кримінальних проваджень щодо легалізації доходів : наказ ВАКС від 20.09.2022 № 29-а.

66. Про затвердження форми звіту Вищого антикорупційного суду про осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення : наказ ВАКС від 06.11.2024 № 33-а.

67. Про затвердження форми статистичної звітності № 1-ДН щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством : наказ Генерального прокурора від 31.05.2024 № 126.

68. Про затвердження форми статистичної звітності № 1-КІБ щодо кримінальних правопорушень у сфері кіберзлочинності : наказ Генерального прокурора від 09.07.2025 № 177.

69. Про затвердження форми статистичної звітності № 1-ЛФТ щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом : наказ Генерального прокурора від 29.06.2022 № 110.

70. Про затвердження Інструкції про єдиний облік злочинів : наказ від 26.03.2002 № 20/84/293/126/18/5. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS1007>.

71. Про затвердження Положення про Державну службу статистики України : постанова КМУ від 23.09.2014 № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-п>.

72. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення : наказ Генеральної прокуратури України від 03.12.2012 № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125900-12>

73. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>

74. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення : наказ Служби безпеки України від 16.11.2012 № 515. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2022-12>

75. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у Бюро

економічної безпеки України : наказ Бюро економічної безпеки України від 26.06.2023 № 201.

76. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у Державному бюро розслідувань : наказ Державного бюро розслідувань від 28.12.2021 № 726.

77. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у Національному антикорупційному бюро України : наказ НАБУ від 29.12.2020 № 34.

78. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

79. Про затвердження Порядку надання спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції та виконавцями державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії статистичних даних та іншої інформації, пов'язаної з реалізацією державної антикорупційної політики : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 31.05.2023 № 115/23, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08.06.2023 за № 955/40011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0955-23>

80. Про затвердження Порядку формування та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: постанова КМУ від 05.08.2020 № 692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/692-2020-п>.

81. Про затвердження Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів : наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 847/5, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14.06.2012 за № 957/21269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0957-12>

82. Про затвердження Порядку формування та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту : наказ Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2023/5, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27.06.2018 за № 762/32214 (у редакції станом на 15.07.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0762-18>

83. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконання покарань : наказ Мін'юсту від 05.08.2016 № 2432/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16>.

84. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр активів... : наказ Мін'юсту від 30.10.2025 № 2949/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1607-25>.

85. United Nations National Quality Assurance Frameworks Manual for Official Statistics, 2019. URL: <https://unstats.un.org/unsd/methodology/dataquality/references/1902216-UNNQAFManual-WEB.pdf>.

86. United Nations Fundamental Principles of Official Statistics, 2014. URL: <https://unstats.un.org/unsd/dnss/gp/fundprinciples.aspx>.

87. Рішко Б. Латентна злочинність: поняття, причини, методи виявлення. Серія Право. Випуск 41. Т. 2. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39623/1/ЛАТЕНТНА%20ЗЛОЧИННИСТЬ.pdf>.

88. European Statistics Code of Practice, 2017. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/8971242/KS-02-18-142-EN-N.pdf>.

89. Оцінка ефективності кримінально-правового регулювання. Наукова доповідь : [Електронний ресурс] / Микола Карчевський. – 2024. – 4 травня. URL: <https://karchevskiy.com/2024/05/04/оцінка-ефективності-кримінально-пра/>.

90. Статистика : офіційні дані про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

91. Судова статистика 2024 року : Звіти судів першої та апеляційної інстанцій / Державна судова адміністрація України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2024.

92. United Nations National Quality Assurance Frameworks Manual for Official Statistics, 2019. URL: <https://unstats.un.org/unsd/methodology/dataquality/references/1902216-UNNQAFManual-WEB.pdf>.

93. Results of a Victimization Survey Among the General Public in the Fergana Valley, Republic of Uzbekistan : [Електронний ресурс] / United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). – 2023. URL: https://www.unodc.org/roca/uploads/documents/2023/Victimization_survey_EN.pdf.

94. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 4, ст. 15, № 1796-XII : станом на 15.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1796-12#Text>.

95. Карчевський М. В. Кримінально-правове регулювання в сфері обігу наркотичних речовин: аналіз ефективності на основі відкритих даних щодо протидії злочинності / М. В. Карчевський // Інформація і право. – 2025. – № 4(55). URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/346512>.

96. Шрамко С., Калініна А. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? Питання боротьби зі злочинністю. URL: <http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/280625>.

97. Регламент (ЄС) № 223/2009 Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2009 року про європейську статистику та скасування Регламенту (ЄС, Євратом) № 1101/2008, Регламенту (ЄС) № 322/97 Ради та Рішення Ради 89/382/ЄЕС, Євратом. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32009R0223>

98. Регламент (ЄС) 2015/759 Європейського Парламенту і Ради від 29 квітня 2015 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 223/2009 про європейську статистику (Текст, що має значення для ЄЄП і Швейцарії). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32015R0759>

99. The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Офіційний вісник ЄС. 2005/С 53/01. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303(01))

100. Communication from the Commission on the development of a comprehensive and coherent EU strategy to measure crime and criminal justice: an EU Action Plan 2006–2010. COM(2006) 437 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006DC0437>

101. Communication from the Commission: Measuring Crime in the EU: Statistics Action Plan 2011–2015. COM(2011) 713 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0713>

102. Commission Decision 2006/581/EC setting up a group of experts on the policy needs for data on crime and criminal justice. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006D0581>

103. The Stockholm Programme — An open and secure Europe serving and protecting citizens. Офіційний вісник ЄС. 2010/С 115/01. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010XG0504\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010XG0504(01))

104. Eurostat. Crime and criminal justice – Information on data. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/information-data>

105. Communication from the Commission COM(2011) 713 final – Action Plan on EU Crime Statistics 2011–2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0713>

106. Директива 2011/36/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 5 квітня 2011 року про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв, що замінює Рамкове рішення Ради 2002/629/ЮВС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

107. Директива 2011/93/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 13 грудня 2011 року про боротьбу із сексуальною експлуатацією дітей та дитячою порнографією та заміну Рамкового рішення Ради 2004/68/ЮВС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>

108. Директива 2013/40/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 12 серпня 2013 року про атаки на інформаційні системи та заміну Рамкового рішення Ради 2005/222/ЮВС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0040>

109. Директива (ЄС) 2017/541 Європейського Парламенту і Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом та заміну Рамкового рішення Ради 2002/475/ЮВС і внесення змін до Рішення Ради 2005/671/ЮВС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017L0541>

110. Директива (ЄС) 2018/1673 Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2018 року про боротьбу з відмиванням грошей за допомогою кримінального права. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018L1673>

111. Guidelines for the Governance of Statistical Data in the Criminal Justice System. UNODC, 2024. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/Statistical_guidelines_governance.pdf.

112. International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS). UNODC, 2015. URL: <https://www.unodc.org>.

113. International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS): Implementation Manual / United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). – Vienna : UNODC, 2025. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_Implementation_Manual.pdf.

114. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the development of a comprehensive and coherent EU strategy to measure crime and criminal justice: an EU Action Plan 2006–2010. — COM(2006) 437 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006DC0437>

115. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: Measuring Crime in the EU: Statistics Action Plan 2011–2015. —

COM(2011) 713 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0713>

116. Eurostat. Crime and criminal justice statistics (methodology, coverage, data collection). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/methodology>

117. Eurostat. Crime and criminal justice statistics: Methodological guide for users. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/publications>

118. Eurostat. Crime and criminal justice statistics: Methodological guide for users. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024.

119. Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19950880439>

120. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2024 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2025. URL: <https://isap.sejm.gov.pl>

121. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900300179>

122. Zarządzenie Nr 350 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie zbierania, gromadzenia, przetwarzania i opracowywania danych statystycznych o przestępczości. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/zbieranie-gromadzenie-przetwarzanie-i-opracowywanie-danych-33831913>

123. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000177>

124. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010981070>

125. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 stycznia 2021 r. w sprawie wzorów formularzy statystycznych w sądach powszechnych i wojskowych. URL: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/du-21-004>

126. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości. Statistical Yearbook of Justice 2025. URL: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2026/03/Yearbook-2025_www.pdf

127. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20100790523>

128. Kodeks karny wykonawczy z dnia 6 czerwca 1997 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970900557>

129. Lag (2001:99) om den officiella statistiken. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-200199-om-den-officiella-statistiken_sfs-2001-99

130. Förordning (2001:100) om den officiella statistiken. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001100-om-den-officiella-statistiken_sfs-2001-100

131. Förordning (2016:1201) med instruktion för Brottsförebyggande rådet. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20161201-med-instruktion-for_sfs-2016-1201

132. Polislag (1984:387). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/polislagen-1984387_sfs-1984-387

133. Förordning (2022:1718) med instruktion för Polismyndigheten. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20221718-med-instruktion-for_sfs-2022-1718

134. Förordning (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015743-med-instruktion-for_sfs-2015-743

135. Förordning (2007:1073) med instruktion för Domstolsverket. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20071073-med-instruktion-for_sfs-2007-1073

136. Förordning (2023:1077) med instruktion för Kriminalvården. URL: <https://www.riksdagen.se>

137. Fängelselag (2010:610). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/fangelselag-2010610_sfs-2010-610

138. Häkteslag (2010:611). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hakteslag-2010611_sfs-2010-611

139. Brottsförebyggande rådet (Brå). Official statistics and reports. URL: <https://bra.se>
140. Brå. National Crime Survey (Nationella trygghetsundersökningen – NTU). URL: <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/nationella-trygghetsundersokningen.html>
141. Gesetz über die Statistik für Bundeszwecke (Bundesstatistikgesetz – BStatG) vom 22. Januar 1987. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bstatg/>
142. Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten (BKAG) vom 1. Juni 2017. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bkag_2017/
143. Polizeiliche Kriminalstatistik (PKS): Richtlinien für die Führung der Polizeilichen Kriminalstatistik, Stand: 1. Januar 2024. URL: <https://www.bka.de>
144. Bundesamt für Justiz. Criminal justice statistics. URL: <https://www.bundesjustizamt.de>
145. Destatis. Justice and legal system statistics. URL: https://www.destatis.de/EN/Themes/Government/Justice/_node.html
146. Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/>
147. German Victimisation Survey (GVS). — Bundeskriminalamt. URL: <https://www.bka.de>

**Таблиця. Форми публічної звітності ОГП
у сфері кримінальної статистики**

Форма	Назва / зміст
№ 1	Єдиний звіт про кримінальні правопорушення: кількість облікованих кримінальних правопорушень та результати їх розслідування за статтями та розділами КК, органами досудового розслідування; потерпілі; збитки та вилучене майно; результати розслідування правопорушень минулих років
№ 2	Єдиний звіт про осіб, що вчинили кримінальні правопорушення: кількість осіб, яким повідомлено про підозру (за статтями КК, віком, статтю, родом занять, ступенем алкогольного сп'яніння, рецидивом, групою)
№ 5	Кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах і в організаціях за видами економічної діяльності: кількість проваджень та осіб, сума збитків та арешту на майно, у розрізі секцій класифікатора видів економічної діяльності
№ 1-ОЗ	Результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями: кількість виявлених ОГ і ЗО (за типом зв'язків, сферою економіки, складом, тривалістю), кількість закінчених проваджень, осіб, результати судового розгляду
№ 1-ДН	Результати діяльності органів правопорядку щодо домашнього насильства: кримінальні правопорушення та особи у них (за окремими статтями КК), підозрювані, потерпілі за віком, статтю, ступенем родинного зв'язку
№ 1-КІБ	Результати діяльності органів правопорядку щодо кіберзлочинів: провадження та результати їх розслідування, підозрювані і обвинувачені, розслідувані кримінальні правопорушення у розрізі статей КК
№ 1-ЛФТ	Результати розслідування кримінальних проваджень щодо легалізації (відмивання) майна, фінансування тероризму і розповсюдження зброї масового знищення (ст.ст. 209, 209-1, 258-5, 306, 332, 439, 440 КК)
Форми № 1-СЛ (НП, СБ,	Звіт про роботу органів досудового розслідування кожного органу окремо: кількість закінчених проваджень, строки

БЕБ, ДБР, НАБ)	розслідування, підстави закриття, забезпечення відшкодування збитків
Форма № П	Звіт про роботу органів прокуратури: результати прокурорського нагляду у кримінальному процесі

Таблиця. Форми відомчої статистичної звітності НП
(наказ від 30.12.2024 № 1389)

№	Найменування форми звітності
1-ППД	Правопорушення, вчинені стосовно працівників правоохоронних органів, суду, депутатів усіх рівнів
209	Кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами (підрозділами) НП, осіб, які їх вчинили, та потерпілих від них
1-ІНГ	Кримінальні правопорушення, вчинені іноземними громадянами та стосовно них
347	Окремі види кримінальних правопорушень, виявлених підрозділами стратегічних розслідувань
1-О	Відомості про окремі види кримінальних правопорушень, досудове розслідування за якими здійснюється слідчими НП
1-Н	Правопорушення, пов'язані з нетерпимістю та дискримінацією
1-ГПВ	Кримінальні правопорушення, вчинені стосовно осіб похилого віку
1-КОВС	Стан роботи підрозділів НП щодо протидії корупції
1-АВ	Результати роботи підрозділів органів НП
1-Д	Кримінальні правопорушення, вчинені дітьми та стосовно них
1-ШВ	Шахрайства, пов'язані із телефонними дзвінками та вимаганням грошей за нібито затриманих родичів
1-АВ-НАРКО	Окремі показники результатів боротьби у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів
360	Результати роботи НП у боротьбі з правопорушеннями у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин
219	Окремі види кримінальних правопорушень, досудове розслідування у яких здійснюється органами (підрозділами) НП
2-НСРД	Участь оперативних служб у встановленні осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень
1-СРД	Надання та виконання доручень слідчих щодо проведення слідчих (розшукових) дій за розпочатими провадженнями
1-ООС	Результати розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збройним конфліктом, АТО, ООС
1-НМ	Окремі види кримінальних правопорушень, пов'язаних з небезпечними матеріалами
1-ДВ	Кримінальні правопорушення проти довілля, досудове

	розслідування у яких здійснюється органами НП
1-ОП	Участь підрозділів особливого призначення НП у розкритті кримінальних правопорушень (за видами)
1-ВНС	Окремі види кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного або надзвичайного стану, та особи, які їх вчинили
1-П	Кримінальні проступки, досудове розслідування у яких здійснюється органами (підрозділами) НП (наказ НП від 22.07.2021 № 628)

Таблиця. Форми судової статистичної звітності ДСА

Форма	Назва / предмет узагальнення
№ 1-к	Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження: результати розгляду за статтями КК та видами рішень; відомості про потерпілих за статтями КК та віком; розгляд клопотань слідчим суддею; розгляд клопотань у порядку виконання судових рішень; надання міжнародної правової допомоги
№ 2-к	Звіт судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг у порядку кримінального провадження: кількість апеляційних скарг та результати їх розгляду за видами рішень; результати перегляду ухвал слідчих суддів за апеляційними скаргами
№ 6	Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання: кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили (за видами рішень та призначених покарань у розрізі статей КК)
№ 7	Звіт про склад засуджених: кількість засуджених осіб (за віком, освітою, заняттям, наявністю непогашеної судимості у розрізі статей КК)
№ 8	Звіт про неповнолітніх засуджених: кількість засуджених неповнолітніх (за віком, освітою, соціальним статусом, видом застосованого покарання у розрізі статей КК)
№ 1-ЛТ	Звіт судів про стан розгляду справ щодо легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення: кількість обвинувальних вироків, предикатні кримінальні правопорушення, розгляд у розрізі регіонів
№ 1-ПК	Звіт судів про стан розгляду справ у сфері протидії корупції: кількість осіб, вирoki щодо яких набрали чинності, за категоріями осіб згідно зі ст. 3 Закону «Про запобігання корупції»; подається до НАЗК

Таблиця. Форми судової статистичної звітності ВАКС

Форма	Назва / предмет узагальнення
№ 1-К ВАКС	Розгляд справ і матеріалів кримінального провадження: результати розгляду (перша інстанція) за статтями КК та видами рішень; відомості про потерпілих (фізичних і юридичних осіб) та суми моральної й матеріальної шкоди, присудженої до стягнення за вироками ВАКС; розгляд клопотань слідчого судді; виконання судових рішень; міжнародна правова допомога
№ 1-О ВАКС	Оперативність розгляду судових справ: кількість справ та матеріалів кримінального судочинства, що перебували на розгляді, надійшли та були розглянуті; зупинені та нерозглянуті справи; причини відкладення; відсоток справ із терміном проходження понад один рік; середня тривалість розгляду справ та матеріалів у ВАКС
№ 1-ПП ВАКС	Особи, притягнуті до кримінальної відповідальності, та види покарань: кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили (за видами рішень та призначених покарань у розрізі статей КК); кількість засуджених (за віком, освітою, заняттям)
№ 1-ЛД ВАКС	Стан розгляду кримінальних проваджень про легалізацію (відмивання) доходів: кількість проваджень за ст. 209 КК, що перебували на розгляді, розглянуті та нерозглянуті; особи у них (за видами рішень та покарань)
№ 1-ЗК ВАКС	Особи, притягнуті до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення: кількість осіб, вироки щодо яких набрали законної сили (за видами рішень та призначених покарань у розрізі статей КК, визначених у примітці до ст. 45 КК); дані про осіб за категоріями ст. 3 Закону «Про запобігання корупції»